

Mia Johnsen

"Det er forskjell på dårlig flørt og seksuell trakassering"

En kvalitativ studie av unge menn og kvinners forståelser av #metoo og seksuell trakassering

Masteroppgave i Sosiologi

Veileder: Ingvill Stuvøy

Mai 2019

Mia Johnsen

"Det er forskjell på dårlig flørt og seksuell trakassering"

En kvalitativ studie av unge menn og kvinners forståelser av #metoo og seksuell trakassering

Masteroppgave i Sosiologi
Veileder: Ingvill Stuvøy
Mai 2019

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosiologi og statsvitenskap

Forord

Det føles rart, men samtidig veldig godt, å avslutte noe jeg har arbeidet med i så lang tid. Min tid som student ved NTNU Dragvoll er nå et kapittel som går mot slutten. Dette har vært en krevende og utfordrende prosess som har testet meg til det ytterste, samtidig som det har vært en ekstremt lærerik og spennende periode.

Jeg vil først og fremst takke mine informanter, som velvillig stilte opp og delte sine tanker, tolkninger og forståelser av temaet seksuell trakassering og #metoo. Alle var engasjerte og viste interesse for oppgaven min, og det setter jeg umåtelig stor pris på. Takk til dere.

En stor takk må også rettes til superveileder Ingvill Stuvøy. Uten dine raske og gode tilbakemeldinger, tålmodighet og positivitet hadde denne oppgaven aldri sett dagens lys. Du har gitt meg uvurderlig innsikt og kunnskap, samt gitt meg troen på at dette prosjektet lot seg gjennomføre. Jeg har alltid gått ut av kontoret ditt med nytt pågangsmot. Denne oppgaven hadde ikke vært mulig uten deg. Tusen takk.

Takk til supergjengen på mastersalen(e) for både latter, hjelp og solidaritet i en krevende tid. Uten dere hadde dette blitt en tråkig prosess å stå i. En spesiell takk må rettes til Elisabeth.

Takk til samboer Jørgen som har holdt ut med en til tider altfor stresset og frustrert student. Denne prosessen hadde ikke vært mulig uten din gode støtte og evne til å få meg til å le. Jeg retter også en stor takk til øvrig familie og venner, som har vært viktige samtalepartnere og støttende heilagjenger. Dere er uvurderlige.

Jeg vil også benytte anledningen til å takke mine foreldre som alltid har stilt opp og gitt meg verktøyene som er en medvirkende faktor til at jeg nå leverer denne masteroppgaven.

Trondheim, Mai 2019

Mia Johnsen

Abstract

The aim of this thesis was to study young men and women's interpretations of #metoo and sexual harassment, and the underlying factors of behavior that is ok and not ok. To study this, I attempted to answer three questions. The main question: How do young (adult) men and women negotiate borders for sexual harassment in the wake of #metoo? To help med answer this I formulated three analytical sub questions. Firstly: *How do young men and women define and discuss #metoo and sexual harassment?* Secondly: *Which boundaries appear in the way the informants discuss #metoo and sexual harassment?* Thirdly: *How do understandings of gender, sexuality and power apply in the discussion of #metoo and sexual harassment?*

I conducted three qualitative focus group-interviews. My theoretical view was based on the concepts of symbolic boundaries and negotiated order in addition to gender, sexuality and power. My findings indicate that there is a need to set boundaries on metoo and what should be counted as sexual harassment. This study also indicate that power inequality acts as a boundary marker, where the border goes for whether something is #metoo or not.

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	1
1.1 Bakteppet for studien: #metoo-fenomenet	1
1.2 Studiens problemstillinger	5
1.3 Oppgavens struktur	6
2.0 Seksuell trakassering og tidligere forskning	7
2.1 Seksuell trakassering i en norsk kontekst.....	7
2.2 Seksuell trakassering som (feministisk) begrep	9
2.3 Seksuell trakassering som forskningsfelt.....	11
3.0 Teoretisk rammeverk	15
3.1 Seksuell trakassering.....	15
3.2 Grenser og grenseforhandlinger	16
3.2.1 Symbolske grenser.....	17
3.2.2 Forhandlingens orden	18
3.3 Kjønn, seksualitet og makt.....	19
3.3.1 Kjønn	19
3.3.2 Seksualitet	21
3.3.3 Makt	22
4.0 Metodekapittel	25
4.1 Vitenskapsteoretisk grunnlag.....	25
4.2 Fokusgruppeintervju som data	25
4.3 Kriterier for utvalg og rekruttering av informanter.....	27
4.4 Utforming av intervjuguide	29
4.5 Gjennomføring av intervjuene	30
4.6 Min forskerrolle	31

4.7 Bearbeiding av datamateriale og analysestrategi.....	32
4.8 Forskningsetikk.....	33
4.9 Vurdering av forskningens kvalitet.....	34
5.0 Analyse	37
5.1 Forståelser av #metoo og seksuell trakassering	37
5.1.1 #metoo	37
5.1.2 Seksuell trakassering.....	41
5.2 Grenser og forhandlinger.....	42
5.2.1 Hva er hva: Hvor går grensen?	42
5.2.2 Ulike arenaer tillater ulike handlinger	44
5.2.3 Eksempler på seksuell trakassering	45
5.2.4 Grenser for #metoo	49
5.2.5 «Det er forskjell på dårlig flørt og seksuell trakassering».....	52
5.3 Kjønn, sex og makt.....	55
5.3.1 Et kjønnets syn på forståelsen av seksuell trakassering.....	58
6.0 Diskusjon	67
6.1 Definisjonen og forståelsen av #metoo og seksuell trakassering	67
6.1.1 #metoo	67
6.1.2 Seksuell trakassering.....	69
6.1.3 Forskjellen mellom #metoo og seksuell trakassering.....	69
6.2 Grenser og forhandlinger.....	70
6.3 Kjønn, sex og makt.....	71
6.3.1 Kjønnets betydning	71
6.3.2 Seksualitet og flørt.....	73
6.3.3 Makt som markør	74
7.0 Konklusjon	77

Referanseliste	79
Vedlegg	87
Vedlegg 1: Samtykkeskjema	87
Vedlegg 2: Intervjuguide.....	89
Vedlegg 3: Godkjennelse fra NSD.....	94

Tabelliste

Tabell 1 - Oversikt over informantene som inngår i studien.....	29
---	----

Figurliste

Figur 1 - Mann holder kvinne på skulder	58
Figur 2 - Kvinne holder mann på skulder.....	58

1.0 Innledning

Denne oppgaven handler overordnet om temaene #metoo og seksuell trakassering, og interessefeltet mitt sentrerer rundt noen av de problemstillingene som dukket opp sammen med #metoo. Høsten 2017 ble store deler av verden, og Norge inkludert, vitne til en verdensomspennende kampanje og et fenomen som rystet oss dypt inne i kjernen. #metoo avdekket årelangt maktmisbruk og seksuell trakassering som et samfunnsproblem ble satt på dagsordenen. #metoo synliggjorde det store omfanget av grenseoverskridende seksuell oppførsel, noe som førte til en bred debatt om hvor grensene for hva som er greit og ikke greit går. Formålet med studien er å undersøke forståelser av seksuell trakassering i kjølvannet av #metoo. Siden 2017 har #metoo satt fokus på uønsket seksuell oppmerksomhet og seksuell trakassering, noe som har aktualisert en debatt om hvor grensene går for hva som er grei og ikke grei oppførsel i kulturliv, arbeidsliv, i politikken og i akademien. Jeg er interessert i hvordan disse grensene trekkes opp og hvordan grenser for hva som er såkalt uskyldig flørt og hva som er seksuell trakassering blir etablert. Det er noen av disse grensene jeg er interessert i å finne ut mer om. Seksuell trakassering ble tema for dette prosjektet som respons på fenomenet #metoo, og jeg ville finne ut mer og forstå mer om dette samfunnsproblemet.

1.1 Bakteppet for studien: #metoo-fenomenet

I fortellingen om #metoo trekker jeg aktivt på Sletteland og Helseths (2018) gjenfortelling av #metoo-fenomenet, og min oppbygging er derfor tilnærmet lik deres. 5. oktober 2017 publiserte *The New York Times* en reportasje som avslørte at Harvey Weinstein hadde forgrepet seg på og trakassert kvinner i flere tiår (Kantor og Twohey 2017). Flere og flere kvinner sto fram med sine historier, og det endte med at hele bransjen snudde ryggen til Weinstein. Han ble sparket fra alle sine posisjoner, og The Weinstein Company ble saksøkt for å ha truet sine ansatte til stillhet (Sletteland og Helseth 2018:7). 10 dager senere spredte opprøret seg til resten av verden, i form av en twitter-melding. 15. oktober 2017 var datoen hvor frasen «me too» for alltid skulle få ny og endret betydning. Skuespiller Alyssa Milano postet en Twitter-melding hvor hun oppfordret alle som hadde blitt seksuelt trakassert eller seksuelt overfalt til å respondere på Twitter-meldingen med å skrive «me too». Ettersom ukene gikk og #metoo-kampanjen- og fenomenet utfoldet seg, ble debatten om feminisme og likestilling igjen brakt inn i søkelyset (Ibid).

I ukene som fulgte ble emneknaggen #metoo ekstremt populær og mediebildet var sterkt preget og dominert av #metoo. I perioden 15. oktober til 20. november 2017 ble det skrevet over tre millioner innlegg på Twitter, og innleggene genererte til sammen 2,2 milliarder interaksjoner i form av likes, kommentarer og delinger (Retriever 2019). I denne perioden ble historier om maktmisbruk og seksuell trakassering daglig skrevet om i mediene, og i løpet av høsten 2017 og utover 2018 kunne man lese overskrifter som disse: «*Jan Guillou – En eldre mann er det mest motbydelig man kan være for tiden*» kunne man lese i Aftenposten 18. november 2017 (Korsvold 2017). «Kunsthøgskolen avskjediger ansatt etter student-varsler om seksuell trakassering» sto det i VG 20. juni 2018 (Ertesvåg og Rosenlund-Hauglid 2018).

Det tok ikke lang tid før #metoo spredte seg fra USA og Hollywood og kom til Løvebakken her i Norge. Her til lands tok kampanjen av omtrent en måned seinere, og da i form av ulike opprop. 19. november 2017 lanserte 590 skuespillere oppropet #stilleforopptak, der de tok et oppgjør med ukulturen i film-, tv- og teaterbransjen (Sletteland og Helseth 2018: 9). Via historier fortalte de om overgrep og trakassering på og etter jobb. Disse historiene portretterte kvinnene som «fritt vilt» på en arbeidsplass hvor menn fikk bestemme premissene. Avsløringene førte til at kvinner overalt i arbeidslivet engasjerte seg, og bransje etter bransje samlet inn anonyme historier og signerte medieopprop (Ibid). Andre eksempler på slike opprop er #utentaushetsplikt for leger og medisinstudenter, #metooakademia for individer i akademia og #nårdansenstopper for dansere (Aftenposten 2017). Disse oppropene sendte sjokkbølger gjennom hele Norges land, og samlingen av grove historier og kvinner som stilte seg bak tegnet et nytt bilde av det norske arbeidslivet. Dette førte til at arbeidsgivere tok opp holdninger og strukturer som gjør at kvinner og noen menn er utsatt i deres respektive bransje (Sletteland og Helseth 2018: 9).

Mediene spekulerte i hvorfor det å varsle egentlig er så vanskelig og sjeldent fører frem, og hva som kan gjøres for å bedre varslingsrutinene. Mediene og journalistene spilte en viktig rolle i å «spre budskapet». #metoo var riktignok ikke den første internettkampanjen som forsøkte å rette søkelys på seksuell trakassering i Norge. I 2015 oppsto #jegharopplevd, og flere tusen norske kvinner delte sine historier uten at samfunnet ga kampanjen mye anerkjennelse. (Sletteland og Helseth 2018:8). Det er også viktig å notere seg at emneknaggen #metoo heller ikke var ny. Den amerikanske kvinneverettighetsforkjemperen Tarana Burke tok først i bruk frasen på nettstedet MySpace i 2006, som en del av en solidaritetskampanje for overgrepsutsatte, fattige minoritetskvinner (Ibid).

«Det var nok ikke tilfeldig at #metoo ble så stort på dette tidspunktet, for året 2017 sto nemlig i den feministiske oppvåkningens ånd» (Sletteland og Helseth 2018:9). #metoo oppsto i en opplyst likestillingstid hvor vi så opptakten fra Trump som ble valgt til president, på tross av at han var kjent for sin forakt for kvinner. Frasen «grab them by the pussy» blir nok sent glemt. Da anklagene mot Harvey Weinstein begynte i starten av oktober 2017 dirret luften av følelsen av at «nok er nok» (Sletteland og Helseth 2018: 9).

Samtlige politiske partier stilte seg også bak kampanjen, selv da søkelyset også ble rettet mot dem selv (Sletteland og Helseth 2018:10). Det er vanskelig å snakke om #metoo i Norge uten å nevne stortingsrepresentant for Arbeiderpartiet, Trond Giske. Tidlig i desember 2017 kommer det frem at Arbeiderpartiet har mottatt flere varsler om Trond Giske, og etterhvert som tiden går dukker flere varslere opp. Giske blir fratatt sitt verv som nestleder i januar 2018, og saken ble tett dekket av mediene (Aaser og Grøttum 2018). Varsler-sakene i Høyre var enda et eksempel. Høyre mottok i starten 21 varsler fordelt på 12 personer, og 10 av disse varslene var på tidligere Unge Høyre-leder Kristian Tonning Riise (Zander 2018). FRP mottok også varsler om at Ulf Leirstein hadde sendt porno til FpU-ere, samt foreslått trekantsex med en 15-åring (Svaar 2018). #metoo fikk store konsekvenser for de fleste av de største partiene i landet.

Andre relevante saker for #metoo i Norge var de 24 avslørende Twitter-meldingene til Aleksander Schau. Her tok han et kraftig oppgjør mot seksuell trakassering, vold og overgrep i medie-Norge. Gjennom 24 meldinger på Twitter delte han ulike historier med tilfeller av seksuell trakassering. En av meldingene lød slik: «Vi vet hvem du er, du som stakk hendene ned i buksa på en kvinnelig kollega når hun bøyde seg over fremover arbeidspulten. Selvfølgelig fullstendig mot hennes vilje og uten konsekvens for deg. Før nå» (Hagen 2017). Disse meldingene viste at seksuell trakassering i aller høyeste grad eksisterte i medie-Norge.

Det er sikkert flere årsaker til #metoo-kampanjens gjennombrudd, men Sletteland og Helseth (2018) peker på at fokuset på arbeidslivet er en av de viktigste årsakene. På denne måten så en at etablerte organisasjoner hvor det allerede var kjempet frem lovverk mot seksuell trakassering fungerte som et springbrett for kampanjen. Kampanjen utviklet seg derfor fra å dreie seg om personlige erfaringer til å handle om arbeidsgivers ansvar til å ordne opp. #metoo viste riktignok at eksisterende lovverk og rutiner for varsling ikke fungerer godt nok. Seksuell trakassering er forbudt, men likevel skjer det altfor ofte. En av årsakene til dette kan forklares med at seksuell trakassering fungerer som en effektiv hersketeknikk. #metoo fikk mye positiv oppmerksomhet,

men debatten viste også at det eksisterer store motforestillinger mot kvinners problembeskrivelse. Fra en feministisk vinkel kan det påpekes at kvinners forsøk på å sette ord på kvinneundertrykkelse ofte har blitt avfeid med henvisning til at det er individuelle opplevelser med sine konkrete hendelsesforløp, fremfor at det handler om strukturelle forhold og systematisk ulikhet (Connell 1987). Deler av kritikken gikk på nettopp dette punktet.

En del kritikere tolket kampanjen som et angrep på menn, til tross for at verken mediedebatten eller de ulike oppropene hevdet at alle menn eller menn generelt trakasserer. Andre igjen syns kampanjen var for lite nyansert, og enkelte kritiserte også #metoo for å ikke ta seksuelle krenkelser av menn på alvor. Mange påsto også at #metoo førte til en heksejakt på overgripere og skapte en gapestokk-kultur (Sletteland og Helseth 2018:). En mann skrev «Kanskje på tide å skru av dette idiotiske #metoo-fjolleriet nå?» i kommentarfeltet til en VG-sak om nok en mann i underholdningsbransjen som var anklaget for seksuell trakassering (Dahl 2017). Kritikken gikk også mot det at seksuell trakassering er «harassment hysteria», samt at «stort og smått sauses sammen» (Sveen 2018).

I tiden etter har enkelte forsøkt å portrettere et bilde av #metoo som et samlet hylekor som ingen kunne utfordre. Men denne påstanden er feil, for debatten tok for seg alt fra rettssikkerhet og medieetikk, til kjønnsroller og flørting (Sletteland og Helseth 2018:12). Prinsippet om rettssikkerhet for de som var anklaget sto høyt, og de eneste som ble navngitt var politikere, samt Davy Wathne som navnga seg selv. I perioder var kritikken så skarp at den overdøvet kvinnenes budskap, men det kan like vel argumenteres for at all kritikken av #metoo har vært nødvendig for å forstå hvorfor det er så vanskelig å løse problemet.

#metoo gikk fra å være en solidaritetsbevegelse for å synliggjøre seksuell trakassering som et stort samfunnsproblem til å heller utvikle seg til en arena for å kunne snakke om kjønn, seksualitet og makt mer generelt. Metoo-fenomenet avdekket at seksuell trakassering er noe mange ikke sier ifra om, og fikk dermed frem et trekk ved det norske samfunnet som kan kalles politisk anomi (Sletteland 2018). #metoo-bevegelsen ble kåret til Time's «People of the year»-pris i 2017 (Zacharek, Dockterman og Edwards 2017), og kvinnedagen samme året hadde #metoo som sin fanesak. #metoo hadde derfor innvirkning på flere plan.

Sletteland og Helseth (2018:10) peker også på at «mye handler om at folk ikke vet hvor grensene går, og at vi som samfunn ikke har vært flinke nok til å prate om hva som er hva og i

hvilke sammenhenger seksuell oppmerksomhet kan være skadelig». Det er dette som har vært kjernen i hva jeg har vært interessert i å finne ut mer om, og jeg har vært opptatt av informantenes forståelser av hvor grensene for grei og ugrei oppførsel går.

1.2 Studiens problemstillinger

Poenget med denne oppgaven er å undersøke hvordan unge mennesker forstår, definerer og tolker hva seksuell trakassering og #metoo er. I forlengelsen av dette er jeg ute etter hvilke grenser og grenseforhandlinger som trer frem i diskusjonen av disse temaene, og på hvilken måte kjønn, makt og seksualitet gjør seg gjeldende i denne diskusjonen.

Basert på sosiologisk og samfunnsmessig relevans har jeg kommet frem til følgende problemstilling for denne oppgaven: *Hvordan forhandler unge voksne menn og kvinner grenser for seksuell trakassering i kjølvannet av #metoo?*

Denne formuleringen har jeg valgt fordi den antyder noe om empirien og metoden jeg tar i bruk. «Unge voksne menn og kvinner» referer til utvalget mitt, og ordvalget forhandler har jeg valgt på bakgrunn av at jeg har gjennomført fokusgruppeintervjuer. På grunnlag av dette har jeg i tillegg tre forskningsspørsmål som skal være med på å hjelpe meg å besvare hovedproblemstillingen. De tre forskningsspørsmålene lyder som følger:

- 1) *Hvordan definerer og diskuterer unge menn og kvinner #metoo og seksuell trakassering?*
- 2) *Hvilke grenser trer frem i måten informantene diskuterer #metoo og seksuell trakassering på?*
- 3) *Hvordan gjør forståelser av kjønn, seksualitet og makt seg gjeldende i diskusjonen om #metoo og seksuell trakassering?*

1.3 Oppgavens struktur

Denne oppgaven er delt inn i sju ulike kapitler. Kapittel to disponerer en oversikt over begrepet seksuell trakassering. Her finner man en oversikt over begrepets opprinnelse, samt ulike definisjoner og en presentasjon av tidligere forskning.

Kapittel tre inneholder en oversikt over studiens teoretiske rammeverk. Det teoretiske rammeverket er delt inn i tre deler. Del en består av begrepet seksuell trakassering, del to tar for seg symbolske grenser og forhandlet orden i lys av symbolsk interaksjonisme, mens den siste delen omhandler kjønn, seksualitet og makt.

Kapittel fire er metodekapittelet som vil presentere forskningsprosessen i denne studien. Her redegjør jeg for de metodiske valgene som har blitt tatt. Det vil her redegjøres for valgene bak datainnsamling, utvalg og rekruttering. Videre kommer det en del om intervjuguiden og gjennomføringen av intervjuene. Deretter vil det komme en vurdering av min egen forskerrolle, samt redegjørelse for bearbeiding av datamateriale og analysestrategi. Til sist vil det være en vurdering av forskningsetikk og vurdering av forskningens kvalitet.

Kapittel fem er analysekapitlet, og her kommer analysen av min empiri. Kapitlet er delt inn i tre overordnede deler som analyseres ut ifra de tre forskningsspørsmålene.

Kapittel seks vil inneholde en diskusjon av forskningsspørsmålene opp mot funnene fra analysekapitlet og vil deretter knyttes til tidligere forskning og teori.

Avslutningsvis kommer kapittel sju som er et oppsummerende og konkluderende kapittel. Mine funn vil her bli presentert, sammen med svar på forskningsspørsmålene, og den overordnede problemstillingen.

2.0 Seksuell trakassering og tidligere forskning

For å virkelig forstå hva som ligger i begrepet seksuell trakassering er det viktig å finne ut hvor det stammer fra, hvordan det har blitt brukt og hvordan det blir brukt den dag i dag. Jeg vil nå først presentere begrepet seksuell trakassering i en norsk kontekst, før jeg gjengir historien til begrepet, og til slutt presenterer deler av forskningsfeltet seksuell trakassering. Min forståelse av begrepet og hvordan jeg bruker det vil bli presentert i det teoretiske rammeverket i kapittel tre.

2.1 Seksuell trakassering i en norsk kontekst

Begrepet seksuell trakassering stammer fra en amerikansk kontekst og sfære, men fordi jeg undersøker forståelser i en norsk kontekst presenterer jeg definisjoner på norsk. Disse definisjonene er å finne i både ordbok og lovverk.

Store norske leksikon presenterer denne definisjonen på seksuell trakassering: «*Seksuell trakassering er uønsket seksuell oppmerksomhet som har som formål eller virkning å være krenkende, skremmende, fiendtlig, nedverdiggende, ydmykende eller plagsom*». Ordbokdefinisjonen deler ikke inn seksuell trakassering i ulike deler slik det er vanlig å gjøre (Fitzgerald, Shullmann, Bailey, Richards, Swecker, Gold, Yael og Weitzman 1988; Fitzgerald, Swan og Magley 1997).

Seksuell trakassering deles ofte inn i tre deler: fysisk, verbal og ikke-verbal (Fitzgerald et al. 1997;1988). Denne inndelingen finner vi også igjen i Stortingsmelding 7 2015-2016. Seksuell trakassering er en samlebetegnelse på oppførsel som inkluderer alt fra seksuell erting til grove seksuelle overgrep. Det er derfor vanlig å dele seksuell trakassering inn i fysisk, verbal og ikke verbal-trakassering (Det kongelige barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet 2016, s. 78). Fysisk seksuell trakassering er alle former for uønsket berøring, beføling og krenkelser. Denne formen omfatter et bredt spekter av handlinger som i sin groveste form ligger tett opp til definisjonen av voldtekt i voldtektsbestemmelsen i Straffeloven. Verbal seksuell trakassering inkluderer blant annet uønskede og nærgående spørsmål om kropp og seksualitet, seksuelle hentydninger, negativ ryktespredning, bruken av kjønnsbaserte skjellsord (som hore eller homse) og kommentarer knyttet til kropp eller utseende. Denne formen for seksuell

trakasseringen kan skje ved ansikt-til-ansikt-situasjoner, men kan også forekomme via sosiale medier, melding eller telefonsamtaler. Ikke-verbal seksuell trakassering omfatter og dreier seg eksempelvis om nærgående blikk, kroppsbevegelser, pornografiske bilder og seksuelle gester, blotting og liknende (Det kongelige barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet 2016, s. 78). Denne definisjonen av begrepet bryter konseptet opp, og deler det inn i fysisk, verbal og ikke-verbal trakassering. Denne definisjonen og nedbrytingen er kanskje mer oversiktlig, men dette er kanskje ikke den definisjonen som i praksis praktiseres mest.

Seksuell trakassering er forbudt, og dette er forankret i loven. En definisjon av seksuell- og kjønnsbasert trakassering finner vi derfor også i det norske lovverket. Likestillings- og diskrimineringsloven paragraf 13 handler om forbud mot å trakassere. Seksuell trakassering defineres i likestillingslovens §13 slik: «*Med seksuell trakassering menes enhver form for uønsket seksuell oppmerksomhet som har som formål eller virkning å være krenkende, skremmende, fiendtlig, nedverdiggende, ydmykende eller plagsom*» (Likestillingsloven, 2018, §13). Det er av betydning å forstå at intensjonen bak en handling ikke avgjør om den fremstår som trakasserende eller ikke. Loven er tydelig på at det er den «som oppmerksomheten rammer» som har definisjonsmakten. Dette innebærer at intensjonen bak en handling bare er relevant om formålet er trakassering. En handling kan virke trakasserende på tross av intensjon. Seksuell trakassering er dermed forbudt i Norge etter Likestillingslovens §13. Dette forbudet kom inn i norsk rett i 2002 (Ikdahl 2018), noe som indikerer at seksuell trakassering kun har vært forbudt i 17 år.

Vi ser av de ulike definisjonen på begrepet at det finnes varierte måter å forstå og definere begrepet på. Felles for definisjonene er likevel at det er en form for seksuell oppmerksomhet som er uønsket. Det at det eksisterer så mange ulike definisjoner er med på å gjøre begrepet litt uforståelig, og det å skulle definere begrepet på tvers av kjønn, aldersgrupper og setting er en vanskelig oppgave (Witkowska 2005).

Tall fra SSB og Levekårsundersøkelsen om arbeidsmiljø fra 2016 viser at fire prosent av de sysselsatte har blitt utsatt for uønsket seksuell oppmerksomhet, kommentarer eller lignende et par ganger i måneden eller mer (Dammen 2018). Tallene viser også at det er variasjoner mellom kjønnene. Sju prosent av kvinnene svarte ja til at de hadde opplevd uønsket seksuell oppmerksomhet, mens to prosent av mennene svarte ja til dette.

Rapporten “SHOT 2018, Studentenes helse- og trivselsundersøkelse” viser at hver fjerde student har blitt utsatt for en eller annen form for seksuell trakassering (Knapstad, Heradstveit og Sivertsen 2018). Rapporten viser at det er forskjeller mellom kjønnene, og trettien prosent av kvinnelige studenter og sju prosent av mannlige studenter oppgir å ha blitt utsatt for seksuell trakassering. 50054 studenter knyttet til studiesteder i Trondheim, Bergen og Oslo deltok i undersøkelsen, som inkluderer en lang rekke spørsmål om studentenes hverdag. Dette var første gang studentene ble spurt om seksuell trakassering, og det finnes derfor ikke noe sammenlikningsgrunnlag, men forskning viser at seksuell trakassering er et utbredt problem både i arbeidslivet og i studenthverdagen.

Seksuell trakassering har mange ulike definisjoner, og det er derfor litt relevant å se på hvordan dette begrepet oppsto. Neste delkapittel går inn på historien til begrepet, og gir en oversikt over begrepets utvikling.

2.2 Seksuell trakassering som (feministisk) begrep

Begrepet “seksuell trakassering” er et relativt nytt begrep. Oppførselen den beskriver er derimot ikke ny, men begrepet i seg selv sies å ha oppstått på midten av 70-tallet i Nord-Amerika og skal ha bli adoptert i UK tidlig på 80-tallet (Thomas og Kitzinger 1997:2). Begrepet «sexual harassment» ble formulert på en høring om kvinners vilkår i arbeidslivet i USA i 1975 (Sletteland og Helseth 2018: 17). Begrepet seksuell trakassering stammer dermed fra den andre bølgen av feminisme, og navnet på problemet var ment til å synliggjøre mange kvinners erfaringer på arbeidsplassen (McDonald, 2012; Zippel, 2006). Media fanget opp begrepet rundt 1975 når The New York Times publiserte en artikkel med overskriften «Women begin to speak out against sexual harassment at work» (Thomas og Kitzinger 1997: 2). Den amerikanske juristen og professoren Catharine MacKinnon og den amerikanske forfatteren og journalisten Lin Farley blir kreditert for å være noen av opphavskvinnene til begrepet (Thomas og Kitzinger 1997: 3).

Catharine MacKinnons «Sexual harassment of working women» ble publisert i 1979, men utkastet til manuskriptet sirkulerte rundt i kvinnegrupper og feministiske organisasjoner fra 1975, og boken var svært innflytelsesrik (Ibid). MacKinnon (1979) var en av de første til å argumentere for at seksuell trakassering var kjønnsdiskriminering, og hennes bidrag førte til at

den amerikanske loven ble endret. MacKinnon (1979) argumenterte for at seksuell trakassering skulle oppfattes og tolkes som kjønnsdiskriminering, da hun mente det var et uttrykk for forskjellsbehandling av kvinner, hvor kvinner behandles dårligere enn menn. Lin Farleys «Sexual Shakedown: The Sexual Harassment of Women on the job» ble publisert i 1978, og her beskrev hun historien til seksuell trakassering som et langvarig problem. Samtidig presenterte hun eksempler på at stillingsannonser markert med “help wanted” impliserte aksept av seksuell interaksjon som en del av stillingsbeskrivelsen (Thomas og Kitzinger 1997: 3). Betegnelsen slo dermed først gjennom i amerikansk kjønnsforskning.

På mange måter er historien om opprinnelsen til begrepet seksuell trakassering en feministisk suksesshistorie. Før 1970 fantes ikke merkelappen eller begrepet og oppførselen som ble identifisert var bare en del av hverdagen, og i så måte – et stort problem uten et navn (Kitzinger og Thomas 1997:4). Navngivelsen på begrepet førte til at kvinner ikke lenger passivt trengte å tåle det, men det hjalp dem for å aktivt kunne protestere og stå imot det de ble utsatt for. Hver enkelt kvinnes personlige opplevelse ble anerkjent i en politisk sammenheng, og dette ble spesielt tydelig gjennom lovendringer. #metoo kan også sies å ytterligere ha vært med på å sette seksuell trakassering på dagsordenen, og mange organisasjoner, institusjoner og politiske partier har måttet sette seg ned for å se på hvilke regler og forskrifter de har for å 1) unngå seksuell trakassering, men også 2) hvilke grep som skal tas hvis en befinner seg i en situasjon hvor seksuell trakassering har funnet sted (Sletteland og Helseth 2018: 10).

En nøkkelprestasjon i den andre feministbølgen var å utelukke seksuell trakassering som en del av kvinners personlige hverdagsopplevelse, og å gi opplevelsen politisk definisjon og rett og slett et navn (Kitzinger og Thomas 1997: 3). Effekten av å gjøre begrepet kjent var å gjøre noe som tidligere kun var et privat problem til å nå bli et offentlig problem. Hverdagslige erfaringer fikk et begrep, og kvinner følte seg mindre alene fordi de endelig kunne fortelle om hva de opplevde, fordi de nå hadde en merkelapp å putte på erfaringene. Det at man fikk et begrep på oppførsel som hadde eksistert i lang tid hadde derfor mye å si for saken. Seksuell trakassering var ikke nytt, men det at en fikk et navn på denne oppførselen førte til at kvinner nå kunne snakke høyt om det og sette ord på noe om tidligere kun hadde vært noe en måtte tåle i hverdagen (Ibid).

Vi ser likevel at seksuell trakassering er en del av mange kvinners personlige hverdagsopplevelser, til tross for regelverk og innsats med å utdanne individer til å forstå

konsekvensen av å bli utsatt for det. Seksuell trakassering forsvinner ikke, og spesielt ikke hvis det blir ignorert. Menn og kvinner må anerkjenne dets eksistens og gjenkjenne de ulike og varierte manifestasjonene som eksisterer (Nicolson 1997: 44). Seksuell trakassering som begrep har ikke hatt så veldig lang fartstid, men på den tiden begrepet har eksistert har det vært flere forskere som har vært interessert i å undersøke og forstå hvilke mekanismer som ligger til grunn for å forstå hvorfor seksuell trakassering er så utbredt. Neste delkapittel gir en presentasjon av noen av funnene som eksisterer i forskningsfeltet på seksuell trakassering.

2.3 Seksuell trakassering som forskningsfelt

Tidligere forskning på seksuell trakassering viser at det meste av forskningen er gjort i forbindelse med utbredelsen av seksuell trakassering på arbeidsplasser og i utdanningsinstitusjoner. Spørsmål forskerne har vært interessert i er å finne ut av hvor utbredt fenomenet er, og hva som gjør at denne oppførselen eksisterer.

I en norsk kontekst er et sentralt bidrag i den sammenhengen boka «Sex i arbeid(et)» fra 1992 av sosiolog og kjønnsforsker Karin Widerberg og Marianne Brantsæter. I boka stilte Widerberg og Brantsæter spørsmål som; hva er seksuell trakassering på arbeidsplassen, er det ønsket eller ikke, er det et problem og hvem blir utsatt for det? Boka er en presentasjon av et tverrfaglig forskningsprosjekt mellom tre sosiologer og tre jurister. Disse har gått i dybden for å forstå hva seksuell trakassering handler om, samt hvilke forventinger som er knyttet til kvinnelighet og mannlighet. De presenterer også koblingen mellom seksualitet, arbeid, organisasjon og makt.

Siden den tid har det dukket opp flere og nyere bidrag på feltet. Boken til den danske professoren og statsviteren Anette Borchorst, sammen med Lise Rolandsen Agustín, har tittelen «Chikane på arbeidsplassen» og er fra 2017. Boken tjener som et eksempel på at fokuset fortsatt sentrerer rundt seksuell trakassering i arbeidslivet. I denne boken setter forfatterne søkelys på noen av de forholdene som gjør at seksuell trakassering eksisterer på arbeidsplasser. De danske forskerne har kartlagt 150 saker om seksuell trakassering og funnene viser at det er et fåtall saker som når retten, fordi det krever mye kunnskap for fagforeninger å oppdage at dette er noe som foregår på arbeidsplasser.

I forlengelsen av dette er også andre arenaer utforsket. Mons Bendixen og Leif E. O. Kennair (2008) har forsket på utdanningsfeltet, hvor han ser på utbredelsen av seksuell trakassering blant elever som går på skole samt de ansatte som er på jobb. Her kan det også argumenteres for at elevene er på jobb når de er på skole, slik at utdanningsfeltet i stor grad kan sammenlignes med arbeidslivet. *Seksuell trakassering blant elever og ansatte i videregående skole* er en resultatrapport fra 2008 som inneholder den første kartleggingen av seksuell trakassering blant videregående elever her til lands. Elever ved ni skoler i Sør-Trøndelag var med i kartleggingen. Resultatene viste at det å bli utsatt for seksuell trakassering er vanlig blant både jenter og gutter. Jentene var mer utsatt for kommentarer om kropp og utseende, samt beføling, krav om seksuelle tjenester og tvang til samleie/munnsex (overgrep). Guttene var spesielt utsatt for homonegative utsagn.

Det har også vært fokus på seksuell trakassering i NTNU-rapporten «Seksuell helse og trakassering i videregående opplæring 2013-2014». «Denne kartleggingen viser at seksuell trakassering ikke bare er noe som jenter blir utsatt for av jevnaldrende gutter eller som menn utsetter kvinner for. For det første blir både jenter og gutter trakassert av jenter, og jenter oppgir å trakassere både andre jevnaldrende jenter og gutter. For det andre, selv om gutter trakasserer og seksuelt tvinger jevnaldrende jenter, gjør de det i minst like stor grad mot jevnaldrende gutter» (Bendixen og Kennair 2014:38).

Det blir tydelig at forskning på seksuell trakassering i størst grad finner sted på arbeidsplasser eller i utdanningsinstitusjoner. Helt andre arenaer og sfærer for dette med seksuell trakassering har like vel også vært studert i en norsk sammenheng. Ask, Svendsen og Karlstrøm (2016) skriver om seksuell trakassering og kjønnsfrihet i online dataspill, og undersøkelsen viser at potensielt seksuelt trakasserende ordbruk er utbredt i spill, men at det er stor uenighet blant spillerne om hvorvidt språkbruken faktisk er trakasserende og hvorvidt det utgjør et problem. Det de også kommer frem til er at mange kvinnelige spillere skjuler informasjonen om kjønn i et forsøk på å unngå seksuell trakassering, og kjønnsbasert og seksuell trakassering ser dermed ut til å begrense kvinners kjønnsfrihet i online dataspill.

NOVA-forsker Kari Stefansen har sammen med Ingrid Smette og Dagmara Bossy skrevet en artikkel som blant annet undersøker forholdet mellom hverdagspråket vi bruker om krenkelser og hva som står på spill for de som utsettes for krenkelser. Forskerne ser disse seksuelle krenkelsene i et kjønnsmaktperspektiv, og ved å inndele krenkelser på en skala fra «mild» til

«grov» blir det synlig hva som binder dem sammen og skiller dem. De spør eksempelvis om hva uønsket beføling av en pupp noe til felles med voldtekt, og likheten her er at handlingene fungerer som en bekreftelse på at kvinner ikke har rett til å bestemme over egen kropp (Sveen 2016:116).

Konsekvensene av seksuell trakassering viser seg både på individ- og gruppenivå (Stefansen, Smette og Bossy 2015). Seksuell trakassering rammer både kvinner og menn, men forskning viser at kvinner er langt mer utsatt enn menn (McDonald 2012). Seksuell trakassering er en form for maktutøvelse som setter grenser for kjønnet handlingsrom, og særlig kvinners handlingsrom (Stefansen, Smette og Bossy 2015). På denne måten begrenser seksuell trakassering kvinner og kvinners utfoldelse og former kvinner til konformitet med hetero-patriarkalske normer.

I lys av #metoo-bevegelsens fremvekst har det dukket opp tilløp som studerer på seksuell trakassering i sammenheng med #metoo. Forskningsfeltet på #metoo er noe begrenset, men det eksisterer noen bidrag. Anja Sletteland (2018) har skrevet en artikkel som tar for seg potensialet for normendring mot seksuell trakassering i forbindelse med #metoo. Hun argumenterer her for at kampanjens brede gjennomslagskraft skyldes mediernes dekning av seksuell trakassering som et arbeidslivfenomen, samtidig som en teori om politisk anomi anvendes for å forklare utfordringene som må til for å skape normendring.

I denne sammenhengen vil jeg også nevne Hannah Helseth og Anja Slettelands (2018) «Det jeg skulle sagt: Håndbok mot seksuell trakassering». Boken ble publisert i fjor og er en populærvitenskapelig bok som er ett av de nyeste bidragene om #metoo som eksisterer. Denne håndboken er tenkt som en opprydding etter debatten om #metoo og forsøker å gi svar på noen av de kompliserte spørsmålene som dukket opp i fremveksten av fenomenet #metoo. I denne boken får vi en presentasjon av starten på #metoo, både i verden og i Norge, og hvordan en kan håndtere det å befinne seg i en situasjon hvor seksuell trakassering finner sted.

I forlengelsen an Helseth og Slettelands bok vil jeg også nevne antologien «Det skjer nå: Fortellinger fra en feministisk revolusjon» av Helena Brodtkorb som også kom ut i 2018, og som består av bidrag fra 14 kvinner. Her presenteres blant annet bidrag om virkeligheten som ledet til metoo, samt historier om voldtekt og feminisme.

3.0 Teoretisk rammeverk

Bruken av teori i tidligere forskning har vært avgjørende for mine valg angående teoretisk rammeverk. Det er av betydning å definere og avgrense hva seksuell trakassering er, og i relasjon til dette dukker det opp noen grenser og forhandlinger av denne definisjonen. Professor Catharine MacKinnon har vært avgjørende i å utvikle teorier om forholdet mellom kjønn, seksualitet og makt, og hun har teoretisert hvordan disse begrepene er viktige når det kommer til diskusjonen om seksuell trakassering.

3.1 Seksuell trakassering

Når jeg nå i denne oppgaven ser på seksuell trakassering trekker jeg på noen av definisjonene av begrepet som finnes. Tidligere i oppgaven presenterte jeg historien og bakteppet til begrepet, samt definisjonen av seksuell trakassering som er å finne i ordbok og lovverk. Under dette kapitlet kommer det en presentasjon av hvordan jeg som sosiolog forstår begrepet seksuell trakassering.

Den amerikanske juristen Catharine MacKinnon er, som tidligere presentert, et sentralt navn når det gjelder seksuell trakassering, og derfor blir det naturlig å gi en presentasjon av hennes definisjon. MacKinnon (1979:185) definerer seksuell trakassering som “the unwanted imposition of sexual requirements in the context of a relationship of unequal power”. Videre argumenterer hun for at det sentralt for konseptet er at bruken av makt fra en sosial sfære for å gi fordeler eller pålegge mangler i en annen sfære. Denne definisjonen av begrepet vektlegger og stadfester en kontekst hvor seksuell trakassering er noe som forekommer i en interaksjon med maktulikhet. Det er også viktig å notere seg at hennes definisjon er forankret og utarbeidet med tanke på et bruksområde i amerikansk lovtekst. Det er derfor nødvendig å beskrive hvordan jeg med min sosiologiske tilnærming skiller seg fra hennes juridiske tilnærming.

Sosiolog Hannah Helseth kommer også med en definisjon av seksuell trakassering i rapporten *Kunnskapsstatus om kjønnsrelatert mobbing blant barn og unge*, og den lyder slik: “Seksuelle eller kjønnede tilnærmelser som er uønskede, truende eller uvelkomment for den som blir utsatt” (Helseth 2007: 18). Denne definisjonen sier ikke noe om intensjonen til den som trakasserer, og det er derfor virkningen som er avgjørende. Denne definisjonen er ikke formulert

i en juridisk kontekst, og er kanskje mer anvendbar når det kommer til hvordan begrepet forstås i det levde liv.

Jeg tar utgangspunkt i Catharine MacKinnons definisjon, samtidig som jeg sosiologisk er interessert i seksuell trakassering som noe som blir gjort. Derfor blir Helseths definisjon også viktig for meg. MacKinnon er jurist og benytter seg av en definisjon utarbeidet med tanke på et bruksområde i lovverket. Når dette fenomenet skal studeres er jeg som sosiolog opptatt av hvordan det i praksis blir forstått og hvordan det blir trukket grenser mellom hva som blir forstått som greit og ikke. Jeg har dermed i bakhodet hva loven sier, men jeg er mest opptatt av når begrepet får et sosialt liv og hvordan det praktiseres i dagliglivet. Jeg er interessert i hvem som har definisjonsmakt og hvordan man forhandler om denne definisjonen.

Sosiolog Stina Jeffner (1997) har undersøkt ungdoms forestillinger om voldtekt, og hennes funn viser at det som er en voldtekt ikke alltid blir definert som en voldtekt. Ungdommene i undersøkelsen var enige i at en voldtekt er alt som skjer etter at man har sagt nei, men ulike årsaker spilte inn for om det kunne klassifiseres som et overgrep. Til tross for at Jeffners undersøkelse omtaler voldtekt, kan de samme forestillingene være tilstede ved definisjonene av seksuell trakassering. Det eksisterer derfor sosiale og kulturelle forestillinger om sex og kjønn som er med på å bestemme om noe forstås som et overgrep eller ikke (Jeffner 1997). Disse funnene kan overføres til at det som er seksuell trakassering ikke alltid blir forstått som seksuell trakassering, og videre at det som er seksuell trakassering ikke alltid blir forstått som #metoo.

3.2 Grenser og grenseforhandlinger

Under dette kapittelet forekommer en rekke teorier som trekker på dette med grenser og forhandlinger. Grenser og forhandlinger (av disse) er viktige begreper for meg fordi jeg er opptatt av hvordan unge menn og kvinner setter grenser og forhandler disse i jakten på hva som er en grei og ugrei måte å oppføre seg på. I tillegg er jeg interessert i hvordan de definerer hva som er og ikke er seksuell trakassering og #metoo.

For å forstå hvordan unge mennesker forhandler hva som er og ikke er seksuell trakassering i kjølvannet av #metoo, så vil jeg bruke begrepene grenser og grenseforhandlinger. I min tilnærming til disse begrepene trekker jeg på symbolsk interaksjonisme som overordnet

perspektiv. Det vil si at den teoretiske rammen er til for å forstå aktørenes konstruksjon av forhandlinger. Symbolsk interaksjonisme er en retning som vektlegger den kommunikative og språklige delen av samhandling (Martinussen 2001: 330). Dette perspektivet bygger på George Herbert Meads sosialpsykologi (Atkinson og Housley 2003), men tolkes litt annerledes i sosiologien. Den interaksjonistiske sosiologien fokuserer dermed på sosial interaksjon mellom individer og hvordan handlingsmønstre som normer og rutiner dannes.

3.2.1 Symbolske grenser

I litteratursøket på grenser ble det tydelig at forståelsen var for begrenset til fysiske grenser mellom eksempelvis land. Jeg måtte dermed utvide søket og slik flyttet jeg meg fra «grenser» til «symbolske grenser». Symbolske grenser handler i sosiologien om å forstå hvordan grensedragninger er med på å gi den sosiale verdenen mening (Løvgren og Orupabo 2018:203). Vi etablerer daglig ulike grenser, eksempelvis når vi kategoriserer situasjoner, mennesker, praksiser og objekter, og symbolske grenser fungerer dermed som konseptuelle distinksjoner (Lamont 1992:9).

I sosiologien har interessen for grenser og det symbolske en lang tradisjon. Max Weber, sosiologiens far, vektla betydningen av status for å forstå makt, mens Emile Durkheim forsøkte å gripe grensen mellom det verdslige og det hellige ved å fokusere på kollektive meningskategorier (Løvgren og Orupabo 2018: 203). Symbolske grenser er derfor et begrep som favner bredt og kan anvendes på flere måter og på flere nivåer. Sosiologien om symbolske grenser representerer et skifte vekk fra objekter og deres verdi til aktiviteten hvor mennesker, praksiser, kunnskap og ting får verdi. På denne måten forstås ikke grensene og det de antas å omslutte som ferdigdefinerte, men heller noe som ustanselig defineres i relasjon til noe annet i rom og tid. Symbolske grenser kan dermed forstås som relasjonelle (Løvgren og Orupabo 2018: 203).

Sosiologen Andrew Abbot (1995) har argumentert for at om en har til hensikt å forstå interessekonflikter mellom ulike profesjoner, må man unngå å forstå profesjonene som enheter som vokter sine grenser. Abbot (1995) argumenterer for at det er grensene som skaper profesjonene, og ikke omvendt, og på denne måten er det grensene som definerer om noe er innenfor eller utenfor. Dette kan overføres til andre områder, eksempelvis hva som er og ikke er #metoo.

Grenser kan bidra til å avgrense og kategorisere, og grensedragning fører derfor ofte til hierarkisering hvor enkelte grupper vil ha tilgang på mer makt eller flere goder enn andre grupper. Symbolske grenser handler likevel ikke bare om makt og hierarki, men forutsetter både ekskludering og inkludering. For å kategorisere og definere den ene gruppen “oss”, må det eksistere en “dem”, og dette er eksempler på en kategoriseringsprosess.

Jeg bruker symbolske grenser som et av mine begrep i den teoretiske rammen fordi jeg er ute etter hvordan informantene skaper mening i definisjonen av seksuell trakassering og #metoo, samt hvordan de forstår hva som er inkludert og ekskludert i forståelsen av disse begrepene. Begrepet symbolske grenser anser jeg som fruktbart å anvende i denne oppgaven, fordi det skal være med på å forklare hvordan aktørene forhandler seg frem til grenser for hva som er grei og ugrei oppførsel, og hva som er flørt og hva som beveger seg over i landskapet til seksuell trakassering.

3.2.2 Forhandlingens orden

Negotiated order eller oversatt forhandlet orden er et teoretisk perspektiv primært utviklet av den amerikanske sosiologen Anselm Strauss. Han argumenterte for at nesten all sosial orden er en type forhandlet orden. For å gjennomføre oppgaver i sosiale settinger må individer forhandle med hverandre. Gjennom pågående prosesser av forhandlinger er sosiale aktører vekselvis skapt, vedlikeholdt, transformert og begrenset av sosiale strukturer. Dette perspektivet forsøker å forstå prosessene som er involvert i både strukturell endring og stabilitet, og for å identifisere de sosiale strukturene og betingelsene som er med på å skape disse prosessene. Perspektivet tillater også forskere å adressere en av de sentrale bekymringene i sosiologi – linken mellom individet og samfunnet – ved å spesifisere hvordan sosiale aktører responderer på og endrer sosial struktur, avhengig om de spiller på deres egen vegne eller som organisatoriske representanter (Strauss 1993).

Forhandlet orden er en metode i sosiologien som er interessert i hvordan mening skapes og opprettholdes spesielt i organisasjoner. All sosial orden er forhandlet orden, og dermed er det i en interaksjon endeløse forhandlinger. Teorien har primært fokus på menneskelige interaksjoner. En kan bruke perspektivet for å forstå mønstre av interaksjon mellom individer i en institusjon. Nå er riktignok ikke en fokusgruppe en institusjon, men det kan argumenteres for at den rammen som skapes er med på å skape et slags fellesskap i fokusgruppen som en kan

finne innenfor en arbeidsgruppe i en institusjon. Fokusgruppen forhandler med hverandre i intervju situasjonen, eksempelvis om hva som er greit og ugreit.

Jeg skal bruke dette perspektivet for å forklare hvordan informantene forhandler informasjon dem imellom, men også hvordan de forhandler hva som er greit/ikke greit, flørt/ikke flørt og seksuell trakassering eller ikke seksuell trakassering. Forhandling finner sted i interaksjon med andre, og det er her mening oppstår og hvor en overordnet forhandler om premisser.

3.3 Kjønn, seksualitet og makt

Når jeg i det følgende kapitlet snakker om kjønn, seksualitet og makt trekker jeg på en feministisk teoritradisjon hvor dette har vært sentrale begreper. Feministisk tradisjon og sosiologi deler en langvarig tradisjon med opprinnelse i at feminister søkte seg til sosiologien for å få hjelp til å svare på feminismens grunnleggende spørsmål (Lengermann og Niebrugge 2014). Når jeg nå skal bruke begrepene kjønn, seksualitet og makt lar jeg meg inspirere av eksisterende forskning, og jeg trekker på det som allerede har blitt gjort. Begrepene er hver for seg viktige, men forståelsen av disse tre begrepene i lys av hverandre skaper en mer helhetlig forståelsesramme.

3.3.1 Kjønn

Kjønnsbegrepet favner vidt og bredt, og kan dermed forstås på flere ulike måter. Det som er viktig for meg med kjønnsbegrepet i denne oppgaven er: 1) kjønn som noe som vi individer (gjen)skaper og gjør, og 2) kjønn som en relasjon, som preges av makt og dominans.

«Å gjøre kjønn»

I mange sosiologiske studier av kjønn finner vi en kjønnsforståelse basert på West og Zimmermanns (1987) interaksjonistiske perspektiv på kjønn. West og Zimmermanns artikkel “doing gender” fra 1987 argumenterte for at kjønn er noe som skapes i det sosiale, og som gjøres i sosial samhandling. De argumenterte videre for en forståelse av kjønn som en rutinemessig prestasjon som er en viktig del av hverdagslig interaksjon. Dette perspektivet ble på den tiden oppfattet som kontroversielt fordi det brøt med eksisterende sosialiseringsteorier. Begrepet kjønn hadde lenge blitt forstått som en identitet som formes gjennom internalisering

av normer fra barndommen av, men nå endret denne tankegangen seg. Kjønn ble nå sett på som en vedvarende tilpasning av forventninger og normer i bestemte situasjoner. Kjønn ble også forstått som noe som reproduseres ved at det trekkes på den historien som hver og en av oss har med seg (West og Zimmermann 1987:). Doing gender-perspektivet sto dermed i kontrast til patriarkatsteorier som har fokusert på å forklare menns dominans over kvinner og samtidig avsløre funksjonene og strukturene som er med på å opprettholde undertrykkelsen. Doing gender-perspektivet til West og Zimmermann (1987) bygger på en teori hvor kjønn er noe allestedsnærværende hvor kjønnsnormer er forholdsvis permanente retningslinjer for interaksjon og sosial sanksjon. Perspektivets tenkning om kjønn fokuserer på hverdagsliv, praksiser og handlinger og subtile former for regulering (Ibid).

Jeg forstår dermed kjønn som en slags doing gender som trekker på en sosialkonstruktivistisk forståelse hvor kjønn er noe som skapes i det sosiale. Jeg legger meg i forlengelsen av eksisterende forskning på feltet, og lar meg inspirere av West og Zimmermann (1987). Kjønn kan dermed forstås som noe som står på spill, og jeg trekker på en kjønn doing som er formet av de som har forsket på kjønn før meg.

Kjønn som en relasjon

Feministiske teoretiseringer av kjønn har påpekt at kjønn ofte er forstått som binært med de to kategoriene kvinne og mann, og at relasjonen mellom kvinner og menn historisk har vært preget av ulik tilgang til makt (Pilcher og Whelehan 2004). Patriarkatsteorien er et eksempel på en slik teoretisering, som nettopp handler om å synliggjøre menns dominans over kvinner. Denne teoretiseringen har vært et viktig bakteppe i studiet av #metoo og seksuell trakassering, da menns historiske dominans over kvinner har vært sagt å skape rom for misbruk av makt. Det binære kjønnssystemet etablerer ideen om at det mannlige og kvinnelige kjønn ikke bare er forskjellige under det som kalles patriarkatet, men de er også hierarkisk strukturert på en måte som gjør at det maskuline er privilegert over det feminine. Bolsø, Svendsen og Sørensen (2018) påpeker at flørten og hetero-estetikken etablerer og vedlikeholder makthierarkier mellom menn og kvinner. Kjønn blir dermed en hierarkisk og dualistisk relasjon hvor det mannlige og det maskuline er overordnet det kvinnelige og det feminine (Connell 1987). Menn har gjennom patriarkatet mer økonomisk og kulturell makt enn kvinner, og dette kommer til uttrykk i noe som kalles kjønnsorden (Ibid). De sosiale praksisene former kjønnsordenen og stammer fra den patriarkalske samfunnsstrukturen som råder i vesten. Kjønnordenen er et mønstret system bestående av ideologiske og materielle praksiser, utført av individer i et samfunn, hvor

maktforhold mellom kvinner og menn er produsert og reproduert som meningsfullt (Pilcher og Whelehan 2004).

3.3.2 Seksualitet

Samfunnets syn på seksualitet har opp gjennom historien vært gjenstand for diskusjon og uenighet. Seksualitet er et slags samlebegrep som omfatter en rekke ulike tilnærminger. Menns og kvinners seksualitet har gjennom historien blitt fremstilt som noe som er ulikt hverandre, som to slags motpoler (Pilcher og Whelehan 2004). Denne fremstillingen står også sterkt i dagens samfunn. Menn fremstilles på en slik måte hvor de er ofre for sine seksuelle lyster som de ikke alltid klarer å ha kontroll på. Kvinner ses på som uimotståelige objekter som har ansvaret for å ikke friste menn. Kvinner balanserer mellom kategoriene «skikkelig pike» og «hore», men det synes ikke å eksistere noe tilsvarende kategorier for menn. I offentlige debatter om seksuelle krenkelser er det gjennomgående at kvinners seksualitet omtales i problematiserende form. Denne innrammingen av seksualitet er dermed tett knyttet til kjønn (Ibid), og det blir tydelig at jenters og kvinners seksualitet vurderes ut ifra andre kriterier enn det menns og gutters seksualitet gjør.

Vår kultur er gjennomgripende organisert som heteroseksuell, og heteroseksualiteten synes å være den rådende normen, hvor flørt mellom mann og kvinne står i sentrum. I forlengelsen av dette finner vi heteronormativitet: altså forventningen om at heteroseksualitet er «naturlig», tas for gitt og ikke trenger noen forklaring (Rosenberg 2002:100). I følge Foucault er seksualitet uløselig knyttet til makt (Foucault 1999 i Pilcher og Whelehan 2004). Også MacKinnon (1979, 1987) argumenterer for at forbindelsen mellom seksualitet, kjønn og makt er den kritiske linken i argumentet for at seksuell trakassering er kjønnsbasert trakassering.

I det tidligere nevnte forskningsarbeidet «Sex i arbeid(et)» har Karin Widerberg og Harriet Holter skrevet om seksuell trakassering. Holter ser seksuell trakassering som et uttrykk for menns makt over kvinner, og forstår dette som en av mange hersketeknikker som menn kan benytte i møte med kvinner. I det norske samfunnet har derfor den rådende seksualkulturen innebygde maktrelasjoner mellom kjønnene (Holter 1992).

Jeg forstår seksualitet som noe som alle har, men som oppleves vesentlig forskjellig avhengig om du er kvinne eller mann. Det er ilagt kvalitative forskjeller i menns og kvinners seksualitet,

og det eksisterer innebygde maktrelasjoner i disse (Holter 1992). Seksualitet er, likt som begrepet kjønn, sosialt konstruert, og er derfor avhengig av den konteksten som finnes i det samfunnet en eksisterer eller befinner seg i (Pilcher og Whelehan 2004).

3.3.3 Makt

Makt er et bredt, sammensatt og komplisert begrep og fenomen som inneholder mange ulike aspekter med tallrike mulige innfallsvinkler. Det vil derfor være umulig å gi en sammenfattende beskrivelse av alt begrepet inneholder, og derfor har jeg valgt ut de aspektene av begrepet som jeg mener er relevant for min oppgave. Først kommer jeg med en generell presentasjon av begrepet makt, for så å inndra feministisk teori for å si noe om hvordan de har teoretisert makt i lys av kjønn og seksualitet.

I følge sosiolog Fredrik Engelstad (2005) kan makt beskrives som evnen til å få noe til å skje i samfunnet, og dette betyr at makt er i stand til å fremkalle sosial endring i mindre eller større grad. Hvis vi går ut ifra denne forståelsen blir det tydelig at makt er noe allestedsværende, og denne forståelsen og formuleringen beror seg på at makt ikke kan forstås som en ting. Denne påstanden styrkes ved at også Michael Foucaults forståelse av begrepet beror seg på at makt finnes overalt i samfunnet (Foucault 1980 i Engelstad 2005). En annen forståelse er at makt er knyttet til handling, og nærmere bestemt aktørers atferd. Det grunnleggende elementet i Max Webers sosiologi er det handlende individet (Morrison 2006), og Webers oppfatning av makt vokser ut fra oppfatningen av den handlende og tolkende aktør. Makt kan derfor sies å være en egenskap ved sosiale relasjoner. Engelstad (2005) er ikke interessert i forholdet mellom makt, kjønn og seksualitet og derfor blir det relevant å inkludere feministisk teoretisering av dette.

En feministisk forståelse av seksuell trakassering hevder at fenomenet er et uttrykk for maktforhold mellom kjønnene (Pilcher og Whelehan 2004), og feministisk teoretisering av makt forteller at maktperspektivet har en sterk tilknytning til kjønn. Et av Simone de Beauvoirs kjente utsagn er "One is not born a woman, but rather, becomes a woman" (1972:295). De Beauvoirs diskusjon gjør det klart at kjønnsforskjeller er plassert inn i en hierarkisk opposisjon, hvor det maskuline prinsippet er den favoriserte normen, og det feminine prinsippet blir redusert til "den andre". MacKinnon (1979) argumenterer for at kjønn, seksualitet og makt er et resultat av samfunnsmessige forhold. Hun forklarer videre for at kvinner og menn oppdras til ulike seksuelle roller, hvor utfallet er et kvinnen blir gjort til et seksuelt objekt for det

mannlige blikk, og MacKinnon (1979) legger seg her i en forlengelse av De Beauvoir. Måten pornografi fremstiller kvinnen på, er ifølge henne det fremste eksempelet på erotisering av kvinnens posisjon som underordnet mannen. Dette mener hun også kan gjenkjennes i den heteroseksuelle parrelasjonen.

I arbeidet mot seksuell trakassering er det normalt å etablere et skille mellom seksuell trakassering og annen seksuell aktivitet (Helseth 2007:13), og på denne måten sortere flørting og seksuell trakassering i ulike kategorier. Flørting er ofte ønsket, mens seksuell trakassering karakteriseres som ensidig og uønsket. MacKinnon (1979) argumenterer for at distinksjonen mellom makt og sex ikke er funksjonell fordi seksuell trakassering kan sees på som en forlengelse av den frivillige, flørtende seksuelle relasjonen mellom menn og kvinner under patriarkatet. Jeg forstår dermed makt som noe som eksisterer i sosiale relasjoner og som er en viktig faktor i sosial interaksjon.

Basert på MacKinnons (1979, 1987) argumenter om forholdet mellom kjønn, seksualitet og makt er dette årsakene til at jeg har valgt å inkludere disse begrepene i et helhetlig kontinuum. Seksuell trakassering er en sosial og kulturell konstruksjon dypt innebygd i dimensjoner av kjønn, seksualitet og makt (Witkowska 2005). Begrepene er viktige hver for seg, men sammen er de med på å belyse flere sider av forståelsen av seksuell trakassering og #metoo.

4.0 Metodekapittel

I dette kapitlet vil jeg presentere oppgavens metodiske grunnlag. Først diskuterer jeg fokusgruppeintervju som data, kriterier for utvalg og rekruttering av informanter. Videre diskuterer jeg intervjuprosessen og min forskerrolle. Deretter diskuterer jeg bearbeiding av datamateriale og analysestrategi. Etter det følger en del om forskningsetikk. Til slutt vurderer jeg forskningens kvalitet. Studiens kvalitet diskuteres indirekte gjennom hele metoddelen, men jeg vil likevel avslutte denne delen med en diskusjon av kvalitetsbegreper.

4.1 Vitenskapsteoretisk grunnlag

Rammeverket til enhver forskning er en sammenkobling av verdensbilder, forskningsdesign og forskningsmetoder (Creswell 2014:5). En vanlig tilnærming til kvalitativ metode er et konstruktivistisk verdensbilde. Sosialkonstruktivister ser det slik at individer søker forståelse av den verdenen de lever i. Dette perspektivet fokuserer på at individer utvikler subjektive meninger basert på deres erfaringer, og at disse meningene er varierte. Dette leder forskerens fokus til kompleksitet. Meningen med forskningen er å stole på informantenes syn på fenomenet som studeres, og spørsmålene som stilles er ofte åpne og generelle, slik at informantene kan gi mye informasjon (Creswell 2014). I lys av dette er det mye som stemmer overens med min tankegang for oppgaven. Jeg er ute etter informantenes forståelse og definisjon, og dermed deres forståelse av virkeligheten de lever i. Oppgaven kan også kobles opp mot symbolsk interaksjonisme, fordi jeg er ute etter hvordan informantene i samhandling med andre kommer frem til forståelse av fenomenet #metoo og seksuell trakassering.

4.2 Fokusgruppeintervju som data

Denne oppgaven sentrerer rundt en hovedproblemstilling og tre forskningsspørsmål. Hovedproblemstillingen er: *Hvordan forhandler unge voksne menn og kvinner grenser for seksuell trakassering i kjølvannet av #metoo?*

Forskningsspørsmålene lyder som følger:

- 1) *Hvordan definerer og diskuterer unge menn og kvinner #metoo og seksuell trakassering?*
- 2) *Hvilke grenser trer frem i måten informantene diskuterer #metoo og seksuell trakassering på?*
- 3) *Hvordan gjør forståelser av kjønn, seksualitet og makt seg gjeldende i diskusjonen om #metoo og seksuell trakassering*

Disse spørsmålene er med på å danne grunnlaget for et kvalitativt design, hvor jeg er ute etter kunnskap om personer eller grupper av menneskers oppfatninger, erfaringer, opplevelser, verdier, begreper og handlinger (Leseth og Tellmann 2014), eller i dette tilfellet unge menn og kvinners forståelser av #metoo og seksuell trakassering.

Formålet med kvalitativ datainnsamling er å forstå et fenomen, og *ikke bare tallfeste utbredelse og omfang* (Leseth og Tellmann 2014: 66). I denne studien har formålet vært å få frem forståelser av #metoo og seksuell trakassering. Jeg bestemte meg tidlig for et kvalitativt design, og innenfor det kvalitative forskningsfeltet er ulike former for intervjuing de mest utbredte, og bruk av fokusgrupper har blitt stadig mer aktuelt (Tjora 2012: 104). I tråd med symbolsk interaksjonisme har jeg vært interessert i å forstå informantenes forståelser av #metoo og seksuell trakassering, og hvordan dette gjør seg gjeldende i gruppesamtaler, og på den måten bruke informantenes interaksjon for å generere empiri (Tjora 2012:123).

Jeg ville benytte meg av fokusgruppeintervju for å ta tempen på hvordan unge menn og kvinner i dagens samfunn forstår #metoo og seksuell trakassering, og på den måten kanskje også være en liten pekepinn på hvordan fremtidens arbeidsliv vil kunne se ut.

Fokusgruppe, bredt definert som «fasilitert gruppeaktivitet» (Kamberelis and Dimitriadis, 2013: 6), lager en arena for «performances in which the participants jointly produce accounts about topics in a socially organized situation» (Smithson, 2000: 105; Smithson, 2008). Fokusgrupper er dermed en form for gruppeintervju hvor en samler et gitt antall informanter for å diskutere ett eller flere temaer (Tjora 2012; Wilkinson 2004). Fordelen med denne metoden er at den kan fange opp meninger i den interaksjonen som oppstår mellom deltakerne, og dette gir et ekstra interessant aspekt. På denne måten tar fokusgruppene med seg en fordel observasjonsstudier har; nemlig å bruke interaksjonen som anledning til å generere data. På

denne måten er fokusgruppene tett knyttet til symbolsk interaksjonisme og et sosialkonstruktivistisk vitenskapssyn (Tjora 2012). Ved at informantene stimulerer hverandre er det muligheter for å få frem mange aspekter av informantenes opplevelser av fenomenet som diskuteres. Opplevelsen fra fokusgruppa kan være en kilde til flere, og nye, tanker og refleksjoner. I stedet for en intervjuer benytter fokusgrupper seg av en eller flere fasilitatorer. Disse stiller spørsmål, sørger for at alle kommer til ordet og at informantene holder seg til temaet (Kamberelis og Dimitriadis 2013).

4.3 Kriterier for utvalg og rekruttering av informanter

For å være i stand til å svare på problemstillingene mine måtte jeg bestemme meg for noen krav til hvilke typer mennesker jeg ville snakke med. På bakgrunn av de valgte problemstillingene var det visse krav som sa seg selv. Det første og mest åpenbare kriteriet var at det måtte være unge menn og kvinner, og jeg bestemte meg for et aldersspenn mellom 19-30 år. Videre presiserte jeg at jeg gjerne var interessert i å prate med studenter og/eller folk i deltidsjobb eller fulltidsjobb. På denne måten fikk jeg inkludert flere mennesker, og ikke bare studenter. Årsaken til at jeg hadde et ønske om deltidsjobb eller heltidsjobb, er på grunn av den sterke koblingen mellom seksuell trakassering og arbeidslivet, og jeg anså det dermed som hensiktsmessig å inkludere arbeidstakere. Jeg var like vel ikke direkte interessert i deres personlige opplevelser av seksuell trakassering, men mer deres refleksjoner, tanker og forhandlinger rundt temaet, og derfor var ikke opplevd seksuell trakassering et kriterium. Videre valgte jeg å ha tre ulike fokusgrupper. En gruppe med bare kvinner, en med bare menn, og en med både kvinner og menn, og dermed var jeg avhengig av et utvalg som representerte begge kjønn i omtrent like stor grad.

Ved å bestemme meg for visse kriterier benyttet jeg meg av et såkalt *strategisk utvalg* (Leseth og Tellmann 2014: 54). Dette er vanlig å gjøre i kvalitative studier, og er med på å sikre et utvalg som kan gi best mulig informasjon om det forskeren er interessert i å finne ut mer av (Ibid). Rekrutteringen av informanter foregikk via en kombinasjon av opphengte plakater og nettverksrekruttering. Jeg utformet plakater som jeg hang opp på ulike campuser i byen, og jeg valgte å henge opp plakater på Dragvoll, Gløshaugen og på BI, for å i størst mulig grad unngå å ende opp med personer fra samme omgangskrets og studie, noe som kunne ført til et utvalg

av informanter med tilsvarende holdninger, standpunkt og tenkemåter (Leseth og Tellmann 2014).

Jeg oppdaget raskt at det var en del vanskeligere å rekruttere gutter kontra jenter. Jentene tok kontakt fordi de hadde sett plakatene mine, og til sammenligning gjorde bare en gutt dette. Jeg møtte dermed på noen metodiske utfordringer, og jeg måtte dermed tenke litt nytt. Jeg tok kontakt med noen bekjente, og deler av rekrutteringen skjedde via snøballmetoden (Leseth og Tellmann 2014). To av informantene endte opp med å være bekjente av hverandre, men jeg anser ikke dette som et problem for troverdigheten. Hadde flere av informantene kjent til hverandre hadde det potensielt kunne vært et større problem, men i dette tilfellet gjaldt det mindretallet. Jeg mistet kontakten med noen av informantene, og i løpet av prosessen var det fem av informantene som til slutt stoppet å svare, eller som det bare ikke passet for.

Jeg var i utgangspunktet ute etter minst fire informanter i hver gruppe, men fordi flere av de jeg var i kontakt med sluttet å svare, så jeg meg nødt til å avholde det siste intervjuet med de tre jeg hadde fått tak i som faktisk hadde mulighet. Et tilbakevendende spørsmål i kvalitativ forskning beror seg nettopp på hvor mange informanter en skal bruke i datamaterialet, og en avslutter når man opplever en såkalt metning (Tjora 2012). I mitt utvalg endte jeg opp med 11 informanter, fordelt på tre grupper. Gruppe en besto av fire jenter, gruppe to besto av to jenter og to gutter, mens den tredje og siste gruppen besto av tre gutter. Utvalget bestod dermed av 6 jenter og 5 gutter. Jeg sa meg til slutt fornøyd med 3 fokusgrupper, og jeg fikk inntrykk av at dette antallet genererte et godt datamateriale som la grunnlag for den videre analysen. Av forskningsmessige hensyn har jeg anonymisert informantens navn. Jeg gjengir alder, men videre kun informasjon om de er student eller ikke student. I tabellen nedenfor presenterer jeg hver enkelt informant.

Tabell 1 - Oversikt over informantene som inngår i studien

	Navn og alder	Student/ Ikke student
Fokusgruppe 1: Jenter	Oda, 19 år	Student
	Solveig, 21 år	Student
	Heidi, 23 år	Student
	Liv, 21 år	Student
Fokusgruppe 2: Blandet	Tobias, 25	Student
	Oliver, 24 år	Student
	Emilie, 24 år	Student
	Jorun, 20 år	Student
Fokusgruppe 3: Gutter	Emil, 26 år	Ikke student
	Jacob, 25 år	Ikke student
	Morten, 25	Student

4.4 Utforming av intervjuguide

I arbeidet med utforming av intervjuguide tok jeg utgangspunkt i en strukturert intervjuguide. På forhånd hadde jeg bestemt meg for noen tema som jeg ville ha med, og ved å lage en strukturert intervjuguide var både tema og spørsmålsformuleringer lagt i en bestemt rekkefølge (Leseth og Tellmann 2014). Dette gjorde gjennomførelsen av fokusgruppeintervjuene mer oversiktlig både for meg og deltakerne. Denne formen for intervjuguide skulle vise seg å være å være en smart måte å gjøre det på. Med mange informanter å holde styr på, fungerte intervjuguiden nettopp som en guide, og gjorde det oversiktlig for alle involverte uten å gå på bekostning av å få stilt åpne spørsmål. I tillegg til de forberedte spørsmålene var det ofte nødvendig med oppfølgingsspørsmål eller spørsmål som ba informantene utdype utsagn.

Intervjuguiden er basert på temaer som jeg ble kjent med gjennom utviklingen av #metoo-kampanjen, samt tidligere forskning på tema. Intervjuguiden bestod av 5 ulike deler med forskjellige tema. Empiriinnsamlingen min bestod av gruppeintervjuer, og derfor lot jeg dem hilse på og prate litt med hverandre før vi startet selve fokusgruppeintervjuet. Poenget med en slik start er at den ufarliggjør situasjonen og får informantene til slappe mer av fordi de starter med åpnings spørsmål som er lette å svare på (Tjora 2012). De fem ulike delene var #metoo, seksuell trakassering, seksualitet og flørt, scenarioer og veien videre etter #metoo. De fire første

delene fungerte som intervjuguidens kjerne, som er mer krevende og krever mer refleksjon (Ibid). Den siste delen om veien videre etter #metoo var starten på en avrundning. I tillegg spurte jeg om de hadde noe å legge til eller om de følte det var noe viktig jeg ikke hadde tatt opp. Det var også viktig for meg å inkludere en informasjonstekst i starten av intervjuet. Dette var for å informere informantene om hva jeg ville de skulle gjøre, og hvilke forventninger som lå til grunn. Jeg inkluderte en slik liten tekst i forkant av alle temaene og opplevde dette som en god måte for å forsøke å holde fokusgruppene innenfor tema.

For å kvalitetssikre intervjuguiden gjennomførte jeg et testintervju med noen bekjente. Jeg opplevde testintervjuet som svært fruktbart da jeg fikk se hvilke spørsmål som fungerte og hvilke som var overflødige eller ikke oppildnet til diskusjon. Det var også nyttig å få prøvd seg som fasilitator slik at jeg ble oppmerksom på hva utfordringene ved fokusgruppeintervju kunne være.

I tillegg valgte jeg å inkorporere to bilder i intervjuguiden. Ideen med å bruke visuelle hjelpemidler kom fra en tanke om at bildene kom til å generere diskusjoner som ville få frem ulike lag av meninger, fordi bildene muligens kunne fremkalle følelser, minner eller ideer (Rose 2016).

4.5 Gjennomføring av intervjuene

Alle fokusgruppeintervjuene ble gjennomført i tidsrommet mellom april og juni 2018. Disse tidspunktene sammenfalt i en tid hvor #metoo hadde hatt lang levetid. Betydningen av dette var at informantene hadde blitt presentert for ulike vinkler av kampanjen og muligens hadde et bredere syn sammenlignet med hvis jeg hadde avholdt intervjuene høsten 2017.

Som tidligere beskrevet var det mer utfordrende å rekruttere informanter enn forventet, og jeg møtte på noen metodiske utfordringer som resulterte i at det tok lengre tid å få gjennomført de tre intervjuene. Tjora (2012) peker på at å gjennomføre intervjuer i kjente omgivelser kan gi en positiv effekt på informantenes bidrag. Flertallet av informantene var studenter, og jeg antok de hadde litt mer varierte dager enn en arbeidstaker. Dette var årsaken til at jeg i størst grad tok ansvaret med å foreslå tid og sted for intervjuer. Jeg bestemte meg også for å avholde intervjuene på grupperom på Dragvoll da de ville kunne fungere som trygge omgivelser. På

denne måten fikk jeg også forsikret meg om at intervjuene ble avholdt i rom uten støy og forstyrrelser. Alle de tre fokusgruppeintervjuene ble avholdt på slike grupperom.

Det ble brukt båndopptaker under alle intervjuene. Båndopptakeren fungerer som en ekstra sikkerhet som sørger for at en får med seg alt som blir sagt, samt gjør det lettere å stille oppfølgingsspørsmål. Å benytte seg av båndopptaker er med på å skape god kommunikasjon i intervjusituasjonen (Tjora 2012). Det er like vel viktig å alltid spørre om det er greit for informantene at en benytter seg av lydopptak, noe jeg gjorde i alle de tre fokusgruppene. På forhånd informerte jeg om informantenes mulighet til at kunne trekke seg når som helst, samt informasjon om konfidensialitet, anonymitet og tidsrammen for intervjuene.

Det var en helt ny opplevelse å avholde fokusgruppeintervju, og jeg var både spent og nysgjerrig på hvordan det skulle gå. Etter det første intervjuet fant jeg ut at jeg var litt for sjenert til å si ifra når informantene gikk utenfor tema, og dette var noe jeg noterte meg at måtte forbedres til neste intervju.

Varigheten på intervjuene endte opp med å bli veldig forskjellige. Det korteste varte i en time og to minutter, det mellomste i 1 time og 44 minutter, mens det lengste varte i to timer og 40 minutter. Jeg hadde god dialog med informantene og når jeg så vi kom til å gå utover tiden spurte jeg om de hadde tid til å være litt lengre enn forventet. I ettertid ser jeg at intervjuguiden kanskje var litt for lang og omfattende, og at jeg med fordel kunne kortet den ned.

4.6 Min forskerrolle

Det er en del ting som er viktige å huske på i en intervjusituasjon (Tjora 2012), og et viktig element ved forskerrollen er asymmetri mellom forsker og informant (Leseth og Tellmann 2014). En intervjusituasjon kjennetegnes ved en bestemt rollefordeling mellom informant og forsker ved at forskeren stiller spørsmål og derfor i stor grad styrer samtalen (Ibid). I utgangspunktet kan det tenkes at mitt nærvær kan ha påvirket fokusgruppens fortellinger, og også eventuelt hva de unnlot å dele. Dette kalles intervju effekt, og dette handler om at informanten er ute etter å fremstille seg selv på best mulig måte ved å unngå å svare «feil» eller forsøke å svare det de tror jeg vil ha som svar (Hellevik 2002).

I utgangspunktet var jeg spent på hvordan min rolle som ung, kvinnelig fasilitator ville kunne påvirke intervjusituasjonen, og jeg var spesielt forventningsfull til hvordan, og om, dette ville gi utslag i fokusgruppen som kun bestod av gutter. Det at forsker og intervjuperson er av samme kjønn kan gi grunnlag for en felles forståelse (Thagaard 2013:116), og dette var årsaken til at jeg hadde noen betenkeligheter angående om deltakerne ville tørre å svare det de ville, eller om de ville legge bånd på seg selv.

Jeg opplevde det som en fordel at jeg som ung kvinne var fasilitator. I tillegg var jeg student, og befant meg dermed i en lignende utdannings situasjon som flesteparten av informantene, og dette gjorde at jeg opplevde at informantene og jeg var på samme nivå. Jeg opplevde at informantene var aktive i svarene sine, og gjennomgående erfarte jeg ingen av deltakerne som redde for å svare det de ville. For meg fremstod det slik at de svarte ærlig og ikke la skjul på hva de egentlig mente.

Deltakerne i fokusgruppene oppfattet meg som intervjuer, og de henvendte seg stadig til meg når de snakket. Jeg ble også ved enkelte anledninger dratt inn i samtalene, og dette gjorde at jeg i deler av fokusgruppeintervjuet følte meg som en del av fokusgruppens diskusjoner. Etter hvert la jeg merke til deltakerne i større grad henvendte seg til hverandre, og nærmest ble mer vant til fokusgruppesituasjonen. På denne måten merket jeg at rollen min som fasilitator kom tydeligere frem. Ved fremvisning av de to bildene merket jeg at dette gjorde noe med samtalen. Enkelte av deltakerne demonstrerte det de så på bildet, og jeg opplevde at responsen på bildene var god.

4.7 Bearbeiding av datamateriale og analysestrategi

Analysering av datamateriale handler generelt om å tilføre noe mer eller å «løfte» det empiriske materialet (Leseth og Tellmann 2014). Mitt arbeid med analysen har derfor foregått parallelt med innsamlingen av data. Etter hvert intervju satt jeg meg ned og noterte tanker og spørsmål som dukket opp. Jeg reflekterte rundt hvert enkelt intervju, og skrev ned både stikkord og lengre notater. Disse notatene omhandlet alt fra interessante bemerkninger, til hvordan jeg selv opplevde intervjuet eller forbedringer jeg kunne gjøre til neste intervju. Det var ingen fast og konkret struktur, jeg bare skrev ned bemerkningene jeg anså som interessante for den videre studien.

Fordi det gikk en del tid mellom de tre intervjuene startet jeg transkriberingsprosessen rett etter første intervju. Fordelene med dette var at intervjuet var ferskt i minne, noe som gjorde prosessen mer effektiv. Jeg transkriberte ordrett hva informantene sa, men eventuelle dialektkjennetegn gjorde jeg om til bokmål. Jeg valgte også å inkludere når informantene eksempelvis lo eller tøyset. Alle intervjuene ble transkribert i sin helhet, og ved å transkribere løsriver man datamaterialet fra sin opprinnelige sammenheng. Dette forstås som en dekontekstualisering av datamaterialet (Leseth og Tellmann 2014).

Etter endt transkriberingsarbeid printet jeg dem ut og leste gjennom dem flere ganger. I denne delen av prosessen var jeg opptatt av å ikke tenke for teoretisk, men heller prøve å se datamaterialet i lys av seg selv. Utgangspunktet for denne analysen er en induktiv tilnærming til materialet, hvor jeg jobber fra det empiriske opp mot teorier. Dette var utgangspunktet mitt, men det er vanskelig å benytte seg av utelukkende en metode (Leseth og Tellmann 2014), og mye av den tidligere forskningen la føringer for hvordan empirien ble analysert. Tilnærmingen var derfor en av blanding av induktiv og deduktiv metode. Jeg bestemte meg likevel for å anvende teorien først i diskusjonsdelen.

Gradvis begynte jeg å strukturere innholdet mer, og jeg fant temaer og kategorier som gikk igjen i de tre intervjuene. Dette inkluderte både teoretiske og mer allmenne begreper, og jeg strukturerte derfor intervjuene tematisk med ulike kategorier. Jeg valgte en tematisk studie, hvor jeg analyserte ut i fra temaene som var av interesse. Dette valget handler om hva en ønsker å vektlegge når den kommer til fremstillingen av resultatene (Tjora 2012) Jeg hadde strukturert intervjuguiden i ulike tema, og disse fungerte som overordnede kategorier, som ble inndelt i mindre deler etterhvert. I starten ble det mange kategorier, og fordi noen av de overlappet ble det naturlig å slå noen sammen. Det ble på et tidspunkt mye informasjon å forholde seg til, og jeg bestemte meg for å teste ut kodeprogrammet Nvivo. Jeg fortsatte den tematiske inndelingen her, og programmet fungerte godt for å holde oversikt over alle empirien.

4.8 Forskningsetikk

«*Metodevalg er også etiske valg*» (Leseth og Tellmann 2014:188), og en forskers forpliktelser kan derfor sidestilles med profesjonelle forpliktelser. Kravet om transparens står sterkt i kvalitativ metode (Ibid). Forskere som studerer mennesker vil uunngåelig selv bli en del av

sosiale relasjoner som underlegges etiske vurderinger. Hvordan en som forsker går frem i møtet med forskningsobjektene utgjør derfor kjernen i de forskningsetiske normene (Leseth og Tellmann 2014:192). I belysning av dette er det derfor alltid viktig å reflektere over sin egen rolle som forsker og hvordan en i denne rollen kan påvirke deltakerne (Ibid).

Det har vært viktig for meg som forsker å la fokusgruppene fortelle meg deres forståelser av temaet #metoo og seksuell trakassering. Jeg har vært opptatt av å ikke påvirke dem til å svare i verken den ene eller andre retningen, men heller oppfordre dem og gi dem mulighet til å fortelle det de ønsker. På denne måten har det vært viktig for meg å skape en ramme av vennlighet, profesjonalitet og trygghet (Ibid).

Utgangspunktet for forskningsprosjekter er prinsippet om at forskeren må ha deltakerens informerte samtykke (Thagaard 2013:26). For å oppfylle dette kravet utformet jeg et informasjonsskriv som jeg sendte på mail til deltakerne i forkant av intervjuet. Dette skrevet informerte om formålet til studien, hva deltakelsen innebar og hva som ville skje med informasjonen de genererte. På selve intervjudagen spurte jeg igjen om de hadde lest skrevet, og informerte dem samtidig om konfidensialitet, anonymitet og muligheten for å trekke seg. Mitt prosjekt er godkjent av personvernombudet for forskning ved Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste.

Temaet #metoo og seksuell trakassering kan regnes som sensitivt, og selv om jeg ikke hadde som kriterium at deltakerne skulle ha opplevd seksuell trakassering, var det flere som valgte å dele selvopplevde historier, samt deres ærlige mening om hva som er og ikke er #metoo. En essensiell del av etikkspørsmålet når det kommer til intervjuer knyttes til hvordan en presenterer datamaterialet. I relasjon til dette er anonymiseringen av informantene spesielt viktig (Thagaard 2013). I forskningen befinner vi oss i en form for *intersubjektiv situasjon* (Tjora 2012) hvor de spesifikke intervjuobjektene er av mindre interesse enn teksten som produseres.

4.9 Vurdering av forskningens kvalitet

Når en skal vurdere forskningskvalitet er det flere sentrale begreper en kan benytte seg av. To av disse kvalitetsindikatorerne er *refleksivitet* og *transparens* (Tjora 2012:232). Refleksivitet betyr at en tolker sin egen tolkning i den forstand at forskeren må være bevisst på hvordan egne

tolkninger påvirkes av kulturelle og politiske synspunkter, omgivelser og muligheter (Tjora 2012). I kvalitativ forskning eksisterer det en erkjennelse av at objektive og nøytrale observasjoner ikke er mulig, og derfor er refleksivitet en viktig kompetanse. All forskning vil begrenses og preges av forskerens posisjon og de brillene en entrer forskersituasjonen med (Leseth og Tellmann 2014).

Spørsmålene en velger å stille deltakerne i et intervju påvirker hvordan og hvilke sider av fenomenet #metoo som trer frem. Med flere eller færre spørsmål, en annen type spørsmål eller et annet oppsett på intervjuguiden, ville det muligens kommet frem ulike forståelser innenfor tematikken. I tillegg kan det tenkes at en teoretisk inngang hadde vært i stand til å avdekke andre sider av forskningsmaterialet.

For å styrke påliteligheten i kvalitative forskningsstudier er det viktig å gjøre rede for forhold internt i studien (Tjora 2012). For å oppnå dette er det viktig med et gjennomgående og transparent metodekapittel, hvor en redegjør for de valgene man har tatt og forteller åpent om hvordan data er generert. Påliteligheten kan påvirkes av relasjonen mellom forsker og informant, utvelgelsen av informanter eller (Ibid).

Innenfor det meste av samfunnsforskningen er en eller annen form for generalisering et mål (Tjora 2012). Utfordringen med generalisering i kvalitativ forskning handler om manglende standardisering av den metodiske fremgangsmåten samt størrelsen på utvalget. Dette betyr at statistisk generalisering er vanskelig å få til i denne typen forskning. I kvalitativ forskning kan en skille mellom ulike typer generalisering, og disse er naturalistisk, moderat og konseptuell generalisering (Tjora 2012), samt analytisk generalisering (Leseth og Tellmann 2014). Naturalistisk generalisering betyr å gjøre godt nok rede for detaljene i studieobjektet til at leseren selv kan vurdere muligheten for overførbarhet. Moderat generalisering beskriver en situasjon hvor det er opp til forskeren selv å beskrive de ulike situasjonene hvor resultatene vil kunne være gyldige. Konseptuell generalisering består i at man utvikler teorier, typologier eller konsepter som vil kunne ha relevans for andre caser (Ibid). Analytisk generalisering innebærer en vurdering av hvorvidt forskerens funn fra én studie kan brukes som veiviser for hva som kan skje i andre, lignende situasjoner (Leseth og Tellmann). Et grunnleggende element er derfor å utvikle en forståelse av det fenomenet en forsker på. Fortolkningene kan gi grunnlag for overførbarhet, men beskriver ikke ulike mønstre i dataene (Thagaard 2013).

Funnene i denne studien vil først og fremst være relevant for å forstå hvilke forståelser av #metoo og seksuell trakassering som eksisterer. Forståelsene rommer mange ulike tankesett, men det er usikkert hvor overførbart disse forståelsene er. Funnene kan i størst grad fortelle noe om samtiden vi lever i, og noen av forståelsene og meningene om #metoo som eksisterer i kjølvannet av den verdensomspennende #metoo-kampanjen. Jeg synes like vel det er viktig å være forsiktig med å generalisere for mye.

Funnene i analysen som diskuteres i diskusjonsdelene er koblet opp mot teori og tidligere forskning på feltet. Funnene kan fungere som en videreføring av tidligere forskning ved at jeg har inkorporert forståelsene av #metoo i samhandling med seksuell trakassering. Funnene kan ses som en videreføring av tidligere forskning samtidig som det er et supplement fordi jeg inkluderer #metoo i relasjon til forståelsen av seksuell trakassering. Generalisering er mulig til en viss grad, men på grunn av at forskningen baserer seg på et lite utvalg problematiserer dette muligheten for utstrakt generalisering.

5.0 Analyse

I denne delen av oppgaven forekommer det en tredelt analyse, som er delt opp etter de tre forskningsspørsmålene. Del én handler om ulike oppfattelser og meninger om #metoo og seksuell trakassering, og tar utgangspunkt i det første forskningsspørsmålet: *Hvordan definerer og diskuterer unge menn og kvinner #metoo og seksuell trakassering?*

Del to tar for seg grenser og forhandlinger som dukker opp i relasjon til diskusjonen av #metoo og seksuell trakassering. Del to av analysen tar utgangspunkt i det andre forskningsspørsmålet: *Hvilke grenser trer frem i måten informantene diskuterer #metoo og seksuell trakassering?*

Den tredje delen omhandler forståelser av kjønn, sex og makt i relasjon til forståelsen av #metoo og seksuell trakassering. Del tre tar utgangspunkt i det tredje forskningsspørsmålet: *Hvordan gjør forståelser av kjønn, seksualitet og makt seg gjeldende i diskusjonen om #metoo og seksuell trakassering?*

De tre forskningsspørsmålene skal være med på å hjelpe meg å svare på den overordnede problemstillingen: *Hvordan forhandler unge voksne menn og kvinner grenser for seksuell trakassering i kjølvannet av #metoo?*

5.1 Forståelser av #metoo og seksuell trakassering

I denne første delen vil jeg analysere etter hvordan de unge mennene og kvinnene forstår og drøfter #metoo og seksuell trakassering. Denne delen tar utgangspunkt i forskningsspørsmålet: *Hvordan definerer og diskuterer unge menn og kvinner #metoo og seksuell trakassering?*

5.1.1 #metoo

På spørsmål om hva slags tanker fokusgruppene har om #metoo, dukket det opp mange interessante beretninger. Alle fokusgruppene har en viss (for)mening om #metoo, dermed også hva det er og ikke er. Oliver sier følgende om hans oppfatning av #metoo:

For meg er #metoo-kampanjen det der om at en person i autoritetsposisjon for eksempel tar og runker foran komikere som ikke er så høyt posisjonerte selv, [...] At en har en person i lederstilling, også gjør de noe seksuelt på noen under seg på rangstigen. Det er #metoo for meg. Så når noen på byen da, hvis noen, hvis jeg tar noen på skulderen er jeg ikke redd for #metoo der, for at det blir jo over på seksuell trakasseringgreier. #metoo for meg er kun det her med at noen bruker sin rang til å mer eller mindre utnytte noen. (Oliver)

Oliver har en klar formening om hva han mener er og ikke er #metoo. For Oliver er det essensielt at det er ubalanse i maktforholdet mellom personene det gjelder, samt en seksuell handling, for at det skal kunne kategoriseres som #metoo. Hvis dette skjeve maktforholdet uteblir vil ikke Oliver karakterisere det som #metoo. Oliver bruker betegnelsen «for meg» hele veien i sitatet. Hva ligger det i dette med å si «for meg»? Det kan tenkes at det muligens er en konstatering av premissene for at han kan støtte #metoo. Videre er det interessant at for Oliver er det et spørsmål om å bruke rangen sin til å utnytte noen. I denne presiseringen blir det tydelig at seksuell trakassering som ikke inneholder dette elementet, altså at man utnytter rang, ikke kan karakteriseres som #metoo. Denne presiseringen gjør at det er en rekke handlinger som ikke vil være karakterisert som #metoo i Oliver's øyne. Seksuell trakassering på byen er et eksempel, og han sier «Så når noen på byen da, hvis noen, hvis jeg tar noen på skulderen er jeg ikke redd for #metoo der, for at det blir jo over på seksuell trakasseringgreier». Dette utsagnet indikerer at seksuell trakassering på byen ikke er #metoo. Med andre ord virker det som han mener at #metoo handler om formelle relasjoner og misbruk av den makten som formelle posisjoner gir. Dette blir igjen en slags avgrensning som gjør at #metoo ikke rammer uformelle settinger – og dermed ikke påvirker erotisk kjønnet relasjoner og egen flørtning på byen. For Oliver er dermed ikke alle tilfeller av seksuell trakassering det samme som #metoo.

På spørsmål om hva #metoo er og hvordan det defineres diskuterer guttegruppen, dette:

Jacob: Jeg vet ikke om jeg har noen virkelig definisjon på det, siden det blir slengt overalt nå. Men i bunn og grunn så var det vel på grunn av seksuell trakassering som det startet med, men så i etterkant har det blitt vannet ut og sklidd over i mye annet rart.

Emil: Det startet vel hovedsakelig med at menn i en eller annen form for maktposisjon som utnyttet den på en eller annen seksuell måte, også sklei det ut med at kvinner fortalte om ting de opplevde på byen. Det er ganske stor forskjell da, og da blir det vannet ut historier.

Jacob: Mye, eller hvis du hører noen snakke seksuelt om deg på byen, [...] Man kan ikke dra på Downtown og korsfeste alle sammen liksom (latter fra resten)

Morten: Da blir det sykt mange.

Interaksjonen i fokusgruppen viser at de synes det er litt vanskelig å definere hva som er #metoo og ikke, men Jacob viser til en kobling mellom seksuell trakassering og #metoo ved å si at #metoo startet på grunn av historier om seksuell trakassering. Fokusgruppen er relativt enige med hverandres utsagn, og bygger på hverandres kommentarer. Emil poengterer at #metoo startet med historier om menn som utnyttet sine maktposisjoner, men at det sklei ut til at kvinner fortalte om hendelser de ble utsatt for på byen.

Fokusgruppen viser til at opplevelser på byen ikke kan sammenliknes med noe en opplever på arbeidsplassen. Guttene prater om #metoo som i starten var en fin greie, men som nå har blitt «slengt overalt», «blitt vannet ut», «sklidd ut», og i så måte synes de å være av den oppfatningen av at #metoo brukes for raust, og de sitter med oppfatningen om at «alt» kan rammes av #metoo. Hva ligger egentlig i disse uttalelsene? Her tenker jeg umiddelbart et behov for 1) en viss enighet om hva det er man snakker om, 2) en viss enighet om hva som er problematisk og ikke, 3) å holde noen deler av livet utenfor: Downtown – og annet uteliv – som er deres fritidsarena er ikke omfattet av hva #metoo handler om. Det som blir tydelig her er at fokusgruppen sitter med en oppfatning av hva #metoo er, og de er klare på at ikke alle tilfeller av seksuell trakassering kan karakteriseres som #metoo.

Tobias sier følgende om hans oppfatning av #metoo:

Jeg er veldig for tanken bak #metoo, jeg synes det er en ekstremt bra tanke, at det ikke er noe som skal skyves vekk. Sånn som Harvey Weinstein, at det er noe som alle har vært klar over i mange år, også har det blitt skjøvet vekk. Men jeg er også veldig negativ til måten det gjøres på, for det er ikke noe filter på #metoo. #metoo kan være alt fra at man kommer borti rumpen din på byen også føler du det som antasting, når det kanskje var et uhell. Til reell voldtekt og maktmisbruk som ved Weinstein

Tobias ytrer her at han er positiv til #metoo, men at det ikke lenger er noe filter slik at #metoo fungerer som en stor paraply som omhandler mange handlinger. Det er ifølge Tobias' beskrivelse et langt spenn mellom det å bli tatt på rumpa på byen til «reell voldtekt og maktmisbruk». Her ser en at Tobias drar noen grenser mellom det som #metoo rettmessig har tatt et oppgjør med, og det som blir med i «dragsuget». Han nevner også Weinstein, og det kan tenkes at avsløringene om Weinstein har vært avgjørende i å forstå hva som ligger i #metoo.

Det er også interessant at han bruker formuleringen «ikke noe filter», for oppgaven til et filter er jo å separere deler fra hverandre. Dette kan dermed forstås som en måte å trekke grenser

mellom det som bør være gjenstand for kritikk under paraplyen #metoo og det som ikke bør være det. I beskrivelsen av dette med å bli tatt på rumpa, åpner Tobias dessuten for at situasjonen kan være annerledes enn det man først tror, ved at det for eksempel var et uhell. Dette kan forstås på ulike måter. På den ene siden kan det handle om at det å si hva som er #metoo og ikke er #metoo ikke alltid er så lett. På den andre siden kan det være et krav om at man må sette seg inn i konkret hva som skjedde før man kan fordømme noe – eller før man kan ta et oppgjør som jo #metoo er.

Fokusgruppen til Tobias er enige med han, og Emilie legger seg i forlengelse av Tobias' kommentarer:

Jeg er veldig enig i det du sier (nikker mot Tobias) for den tanken bak der, at det blir brukt på rette måten for det har jo senket terskelen for at folk kan si ifra, men en kan ikke senke den så lavt at man kan bruke det om alt liksom. For når en er på byen så må en gutt, eller jente, eller hva som helst få lov til å sjekke opp noen, uten at det skal være sånn, en må få lov til å ta noen på skulderen, få lov til å flørte litt uten at det skal bli tatt som #metoo, men samtidig så, så ja så er jo den hashtaggen litt fin for å beskytte disse, altså mange folk med autoriteter og de som kanskje ikke har så mye autoritet. At det virker som en litt sånn beskyttelse da, og senker terskelen for å si ifra. Det er jo veldig positivt. Så lenge det blir gjort på rett måte da, og det har jo kanskje blitt litt utvannet og. At en tuller veldig med det. litt sånn «#metoo» ja, og at det kanskje bidrar til at det blir litt sånn, ja utvannet rett og slett. (Emilie).

Emilie nikker samtykkende til Tobias' utsagn, og forteller hun er glad for at #metoo har senket terskelen for å varsle om seksuell trakassering, men hun uttrykker samtidig bekymring for at hashtaggen må brukes på den rette måten. Hun forteller at gutter og jenter må få lov til å flørte på byen uten at det skal bli tatt for å være #metoo med en gang, men hun presiserer at hashtaggen er fin for å beskytte de som ikke har så mye autoritet mot de som har mye autoritet. Her presenterer Emilie en type avgrensning som gjør at #metoo ikke rammer uformelle settinger, som for eksempel det å være på byen. Denne poengteringen med at #metoo beskytter de med lite autoritet fra de med mye autoritet, er en indikator på at også hun, samt resten av fokusgruppen, mener metoo omhandler formelle relasjoner og misbruk av den makten som de formelle posisjonene gir.

Fokusgruppen med jenter sitter med en bekymring for at ikke alle har skjønnet helt hva #metoo handler om, og at det eksisterer misforståelser, men denne bekymringen synes ikke å gjenspeiles i de andre gruppene. Solveig poengterer denne bekymringen ved å si:

Vi hadde jo faktisk en foreleser som sa det forrige semester at «pøhh, hvis jeg nå en dag kommer til dere jenter og sier at «åi, du er fin», så vil dere anklage meg for #metoo», men liksom merkelig kommentar fra en voksen person, voksen mannlig foreleser å komme med da. Og som egentlig bare viser at jeg tror folk misforstår saken veldig da. (Solveig).

Her presenterer Solveig et utsagn som en foreleser kom med forrige semester, altså 2017 hvor #metoo startet og var på høyden av sin storhetstid. Foreleseren sa «hvis jeg nå en dag kommer til dere jenter og sier at du er fin, så vil dere anklage meg for metoo». Solveig poengterer videre at dette utsagnet viser at mange har misforstått hva #metoo handler om.

5.1.2 Seksuell trakassering

I de tre fokusgruppeintervjuene ba jeg deltakerne om en definisjon på hva seksuell trakassering er. I alle de tre fokusgruppene, både innad og på tvers, var det slående lite sprik mellom hvordan hver av deltakerne i gruppen definerte seksuell trakassering. Når noen prøvde seg på en definisjon, la de andre seg på den samme linjen, og de kom frem til relativt like definisjoner av begrepet seksuell trakassering:

En seksuell tilnærming som du selv ikke føler er greit. Og det er der det vage og det vanskelig kommer inn. For det kommer helt an på personen som kommer og tar på deg, om du synes det er seksuell trakassering eller ei. (Oliver)

Og situasjonen. For hvis en står på jobb, og lager seg kaffe, og en kollega kommer og grabber deg på rumpen. Det er jo seksuell trakassering, men det er det jo og på byen hvis noen gjør det, men det er jo en, en litt annen setting. Men mer tilbake til spørsmålet så vil jeg si at seksuell trakassering er uønsket seksuell oppmerksomhet, på noen som helst måte. (Emilie)

Både Oliver og Emilie poengterer at seksuell trakassering dreier seg om uønsket seksuell oppmerksomhet eller en seksuell tilnærming som ikke er ønsket og som en selv ikke føler er greit å bli utsatt for. Nøkkelordene her er uønsket oppmerksomhet og uønsket seksuell tilnærming, og det viser tydelig at de har omtrent samme oppfatning av hva som ligger i begrepet.

Videre antyder og forklarer Heidi og Emil deres forståelse av hva seksuell trakassering er:

Noe som skjer med deg som er av seksuell natur, du ikke gir samtykke til. (Heidi)

Det handler om at man gjør noe som noen andre ikke vil. (...) Men sånn i de #metoo-sakene så har det vært fokus på blick, ord og med en gang en går over til å ta på. Det er vel der det har vært, at med en gang en tar på så har det vært over grensen. Men er det da seksuell trakassering hvis du gjør det eller hvis du fortsetter etter at hun har sagt nei? (Emil)

Heidi uttrykker ettertrykkelig at seksuell trakassering er en handling av seksuell natur som du ikke har samtykket til. Emils ordlyd er ikke eksplisitt knyttet til at seksuell trakassering har noe med seksuelle handlinger å gjøre, men måten han uttrykket seg på gjennom resten av intervjuet indikerer at dette var noe han tok for gitt, og dermed ikke ekspressivt følte han måtte si det, fordi det lå i ordlyden til begrepet. Emil stiller også et spørsmål hvor han lurer på om noe er seksuell trakassering med en gang man tar på en annen person, eller om det først karakteriseres som seksuell trakassering etter at du har fått nei. Dette er et interessant spørsmål som viser at det ikke alltid er så lett å vite hvor grensene går, og at selv om en har en definisjon så er det fortsatt uklart hva som er og ikke er.

Vi ser her at Oliver, Emilie, Heidi og Emil er enige om visse punkter for definisjonen av seksuell trakassering. De mener seksuell trakassering er noe av seksuell natur som er uønsket og mot din vilje. Fokusgruppene var dermed veldig enige om definisjonene, og de hadde oppfatninger som i stor grad spilte videre på de andres utsagn.

I relasjon til dette ble det tydelig at det tredde frem noen grenser for hva som skal telles som seksuell trakassering. Dette analyseres ytterligere i neste del av analysen.

5.2 Grenser og forhandlinger

Del to tar for seg spørsmål relatert til grenser, og forhandlingene av disse grensene, som dukker opp i relasjon til diskusjonen av #metoo og seksuell trakassering. Del to av analysen tar utgangspunkt i det andre forskningsspørsmålet: *Hvilke grenser trer frem i måten informantene diskuterer seksuell trakassering og #metoo?*

5.2.1 Hva er hva: Hvor går grensen?

Fokusgruppene argumenterte seg imellom hvor grensen for seksuell trakassering egentlig går,

og hvilke typer handlinger som karakteriseres som seksuell trakassering. Det blir tydelig at fokusgruppene ikke er like enige om hvor grensene går, som det de var om definisjonen av seksuell trakassering.

Solveig sier følgende:

Hvor går grensen mellom det som oppleves som ubehagelig og hva som er seksuell trakassering? For eksempel hvis en blir tatt bilder av på stranden av en gutt, som du ikke har sagt ja til, er det seksuell trakassering liksom? Også lurer jeg litt på med det, det som er så vanskelig med seksuell trakassering er jo hvis en er på date med noen da, og han tar deg på låret eller sånn gjør en litt upassende handling da. eller sånn, eller du er ikke helt der, og sier nei takk. Er det seksuell trakassering eller? (Solveig)

Solveig ytrer her at hun synes det er vanskelig å definere en grense mellom noe som oppleves som ubehagelig og seksuell trakassering, og hun spør de andre i fokusgruppen etter deres meninger. Hun nevner først et eksempel hvor en jente i bikini motvillig blir tatt bilder av på stranden og spør om dette er seksuell trakassering. Videre nevner hun et annet eksempel med en date-situasjon, hvor en person tar den andre på låret, men blir møtt med et nei. Hun spør igjen de andre om dette er seksuell trakassering. Solveig søker dermed etter fokusgruppens mening ikke bare en, men to ganger, og viser på denne måten at hun synes det er vanskelig å definere hvor grensen for seksuell trakassering går.

Som svar på spørsmålene til Solveig drøfter fokusgruppen med jenter følgende:

Liv: Hvis han fortsetter så mener jeg ja, hvis han stopper så er det ikke det.

Oda: Altså det er jo en date, hvis en vet det er en date, og date ligger jo i altså, hva folk gjør på første date det er jo veldig forskjellig, men.

Solveig: For det å prøve seg, men så bli takket nei til det er jo ikke, man kan jo ikke si at det er

Oda: Nei, det tenker jeg ikke.

Her kommer det frem at fokusgruppen mener det er lov å prøve seg frem, men at hvis man ikke stopper med det man driver med etter å ha fått et nei, så går det over til seksuell trakassering. Samtlige i denne fokusgruppen mener altså at det oppstår en grense etter at man har sagt nei. Fortsetter man etter å ha fått nei kan det være snakk om seksuell trakassering, men hvis en stopper med en gang en hører nei så er det ikke nødvendigvis seksuell trakassering det er snakk om.

Heidi poengterer videre:

(...) Så lenge begge to er i en setting hvor det er har en litt seksuell natur og romantisk natur, det er annerledes enn hvis en bare er på byen og en helt tilfeldig mann du ikke delte et ord med kommer og bare smekker deg på rompen. Det er ikke greit. Det anser jeg som seksuell trakassering. Men det er jo der en må legges grensen på seksuell natur, hvis jeg sier så fin du er, så vil ikke du automatisk si «åi så seksuelt», men hvis jeg sier «uuuuud så sexy du er» da er jeg litt sånn, ja. (Heidi)

Her presenterer Heidi forskjellen mellom to scenarier. Hun sier er det forskjell på en setting hvor to personer har etablert en seksuell og romantisk natur kontra om en fremmed mann som en ikke har pratet med bare kommer og smekker deg på rumpen. Sistnevnte anser hun klart som seksuell trakassering. Hun poengterer videre at en må legge grensen på «seksuell natur», uten at hun helt presiserer hva som ligger i det. Hun eksemplifiserer like vel med at hvis en får høre «så fin du er» så vil en ikke automatisk tenke at det var seksuelt, men hvis man får høre «uuuuud så sexy du er», så mener hun det entrer grensen for seksuell natur. Det som blir tydelig her er at setting har stor innvirkning på hvordan en situasjon kan tolkes.

5.2.2 Ulike arenaer tillater ulike handlinger

Fokusgruppene pratet også en del om at ulike handlinger kunne bli forstått ulikt basert på setting og hvilken arena eller i hvilket sosialt rom en befant seg i. Diskusjonen i fokusgruppen med gutter og jenter tar for seg forventninger rundt hva en kan forvente av oppførsel på byen kontra på jobb:

Emilie: Ja, også er det litt med det der, det er litt med settingen og. Det er kanskje mer forventet at en person grabber deg på rumpen på byen liksom, enn jobb.

Tobias: Men hvorfor skal det være det?

Emilie: Ikke at det jeg synes at det er greit, men det er bare sånn, det er rart det det er sånn.

Tobias: For jeg tenker litt at, hvis, ikke du da, men hvis jeg tenker at det er greit at jeg kan ta folk på rumpen på byen, så betyr det at jeg forventer at alle som er på byen, de har også lyst å ha sex. Fordi det gir ikke mening og grabbe folk på rumpen hvis ikke du tenker at dette skal føre til sex etterhvert. For jeg har lyst å vise at jeg er kåt på deg, kanskje du er kåt på meg. Vil du ta på tissen min, så kan jeg ta på din. (latter fra de andre) Men jeg tror det der at, å akseptere at det her skal være en arena hvor en har lov til å være klåfingret. Samme også hvis du har kledd deg litt vågalt, at det skal bety at det er lov til å tafse ...

Emilie: Det er ikke greit, men like vel så er det liksom en litt sånn. Jeg mener ikke at jeg synes det er greit at folk tar meg på rumpen på byen, men jeg tror bare at det er en litt sånn oppfatning om at det er

annerledes enn å for eksempel ta noen på rumpen på jobb. Selv om det burde ikke være det. Men det er litt mer forventet at det skjer der da.

Emilie starter med å si at det å bli tatt på rumpen er en handling som hun er mer forventet å møte på byen enn i en jobbsammenheng. Tobias responderer kontant med spørsmål om hvorfor det skal være sånn. Emilie argumenterer for at hun ikke synes det er greit, men at hun sitter med en oppfatning av at det er annerledes å ta noen på rumpen på byen kontra hvis det skjer på jobb. Tobias responderer da med at hvis byen er en arena hvor en kan være klåfingret så må en gå ut ifra at alle som er på byen har lyst på sex. Han forteller videre at hvis byen skal være en arena hvor alle er ute etter sex, at dette på en måte legitimerer å klå eller å tafse. Det kan tenkes at informanten her mener at denne oppfatningen kan gjøre det vanskelig å sette grenser for seg selv og andre.

Emilie påpeker to ganger at hun ikke synes det er greit å bli tatt på rumpen på byen av fremmede mennesker, men at hun tror det er en oppfatning mange sitter med, at det er en slags forventning om at det kommer til å skje. Dette utsagnet indikerer muligens at ulike arenaer tillater ulike handlinger, og for Emilie er det å være på byen det samme som å være i en setting eller i en kontekst hvor det å bli tatt på rumpen nesten er forventet. Hun skiller mellom de to settingene – jobb og uteliv – og poengterer at den førstnevnte arenaen ikke er et handlingsrom hvor den type oppførsel er godtatt. Stemningen i fokusgruppen berodde seg på at begge disse forståelsene eksisterer i samsvar med hverandre.

5.2.3 Eksempler på seksuell trakassering

Jeg ba fokusgruppene komme med eksempler på handlinger eller hendelser de mente var seksuell trakassering. Det var litt ulikt fra gruppe til gruppe med tanke på hvilke typer eksempler de kom med. Den blandede gruppen med gutter og jenter kom med egenopplevde eksempler, mens de andre to gruppene mer generelt fant på eksempler. Her er noen av eksemplene de presenterte som eksempler på handlinger de mente var seksuell trakassering:

Ja, jeg har et eksempel. Selvopplevd faktisk, fra da jeg var russ. Jeg skulle ta taxi hjem fra byen, til kjæresten min. Jeg satt meg foran i taxien og sa til denne fyren at jeg skal til den og den adressen. Så spurte han hva jeg skulle der, og da svarte jeg at jeg skulle til kjæresten min. Så begynte han å ta meg på låret, og oppigjennom og sånn, og jeg sitter der stiv av skrekk, og sier bare nei ikke gjør det, men han

bare fortsetter. Det vil jeg si er ganske klar trakassering. Når jeg ikke har noen vei å rømme. Jeg satt jo fremme, og kunne ikke bare krype bak liksom. (Emilie)

Jeg hadde på meg kilt på Trondheim Internasjonale fest, hvor vi skulle kle oss ut som forskjellige land. (...) Og da ble jeg faktisk, da var det flere som følte at det var helt okei å ta en arm opp langs låret mitt for å sjekke om jeg hadde undertøy. Også var det også ei som bare satt seg overskrevet over fanget mitt, og skulle prøve å kline. Jeg sa nei, jeg ville ikke. Og det er jo også seksuell trakassering. (Tobias)

Emilie og Tobias presenterer her egenopplevde eksempler på det de mener er seksuell trakassering. Hendelsesforløpet er noe likt da begge opplevde å bli tatt på låret og oppover låret, og begge har opplevd at en annen person har gjort noe mot deres vilje, selv etter at de eksplisitt sa nei. Den umiddelbare distinktive forskjellen mellom disse historiene er at Emilie forteller hun var stiv av skrekk, mens Tobias ikke nevner dette eksplisitt. Dette kan tenkes å ha sammenheng med at Emilie «ikke har noen vei å rømme» siden hun satt i en bil, og at personen som gjorde dette mot henne fortsatte selv om hun sa nei. Tobias på sin side var tilstede på et arrangement hvor det var litt mer rom, bokstavelig og metaforisk, for å komme seg unna situasjonene. Tobias forteller heller ikke noe om personene fortsatte etter at han sa nei. En annen distinksjon mellom historiene er at Tobias opplevde at det var flere personer enn én som gjorde handlinger han ikke følte var greit. Det er også av betydning at Emilie og Tobias er av ulike kjønn, men likevel har opplevd lignende situasjoner. Fokusgruppen var enige i at disse eksemplene fungerte som gode eksempler på handlinger som er seksuell trakassering, og det var ingen innvendinger mot at disse historiene ikke var seksuell trakassering.

Fokusgruppen med jenter kom med fiktive eksempler på ting de mente kan plasseres under begrepet seksuell trakassering. Heidi og Liv presenterer eksempler de kom på underveis i intervjuet:

Å bli bedt om å gjøre seksuelle handlinger med kollegaene dine, og bli kalt for kallenavn som går veldig, som er rettet seksuelt, ja, vet ikke om det er seksuell trakassering eller ei, men det er upassende å bli kalt jenta mi på arbeidsplassen av en kollega. Jeg er ikke jenten din, jeg er kollegaen din. (Heidi)

Sånn som det du sa med Heimebane, vil du kanskje ikke, vil du ikke karakteriser det å, hva heter det å stikke henda oppi ja, at det er seksuell trakassering. (Liv)

Begge eksemplene beror seg på hendelser som finner sted på arbeidsplassen, selv om begge hendelsene like fullt kunne funnet sted på andre arenaer eller i andre sosiale rom utenfor en

arbeidskontekst. Eksempelet til Heidi går ut på å bli spurt om seksuelle handlinger av kollegaene dine eller bli kalt for kallenavn som er seksuelle. Hun nevner blant annet det å bli kalt for «jenta mi» som upassende, men hun er usikker på om dette kan karakteriseres som seksuell trakassering eller ikke. Livs eksempel fra serien Heimebane beror seg på hendelsen hvor en mannlig fotballtrener tok hånden i skrittet til seriens kvinnelige fotballtrener, og dette mener hun at er et eksempel på seksuell trakassering. Dette står i kontrast til tankeprosessen som ble presentert tidligere i analysen hvor fokusgruppen med jenter mente en konkret hendelse ikke nødvendigvis var seksuell trakassering, men at hvis en fortsatt etter et nei så var det det. Det er interessant å se at seksuell trakassering er vanskelig å definere fordi det må være lov å prøve å flørte, samtidig som det å stikke hånden i skrittet til noen kanskje ikke er karakterisert som flørting.

Ting som ikke nødvendigvis er seksuell trakassering

Jeg ba også informantene om å nevne eksempler på ting de ikke tenker er seksuell trakassering eller som de ikke nødvendigvis mente var seksuell trakassering, og på den måten få de til å diskutere hendelser som kunne være i grenseland eller eventuelt ulike gråsoner:

Å ta noen på skulderen ser ikke jeg på som seksuell trakassering. Det sier litt sånn «hei, går det bra?» Det ser ikke jeg på som noe stress. (Morten)

Alt handler om det vi snakket om, at du kan gjøre mye som kanskje ville ha blitt definert som seksuell trakassering hvis intensjonen bak er. Men hvis ikke intensjonen er der, så er det ikke det. Som å ta noen på låret for eksempel. Det er helt utenfor da, hvis intensjonen er det, men hvis intensjonen bare er type, hei følg med i denne saken, ler og en klaps på låret, så er det på en måte ikke noe. Derfor er det vanskelig å sette grenser på hva som er innenfor og utenfor for det handler om at vi mennesker ikke er like. (Emil)

Morten og Emil presenterer her eksempler på ting de ikke mener er seksuell trakassering eller ting som ikke nødvendigvis er seksuell trakassering. Morten forteller at det å ta noen på skulderen ser han ikke på som «noe stress», fordi det for han indikerer en type «hei». Denne hånden fungerer som en slags kommunikasjonsinngang som i hans øyne ikke er seksuell trakassering i det hele tatt.

Emil, på sin side, argumenterer for at det ikke nødvendigvis er selve handlingen som avgjør om noe er seksuell trakassering eller ei, men at det har mye å si hva intensjonen bak en handling er. Han nevner et eksempel med å ta noen på låret. Han mener at hvis intensjonen ikke er at det

skal være seksuell trakassering så er det ikke det, da kan et klaps på låret bare være en måte å få noen til eksempelvis følge med når en snakker. Denne forståelsen beror seg på at det ikke er den som trakasseres som bestemmer om det er det eller ikke, men at intensjonen til den eventuelle trakassereren har definisjonsmakten. Emil avslutter med å si at det er vanskelig å sette grenser for hva som er grei og ugrei oppførsel fordi mennesker nettopp er forskjellige, og med dette utsagnet mener han at det er vanskelig å skulle definere en handling fordi en aldri vet hvordan ulike mennesker vil reagere på samme handling.

Videre kommer fokusgruppene med flere eksempler på oppførsel og handlinger som ikke nødvendigvis kan karakteriseres som seksuell trakassering:

Så fin du er på håret. Eller også sånn hvis en gutt eller kompis kommer og tar på skulderen. For meg er det greit hvis det på en måte, skaper litt kontakt. (...) Det har jo mye å si hvor på kroppen det er. Og selvfølgelig kan det oppleves ubehagelig hvis en litt eldre fyr kommer og stryker deg på skulderen, men det er litt sånn, ubehagelig for min del tenker jeg. Han mener sikkert ikke noe med det annet enn, jeg er en mann og ja, nå stryker jeg dem på skulderen. (Solveig)

Solveig kommer med flere eksempler. Hun nevner blant annet at å kommentere hvordan en ser ut på håret eller å ta henne på skulderen som eksempler på oppførsel hun anser som grei, og som ikke nødvendigvis kvalifiserer til oppførsel som går under begrepet seksuell trakassering. For henne er det greit at noen forsøker å skape kroppslig kontakt, men det har mye å si hvor på kroppen det er. At en litt eldre fyr kommer og stryker henne på skulderen kategoriserer hun som ekkelt og ubehagelig, men hun forsøker å tenke at meningen sikkert ikke er noe mer enn at hånden er på skulderen.

Heidi nevner også flere eksempler og forteller hva hun mener er greit å si eller gjøre:

Så fin du er. Jeg vil si at det er greit å kommentere klær. Så fint skjørt du har. Jeg vil si at også det er litt med hvordan en stryker noen på skulderen. Hvis jeg for eksempel sitter ned, og det kommer noen bakfra og stryker meg sakte over skulderen nesten ned mot brystet, og opp igjen, da er jeg litt sånn nei. Det er ikke ok. Men hvis det bare kommer en og vi står like høyt og det er veldig en sånn følelse av likeverd mellom to parter og den ene bare stryker den andre, så synes jeg det er noe helt annet. (Heidi)

Heidi sier at det å si hvor fin hun er eller kommentere klær, for eksempel hvor fint skjørt man har, er noe man kan kommentere på som hun ikke ville karakterisert som seksuell trakassering. Dette er ytre faktorer, men ikke faktorer som direkte går på kropp, og det kan tenkes at det er

derfor disse handlingene eller utsagnene ikke sees på som seksuell trakassering. Videre forteller hun at det å ta noen på skulderen kan tolkes som begge deler. Det har mye å si hvordan man står overfor hverandre og på hvilken måte en velger å stryke. Stryker noen opp og ned mot brystet bryter dette en grense og hun anser det ikke som ok. Men hvis to personer står på en slik måte at en får en følelse av likeverd og den ene bare stryker den andre, så anser hun dette som ok oppførsel.

5.2.4 Grenser for #metoo

Samtlige fokusgrupper påpeker at #metoo har blitt så stort og kjent at det nesten har blitt vanskelig å gjenkjenne hva som er hva, og at det er vanskelig å vite om noe er #metoo eller ei. Informantene har alle en formening om utviklingen til fenomenet og kampanjen #metoo, og de bruker flere metaforer for å forklare hva de mener om denne utviklingen:

Men det som jeg tenker er litt problematikken rundt det da, er jo at man kutter alle under en kam liksom. Altså selv det som kanskje kan oppleves som uskyldig flørting kan oppleves som #metoo. Men det altså, faktisk overgrep også blir tenkt på som faktisk voldtekt, blir tenkt som #metoo. Det er så lite nyanser i begrepet nå lengre, fordi det har blitt så populært tenker jeg, så det kanskje nå som vi har liksom fått bevissthet rundt at det er så utbredt at kvinner er liksom blir seksuelt trakassert [...] (Oda)

Oda poengterer at det er så lite nyanser i begrepet lengre, og dette både forteller og dermed avslører noe om tidspunktet for intervjuene. Disse ble gjennomført på vårparten 2018, på et tidspunkt hvor #metoo allerede hadde fått massivt gjennomslag, og kanskje var litt på hell, og hadde hatt et relativt langt liv i den offentlige debatten. Dette kan tenkes å ha mye å gjøre med hvordan informantene ordlegger seg, og fordi #metoo hadde hatt en såpass lang levetid hadde fokusgruppene fått god tid til å gjøre seg opp en mening om flere sider av fenomenet #metoo.

Oda poengterer at en plasserer mange ulike typer handlinger under «samme kam». Hun argumenterer videre for at det er så lite nyanser i begrepet #metoo, og at det inneholder så mye nå. Hun forteller at dårlig flørting kan være #metoo mens det i andres øyne igjen er langt unna å kvalifiseres som det. Her kan det tenkes at hun med ordvalget lite nyanser mener at 1) Begrepet mister legitimitet, 2) Alle hendelser greies under samme kam, og at det derfor er lett å miste oversikt over hva som er hva, 3) Noe er mer #metoo enn noe annet og til sist 4) Hvem skal få bestemme hva som er hva. Alle disse punktene er viktige aspekter ved #metoo, og er med på å beskrive #metoo som komplekst og kanskje noe uoversiktlig. Til sist peker Oda på at

det er bra at det kommer frem hvor stor forekomsten av seksuell trakassering er, og med dette utsagnet blir det tydelig at selv om grensene for #metoo kanskje er vanskelige å definere, så er det bare positivt at det blir synlig hvor stor forekomsten av seksuell trakassering egentlig er.

Tobias har også en formening om #metoo, og peker på hvordan #metoo har gått for langt:

På en måte ja, at det plutselig har blitt så stort. At du skiller ikke # da rett og slett. Tafsing på rumpen er #metoo, samme som å putte dop i drinken din og voldta deg i et smug. Når det får samme stempel da, så har det kanskje gått for langt da. (Tobias)

Tobias poengterer her at #metoo har blitt så stort at det ikke skiller ulike hendelser. At mange ulike scenarioer og hendelser vil kunne kategoriseres som #metoo, og i den forstand mener han at det har gått for langt når så ulike hendelser som å tafse på en rumpe, dope ned noen og voldta de i et smug kan plasseres under samme emneknagg. Det virker som han deler en bekymring for at de kvalitative forskjellene mellom ulike typer ubehagelige opplevelser forsvinner under emneknaggen slik den har utviklet seg. Dette forteller oss noe om Tobias' tanker om emneknaggens effekt. Det virker som om han ser på dette som om #metoo blir en ting i seg selv og på den måten overskygger nettopp det den skal skape et rom for at blir italesett. Fordi han mener det favner så bredt, hva skjer da? Det kan tenkes at han mener emneknaggen mister legitimitet og at det er derfor det er problematisk med en emneknagg som inkluderer en rekke ulike hendelser. Bekymringene til Tobias ble delt også delt av deltakerne i fokusgruppen hans.

Fokusgruppene var opptatt av å diskutere hvilke historier som er og ikke er #metoo. Den følgende passasjen er fra fokusgruppen med gutter og jenter:

Emilie: Så det altså, det har vært i så mange overskrifter, og jeg tror ikke at folk har lest alt om det på en måte. Eller at en har blitt forvirret da, som meg, ved at det er så mye rundt omkring. Også glemmer en litt essensen i det da, hva det egentlig handler om da. [...] For det kan jo aldri gå for langt hvis det på en måte gjør at folk som er i de rette situasjonene til å være i #metoo, at det gjør det lettere for dem å rapportere. Men det går for langt hvis alle skillene viskes helt ut da, at man kan bruke det på alt og alle.

Tobias: Ja blir du på en måte satt i fengsel fordi du var litt frampå når du sjekket opp noen, så er det litt med det at #metoo er en subjektiv ting. Noen som opplever, jeg har en venninne som jobber i bar. Og hun forteller jo at det var en som, hun hadde ryddet bord. For de blir jo tatt på. Noen prøver seg liksom å ta for seg. Så var det ei som hadde ryddet et bord, og stått der med et brett med glass. Så var det en som bare hadde kommet smakk, opp i rumpen hennes. Så hun hadde tatt brettet, og deljet han i hodet. Hun kunne jo enten da lagt seg ned og vært såret og lei sei og gått til sak med #metoo, eller så kan du stå opp for seg selv.

Oliver: Men det der er jo ikke #metoo, sorry

Tobias: Ja det er jo akkurat det som spørres da, hvordan #metoo brukes nå. For det brukes jo om dette her og. Det brukes jo om tafsing og sextrakassering

Emilie: Det er trakassering. Ja for hvis hun hadde oppfattet det som #metoo, så hadde det jo vært det i hennes øyne

Her ser vi at informantene i interaksjonen er litt uenige, og det dukker opp flere interessante spørsmål. 1) Hva #metoo er, 2) hvem som kan bruke #metoo og 3) hvilke typer historier og hendelser som kvalifiserer som «faktiske» #metoo-hendelser. Emilie starter med å si at det har vært så mange historier og så mange oppslag i mediene om #metoo at hun nesten har blitt forvirret over hva det egentlig er. Hun fortsetter med å si at #metoo aldri kan gå for langt fordi det har gjort det lettere å si ifra om og varsle hvis en opplever seksuell trakassering. Emilie parerer like vel med å si at det går for langt hvis alle skillene viskes ut, og #metoo kan brukes på alt en føler er ubehagelig. Dette er interessant da det forteller noe om at Emilie mener noen historier er mer #metoo enn andre, og at en må være i «rette situasjoner» for at de skal kunne kategoriseres og forstås som metoo.

Tobias responderer med å si at metoo er en subjektiv opplevelse, og forteller om sin venninne som jobber på bar og opplevde at en kunde tok på rumpen hennes, og at hun responderte med å slå til han med serveringsbrettet. Oliver påpeker «for i mine øyne er ikke det metoo» og dette forteller noe om at han har visse premisser for hva som er og ikke er #metoo. Men hvorfor er ikke relasjonen mellom kunde og servicearbeider på bar #metoo? En kunde har jo penger, og i den forstand makt, mens servicearbeideren er avhengig av pengene og til en viss grad kundens gunst. Det er vanskelig å peke på hvorfor Oliver er av denne oppfatningen, men en av årsakene kan være at han ikke anerkjenner relasjonen mellom kunde og servicearbeider som #metoo fordi han rett og slett ikke tenker på kunden som en person med mer makt enn servicearbeideren. Georg Simmel beskriver penger som noe som utvisker kvalitative forskjeller mellom ting, en slags valuta som kan bringes inn i relasjonen, også forsvinner betydningen av det konkrete som har skjedd (Simmel 2004).

Men hva skal forstås med dette om at #metoo er «subjektivt»? Er det et krav at man selv mener det er #metoo, eller er det motsatt, at det er et slags krav om at andre kan gå god for at det oppfyller noen objektive kriterier for hva #metoo er og ikke er? Slik det fremgår av interaksjonen virker det som informantene mener det er subjektivt i form av at en selv forstår og opplever det som #metoo, men at det like vel må oppfylles noen krav for at andre skal legitimere det som en faktisk #metoo-historie. Ut i fra denne forståelsen må en historie gjennom en slags sjekkliste før den kan «godkjennes» som en #metoo-historie.

I denne interaksjonen oppstår det også et spennende møte mellom seksuell trakassering og #metoo. Hva er egentlig forskjellen mellom #metoo og seksuell trakassering her? Oliver mener ikke historien om servicearbeideren på bar kan karakteriseres som en #metoo-historie, og utbryter «Men det der er jo ikke #metoo, sorry». Er dette muligens fordi han ikke anerkjenner eller gjenkjenner noen form for maktulighet i relasjonen mellom kunde og servicearbeideren? Her kommer det tydelig frem at forskjellen mellom seksuell trakassering og #metoo baserer seg på et slags krav om ubalanse i maktforhold, og at hendelser hvor dette mønsteret ikke fanges opp eller ikke anerkjennes ikke kan karakteriseres som #metoo.

Det blir likevel tydelig at informantene innad i fokusgruppen er litt uenige om nettopp dette. Emilie sier seg både enig og uenig, for hun utbryter som svar til bar-situasjonen at det er trakassering, og at hvis jenten hadde opplevd det som #metoo så hadde det vært der. Emilie sier avslutningsvis at definisjonsmakten ligger hos den som blir utsatt for trakassering, men i starten av diskusjonen sier hun at #metoo «viskes ut hvis det kan brukes på alt og alle». Det blir tydelig her at Emilie er opptatt av at det er personen som opplever en ubehagelig situasjon som har definisjonsmakten, men hun uttrykker like vel en bekymring for at en skal passe seg for å inkludere alt av oppførsel som er upassende. Det som gjør seg gjeldende her er at det nettopp er vanskelig å orientere seg i landskapet #metoo.

Det blir tydelig at ubalanse i maktforhold fungerer som et slags krav til om noe defineres som #metoo eller ei, og at forståelsen av dette premisset gjør seg gjeldende når det kommer til om en historie om seksuell trakassering er #metoo eller ei. Forståelsen av maktdimensjonen er interessant, og i den påfølgende tredje analysedelen vil forståelser av kjønn, sex og makt diskuteres ytterligere.

5.2.5 «Det er forskjell på dårlig flørt og seksuell trakassering»

Flere av informantene forteller at dette med grenser kan være litt vanskelig, men at det er forskjell på dårlig flørt og seksuell trakassering. De mener det er lov og flørte og prøve seg frem, men at det finnes grenser for hva som er passende å si eller gjøre. Oda forteller følgende om det å være på byen og normene der:

Men igjen med det der å være ute på byen, for noen ligger det en seksuell natur i det også. Å være ute for å sjekke opp og såne ting. Og igjen tenker jeg der at kodeordet er det der med å fortsette etter et nei liksom. Hvis en for eksempel forsiktig driver og klemmer og plutselig går hånden litt for langt ned og

hun bare nei. Og det fortsetter. Da går det over det ja, der man kan tenke at det. Ja. Igjen, det er jo mange som er på byen for å sjekke opp og få seg noen liksom. Og det skal jo ikke være noe feil i det heller, men der man går mot andres vilje, etter at man har fått det bekreftet at det er mot deres vilje, det er der det går galt liksom. (Oda)

Oda forteller at det ligger en seksuell natur i det å dra ut på byen, nettopp fordi mange er der for å flørte eller sjekke noen opp. Hun poengterer dette med retten til å si nei, og at nei-et skal tas alvorlig. Men også formuleringen «kodeordet» er en spennende ordlyd. Er det i betydning et sentralt stikkord som en må notere seg før man går på byen, eller er det som en slags adgangskode for å kunne flørte trygt eller riktig på byen? Det Oda videre presiserer er at det ikke er noe galt i å flørte, men at man ikke må gjøre noe som går mot den andre personens vilje. Her lærer vi at det virker som det oppstår en grense hvis en har fått beskjed om at noe ikke er greit. Fortsetter man etter beskjed om at dette ikke er greit, så er det etter hennes mening der det går galt.

Også Heidi mener det eksisterer grenser, men hun uttrykker bekymring for dette med samtykke:

Men da begynner vi også å få problemer med verbalt samtykke. Hva om du ikke gir det verbale samtykket, men du sier heller ikke nei. Det er jo det som gjør det, det er jo veldig gråsoner. Det er jo litt, litt vanskelig å komme seg ut av, for du har ikke lyst, men du sier ikke nei. (...)Jeg vil si det er litt ubehagelig at du må vente på at hun sier nei, før du stopper. (Heidi)

Heidi poengterer problematikken rundt verbalt samtykke, og at det ikke nødvendigvis er svart-hvitt. Hun peker på at det finnes scenarioer hvor en person ikke gir verbalt samtykke, men heller ikke sier nei, og at det er her gråsonene oppstår, og at det er her det blir vanskelig.

Hun påpeker videre at hun synes det er ubehagelig å vite at enkelte trenger et verbalt nei før de skjønner at det de driver på med ikke er ønskelig. Det som også kommer frem her er at eksempelet som ble gitt portretterer en situasjon mellom mann og dame hvor mannen utfordret grensene, mens kvinnen ble utsatt for noe som kanskje ikke var greit.

Informantene i jentegruppen diskuterer dette med flørting og hvordan synet på flørting har endret seg etter #metoo:

Oda: Nei nei, men altså selvfølgelig det er jo, det er jo grenser ikke sant. Hvis han begynner å komme under skjørtet liksom, det er jo liksom, det er jo, det er jo liksom vanlig normer her i samfunnet også liksom, og det er jo, der trenger man ikke å få bekreftet at hun ikke orket det, det ute på byen foran 20miljoner andre mennesker, men liksom det der med at man, prøver å klemme litt for mye, at man liksom, det der med at hånden kan falle litt ned på rumpen. Ikke sånn skikkelig klask liksom, for det blir igjen noe annet, men det er liksom, det er så mye nyanser at det

Liv: Men jeg er litt enig med det der å fortsette. For det er forskjeller på dårlig flørting og seksuell trakassering. (Nikk og bekreftelse fra de andre)

Heidi: Men det er jo en ting som har plaget med litt med det da, at ofte menn ikke tenker på at det, nå som #metoo har kommet så «kan en ikke flørte, for da blir alt oppfattet som seksuell trakassering». Nei, er du dårlig på å flørte, det er jo fremdeles lov, ehh men hvis du går rett ut og spør om skikkelig upassende ting, det er ikke greit. Du må ikke tro at vi hater menn som flørter. Det er veldig greit å bli flørtet med, bare at det skjer på en måte der begge partene er med på det.

Solveig: Det er litt sånn følelsen med å være trygg. Hvis man kan flørte med noen og ha det artig og sånn, og det er en viss seksuell stemning, men det føles trygt, da er jo alt toppers. Men med en gang du får presset på en seksuell stemning eller noe sånt uten at en var forberedt på det eller uten at det var noe du var åpen for

Oda beskriver grensen til å gjelde hva som er normalt innenfor samfunnets normer. Hun eksemplifiserer at det å plassere en hånd under skjørtet eller gi et skikkelig klask som upassende. Det å klemme litt eller at hånden faller litt ned på ryggen synes å være hvor grensen trekkes, og her er det lov å prøve seg litt frem.

Liv påpeker at det er forskjell mellom dårlig flørting og seksuell trakassering, og dette nikker de andre jentene bekræftende til. Dette kan muligens indikere at man har lyst å bli flørtet med, men at det finnes noen måter som er upassende og ubehagelige mens andre måter igjen blir sett på som akseptert og greit. Her synes det å oppstå en distinksjon mellom dårlig flørt og seksuell trakassering. Liv poengterer at det er forskjell mellom dårlig flørting og seksuell trakassering, og de andre jentene nikker samtykkende til dette utsagnet. Men hva ligger i dårlig flørting og hva ligger i seksuell trakassering, og hvorfor er det viktig å holde disse adskilt? Hva skjer i så fall hvis de ikke holdes adskilt ved at det ikke trekkes en grense mellom disse to? Det kan synes som om noe står det noe på spill.

Heidi påpeker at hun etter #metoo's ankomst har hørt mange menn si at «en kan ikke flørte, for da blir alt oppfattet som seksuell trakassering». Dette er Heidi sterkt uenig i, og sier at selv om en er dårlig til å flørte så er det fortsatt lov å prøve, men hvis måten en flørter på er å spørre om

noe upassende, så synes hun ikke det er greit. Her indikerer Heidi at å spørre om noe seksuelt upassende kan være klønete flørting, men det er ikke nødvendigvis seksuell trakassering. Hun fortsetter med å si at menn ikke må tro at jenter og kvinner ikke liker å bli flørtet med. Heidi mener det er veldig greit å bli flørtet med, så lenge det skjer på en måte hvor begge partene er med på det og er villige deltakere.

Solveig legger seg i forlengelsen av Heidi og forteller at det handler om å føle seg trygg. Hvis en flørter med noen, det er en seksuell stemning og man føler seg trygg, så er jo alt i orden. Med en gang en føler at noen presser på noen som man ikke vil, eller at stemningen ikke helt er der, så er det ikke lenger trygt og dermed føles det ikke greit. Fokusgruppen deler denne oppfatningen.

Også Emilie har en formening om flørting etter #metoo:

Jeg har ikke blitt, eller jeg vet ikke fordi jeg føler ikke at jeg kanskje har blitt flørtet så mye med, men mine tanker har hvert fall endret seg sånn at jeg tror gutter er litt mer redde. Jeg har hørt fra kompiser og sånn at «jeg tør nesten ikke gå opp til jenter fordi jeg er redd for å bli stemplet liksom, som at det skal være #metoo med en gang» Også sier de det litt på tull, men de mener det sikker litt da. (Emilie)

Emilie har, i likhet med Heidi, også hørt at menn virker å være litt mer redde for å flørte etter #metoo. Fra kompiser har hun hørt at «jeg tør nesten ikke gå opp til jenter fordi jeg er redd for å bli stemplet», og dette vitner om at #metoo har gjort gutter og menn usikre på hvor grensene går og for hva som karakteriseres som seksuell trakassering og/eller #metoo eller ikke. Dette er veldig interessant. Det nevnes ikke noe om disse personene tenkte over dette før #metoo ble en del av den kollektive bevisstheten, men det vitner i alle fall konkret om at noen gutter har blitt mer engstelige for at deres oppførsel kan bli kategorisert og tolket som #metoo.

5.3 Kjønn, sex og makt

Del tre i analysen omhandler spørsmål knyttet til kjønn, sex og makt, og hvordan disse begrepene legger føringer i diskusjonen om #metoo og seksuell trakassering. Denne delen tar utgangspunkt i det tredje forskningsspørsmålet: *Hvordan gjør forståelser av kjønn, seksualitet og makt seg gjeldende i diskusjonen om seksuell trakassering og #metoo?*

Samtlige fokusgrupper har en formening om hvilke historier som de mener rettmessig kan plasseres under #metoo. På spørsmål om hva de mener og tenker om hva som er og ikke er en #metoo-historie kommer Solveig frem til dette:

[...] Det er kanskje derfor det er litt fælt å si på en måte, men at man kanskje burde løse det bedre enn #metoo til faktiske #metoo-historier, og ikke slike «vi var på date, også prøvde han å kysse meg = #metoo». Sånn at jeg synes det var ekkelt i ettertid, på en måte, fordi jeg tenker at det er noe med premissene du er på, for hvis en er på date så kanskje han bare var/er litt ikke helt sosiale antenner, også prøvde han seg også gikk det ikke så bra, men så mente han ikke noe, altså seksuell trakassering. Men jeg tenker at hvis noen i maktposisjon prøver seg, tar utnytter det, så blir det noe annet. Men på en måte når det er noe med noe sosialt som kanskje ikke den ene oppfatter, eller den andre oppfatter annerledes, der er der det blir så vanskelig. (Solveig)

Solveig diskuterer her hva som er og ikke er #metoo, og hvilke historier som kan plasseres under emneknaggen. Solveig poengterer «faktiske #metoo-historier», og dette er et interessant ordvalg. For hva er en faktisk #metoo-historie og hva er ikke det? Bruken av ordet faktisk kan trekke linjer til at noen historier er mer metoo enn andre, og Solveig eksemplifiserer dette med at det å være på date og bli forsøkt kysset ikke er en faktisk metoo-historie fordi det på noen arenaer og i noen settinger kan sies å være forventet og at det er noen av premissene som ligger til grunn for hva en date kanskje er.

Videre drøfter Solveig dette med at ikke alle har sosiale antenner og anlegg for å tolke situasjoner, og selv om de prøver seg og det ikke går så bra, så var ikke det å seksuelt trakassere intensjonen til personen. Her ser vi at hun kobler #metoo til seksuell trakassering.

Solveig presiserer like vel at hvis det oppstår en situasjon hvor den ene personen er høyere i makthierarkiet enn en annen, så vil situasjonen kunne tolkes annerledes. Her ser vi at dette med maktposisjon går igjen, likt som hos Tobias. Det virker som om utnyttelse av makt er det mest problematiske – og at premisset for #metoo går ved et slags skille der da – det må være ujevne maktforhold, og at den ene forsøker å utnytte den andre. Hun sikter derimot også til at det er en subjektiv greie, og at en sosial situasjon aldri vil ha bare en tolkning når det er flere individer involvert. Det er interessant med tanke på det hun sa i starten om «faktiske #metoo-historier». Her ser vi en italesettelse av det vanskelige der man kommer i et slags grenseland for om noe er #metoo eller ikke.

Også Heidi har sine tanker om hvem som har definisjonsmakten på hva #metoo er og ikke er:

Det er helt rett, det er jo også noe som har vært en stor diskusjon da, i mediene blant annet. Hvem skal få lov til å bruke #metoo? For det gir jo også helt feil bilde hvis en sier «nei nei nei, det du har opplevd det får ikke du lov til å kalle #metoo. Det er, det er jo en ekkel gråsone» (Heidi)

Heidi spør «hvem skal få lov til å bruke #metoo?», og her kobler hun #metoo til noe en bruker. Dette er interessant fordi det peker på at #metoo er en emneknagg som brukes av folk, og det er noe litt annet enn å eksempelvis beskrive #metoo som en bevegelse. Dette betyr at #metoo konkret har blitt noe som brukes, og at fenomenet har forankret seg som mer enn en bevegelse.

Heidi forteller også at det er en ekkel gråsone når det kommer til hvem som skal få definere hva som kan og ikke kan kalles #metoo, og videre hvilke historier som rettmessig kan få #metoo bak seg. Men hva ligger i dette med «ekkel gråsone»? Hva gjør en gråsone ekkel? I dette ordvalget kan det tenkes at informanten mener det er vanskelig å manøvrere seg gjennom landskapet for hva som er og ikke er, og hvem som kan og ikke kan få definere hva som er og ikke er. Hun peker på at det gir et helt feil bilde hvis en forteller noen at det de har opplevd ikke kan karakteriseres som #metoo, samtidig som hun har kriterier for hva som er og ikke er #metoo.

Emilie har også en formening om hva som er og ikke er #metoo:

Ja sant. Også er det jo forskjell på om en sjef tar deg på rumpen, eller en random person på byen tar deg på rumpen. En av de er mer #metoo enn den andre. (Emilie)

Vi ser her at også Emilie deler inn historier på en slags skala. Ordlyden «en av de er mer #metoo enn den andre» er med på å bekrefte dette. Her sikter hun muligens til at om sjefen tar deg på rumpa får vi denne skjevheten i maktforhold i tillegg til at arbeidsplassen din er et sted du skal bruke mer tid på enn eksempelvis på byen. En tilfeldig person på byen ser du kanskje aldri igjen, og det kan tenkes at hun ser på dette som mindre alvorlig fordi en ikke vet hvem personen er eller om du skal møte personen igjen. Det kan også tenkes at denne personen ikke innfrir kravet om #metoo fordi det tilsynelatende ikke eksisterer noen ubalanse i maktforhold.

Det er like vel interessant at hun deler inn disse to eksemplene på en skala, og denne skalaen tydeliggjør tanken om at enkelte historier om seksuell trakassering rett og slett er mer #metoo enn andre. Ubalanse i maktforhold er et viktig kriterium, og det vil i neste delkapittel bli tydelig at også kjønn er av betydning.

5.3.1 Et kjønnets syn på forståelsen av seksuell trakassering

Det blir tydelig i alle fokusgruppene at det eksisterer et slags krav om ubalanse i maktforhold for om noe er #metoo eller ikke. I videreføringen av dette skal jeg se om også kjønn har betydning for forståelsen av #metoo og seksuell trakassering.

I fokusgruppene tok jeg i bruk visuelle hjelpemidler, og jeg valgte å inkludere de to bildene nedenfor, som jeg viste i hver sin omgang. Bilde én viste en mann som sto over en kvinne som satt ved en pc, mens bilde to portretterte en kvinne som tok på skulderen til en mann. Jeg sa at jeg hadde to bilder jeg ville vise dem, og jeg gav dem bilde én først. Jeg spurte fokusgruppene om deres umiddelbare reaksjon på bildene, og jeg ba dem drøfte grenser og grensedragninger ved disse bildene. Jeg spurte dem konkret «Hva avgjør om det dere ser på bildet er greit eller ikke?», og fokusgruppene startet ivrig med å drøfte premisene for bilde nummer en.

Figur 1 - Mann holder kvinne på skulder

Figur 2 - Kvinne holder mann på skulder

Fokusgruppen med jenter og gutter drøftet noen av betingelsene for bilde nummer én slik:

Tobias: Men det er også sånn, bare hold fingeren på musepekeren også skal vi gjøre det her sammen (latter fra de andre) Fordi det er ingenting egentlig som gir mening med det. Jeg vil bare si det ikke er greit. Det er en unaturlig og upraktisk tilnærming til en person.

Oliver: Og om det ikke er sextrakassering, så er det uansett en hersketeknikk på en måte. Det er en måte å si at du er dårlig på dette, nå må jeg gjøre dette for deg

Emilie: Ja så det kommer jo litt an på da, og er de kjæresten og så er det jo greit. (...) Men hun ser jo litt sånn stiv ut, og jeg tror heller, hvis jeg var han, at jeg heller hadde pekt på noe og bare, trykk der. Du trenger ikke den hånden på skulderen liksom.

Oliver: Det var litt gøy når vi sa at det kunne være kjæresten, men de jobber jo tydeligvis sammen. Og da tenkte jeg med en gang å bare rope ut #metoo liksom. (Latter fra de andre).

Tobias: Men hvis de jobber på samme kontor så er det ikke #metoo.

Fokusgruppen med både gutter og jenter ga meg en god respons på bildet, og de startet ivrig å diskutere hva som var premissene for det ene og det andre med tanke på hva de så på bildet og hvordan de tolket det de så. De er enige om at det de ser ikke ser greit ut, men de tøysset litt med premissene for bildet. De startet diskusjonen med å spørre litt undrende om hva som egentlig var intensjonen til mannen på bildet. Deretter gikk til over til å diskutere andre scenarioer, og dette strakte seg til alt fra å være en hersketeknikk, til en type «klapp på skulderen for en god jobb», til at de var kjærester. Det er en del passasjer med latter her, og Tobias viser til et mulig scenario om at mannen skulle hjelpe kvinnen og derfor måtte de begge ha hendene på tastaturet. De andre informantene ler av dette utsagnet, og det er tydelig at fordi de ikke sikkert vet premissene for situasjonen, så må det ikke være snakk om seksuell trakassering. Tobias fortsetter videre med å si at det han ser på bildet ikke ser greit ut, og at det er en tilnærming som ikke er innafor og derfor ikke grei.

Oliver er usikker på om det er seksuell trakassering eller ikke, men han påpeker at det i alle fall er en form for hersketeknikk som blir utført. Det er interessant at seksuell trakassering Oliver sier i tillegg at han ved første øyekast bare ville rope ut «#metoo». Det er veldig interessant at Oliver tolker denne situasjonen som #metoo, mens servicearbeider på bar i møte med kunde ikke er det. Hva er det som gjør disse situasjonene ulike, og på hvilken måte er den ene historien klart #metoo mens den andre ikke er det? Begge situasjonene tar utgangspunkt i at det er på en arbeidsplass, og at en mann gjør noe mot en kvinne. Situasjonen på baren var et klapp på rumpa mens dette bildet portretterer en hånd på skulder og en hånd på fingrene, og i så måte vil kanskje situasjonen på baren være mer seksuell enn den på bildet.

Tobias trekker frem «men hvis de jobber på samme kontor så er det ikke #metoo», og her dukker det opp flere interessante spørsmål. Hva mener han med dette utsagnet? Hvor går grensene for det ene og det andre? Han forutsetter muligens med dette utsagnet at fordi de arbeider på samme kontor så er det kanskje ingen ubalanse i maktforhold og dermed ikke i hans øyne kvalifiserer til å være #metoo? Det kan også tenkes at kroppskontakten ikke var seksuell nok.

Fokusgruppen med kun jenter var midt i en diskusjon om kroppskontakt, og de var enige om at det har mye å si hvor på kroppen en eventuelt tar. Jeg viste dem bildene i lys av den konteksten, og det kan tenkes å ha gjort utslag på måten de responderte på bildet. Jentene var mer unisont enige om at det de så på bildet ikke var greit, og Heidi forklarer:

Her var det bildet jeg ikke synes er greit. For her er det i en situasjon hvor det er veldig tydelig ut i fra kroppsspråket at her er en ikke likeverdige, og ut ifra det jeg ser her, vet ikke om det er det du prøver å illustrere, men det ligner på en arbeidsplass. Den type kontakt der, jeg synes ikke det er innafor. I så fall skal du ha et nært forhold til kollegaen din som begge er klar over. I tillegg så med tanke på at hun sitter så rett i ryggen, og ikke noe at hun mottar det at det liksom det er noe gjensidig kontakt noe sånt, det tyder på at her er det ubehag, her er det ikke to likeverdige her er det en som føler seg dyttet ned og en som dytter hun ned. (Heidi)

Heidi poengterer at det hun ser på bildet ikke er greit, og at det hun forstår ut av bildet er at dette er to personer som ikke er likeverdige. I denne ordlyden tror jeg informanten mener at den ene personen har mer makt enn den andre. Hun poengterer at det ser ut som bildet er tatt i fra en arbeidssammenheng og da mener hun at slik kontakt ikke er innenfor. Hun utdyper at hvis den type kontakt skal være innenfor må det være noen man kjenner godt og hvor begge er klar over hvilken type relasjon man har til hverandre. Hun påpeker videre at det ikke ser ut som det er noen gjensidig kontakt og at kroppsspråket til damen tyder på at ubehag.

Oda nevner også dette med hvordan mannen og kvinnen er plassert i forhold til hverandre:

Vi var vel kanskje inne på det, det her med at han ikke senker seg, bøyer seg ikke ned i knærne for å senke seg til hennes nivå, det gjør at det er sånn fysisk på akkurat at han står i høyere makt. (...) Så bare hvorfor må du ta på skulderen liksom, hva er poenget i det? Er det noe vits? Kunne du ikke bare sagt «hei». Hadde man behov for å ta, ta fysisk kontakt for å få oppmerksomheten liksom? (Oda)

Oda poengterer i likhet med Heidi dette med at mannen ikke senker seg til damens nivå, og at det derfor bare i måten de er plassert på utgjør en skjev maktfordeling. Hun påpeker videre om det er nødvendig å ta på skulderen, og hun spør hva vitsen er. Hun lurar på hvorfor han ikke bare kunne unngå fysisk kontakt for å få oppmerksomheten.

Denne fokusgruppen var også innom tanken om at de kunne være gode kollegaer og bestevenner, likt som de to andre fokusgruppene, men essensen lå rundt at dette ikke var en grei tilnærming.

Fokusgruppen med de tre guttene hadde en litt annen tilnærming til bildet:

Litt aggressivt her ja. (...) Kanskje ikke likestillingen er like sterk, men med en gang det er en mann som gjør det så tenker jeg at det er mye verre. Jeg har egentlig ikke noe godt svar på hvorfor, men det er vel samfunnet som har fortalt meg at det er slik over lengre tid da (Jacob)

Hadde det vært motsatt her hadde man tenkt at dette synes han jo sikkert bare er bra. Ja, men det er jo det. Det er det folk tenker. Men nå tenker man, uff den gamle, ekle mannen der (Emil)

Jacob poengterer at han synes det er mye verre når en mann gjør noe, og begrunner det med at samfunnet har fortalt han at det er sånn det er. Her tyder det på at Jacob mener at en manns handling er kvalitativt verre enn hvis en dame hadde vært i samme posisjon. Dette forteller oss videre noe om at en kvinnes handlingsrom for feil er større enn en manns.

Emil poengterer at hadde situasjonen vært motsatt så hadde mannen sikkert vært fornøyd med at en dame utviste slik kroppskontakt. Dette peker på en forståelse av kjønn hvor det er ulike handlingsrom for kvinner og menn, og muligens en oppfattelse av at menn er «seksuelle rovdyr som alltid er klar for sex».

Når jeg følte fokusgruppene var ferdige med å diskutere premissene for det første bildet, ba jeg dem om å snu arket. Intensjonen min med dette visuelle og billedlige eksperimentet var å først se på reaksjonene deres, for deretter å spørre om hva som avgjorde om det de så på bildet var greit eller ikke. Jeg valgte bevisst å vise bildene i denne rekkefølgen. Betydningen av denne rekkefølgen og denne måten å gjøre det på var for det første grunnet i min antakelse om at denne rekkefølgen ville føre til et overraskelsesmoment som både kunne være morsomt og annerledes for informantene, samt forskningsmessig interessant.

På bilde nummer to ser vi en mann som sitter, og en kvinne som står bak og tar han på skulderen. Fokusgruppen med jenter og gutter responderte slik på bildet:

Jeg synes det var en mer sexy måte å holde på skulderen, om det er lov til å si (...) Her ville jeg sagt at hun har lyst på litt sengekos, også er han litt sånn «jeg må vel gjøre det selv om jeg ikke har lyst». For det er litt sånn, nå skal vi... Det var på en måte veldig langt ned. (Tobias)

På bilde nummer to hvor mannen satt og kvinnen tok på skulderen var det en litt annen stemning i fokusgruppen. Her var de sikre på at kvinnen ønsket noe mer enn å bare hjelpe til, og at hun siktet til flørt eller en annen form for seksuell antydning. Tobias sikter til en mer leken og ironisk tone når han sier «jeg må vel gjøre det selv om jeg ikke har lyst», og dette skiller seg

distinktivt fra responsen på det andre bildet. Her blir det tydelig at forståelsen av kjønn har mye å si for hvordan de responderer på de ulike bildene.

Emilie har også en formening om dette bildet, og kommer med et utsagn som legger seg i forlengelsen av det Tobias nevnte:

Ja fordi det, problemet er, jeg sier ikke at dette er min personlige mening, men det er jo generelt som jeg oppfatter det, en oppfatning om at hvis en dame prøver seg på en mann, så er det alltid greit liksom. Uansett hva hun gjør, tar han på rumpen, så er det bare ment som en flørt, og det må man bare ta som et stort kompliment. (...) Jeg føler at det er en slik oppfatning om det. Se her nå prøver hun seg på deg for en gangs skyld, da må du bare ta det du får, på en måte. Og det er jo feil. (Emilie)

Emilie innrømmer at hun forstår det som en slags felles oppfatning om at kvinners tilnærming alltid er flørt og må tolereres fordi menn er «heldige» hvis en kvinne prøver seg. Dette nikker de andre i fokusgruppen samtykkende til. Her kommer vi til oppfatninger av kjønn og maktforskjeller mellom kvinner og menn; og rett og slett det med at kvinner har mye mer å gå på enn menn når det kommer til overtramp. Dette vitner videre om noe veldig interessant; nemlig oppfatningen av at det er ulike handlingsrom for kvinner og menn.

Fokusgruppe 3 med guttene hadde igjen en litt annen tilnærming til bildene enn de andre to gruppene, og uttrykte ikke en eneste bekymring for det de så på bildet:

Nei dette skjer jo med meg hver dag. Jeg sitter med headset og er helt borte, og skvetter hver dag. (Jacob)

På generelt grunnlag er denne hånden innenfor, hvis jeg skal gi en dom på dette. I de fleste tilfeller tror jeg ingen ville syntes at dette var et problem. (Emil)

Her ser vi at Jacob forteller om at det som skjer på bildet er en dagligdags greie fordi han bruker headset på arbeid. Emil beskriver også hendelsen på bildet som innenfor. Begge disse informantene er i arbeid, hvor de bruker headset på jobb, noe som kan være årsaken til at de tolket bildet dithen. De drøftet ikke noe særlig over bildet, og de var generelt enige om at det ikke var noen problemer med plasseringen av denne hånden. Informantene i guttegruppen skiller seg dermed sterkt fra reaksjonene til de to andre gruppene.

Fokusgruppen med de fire jentene diskuterer kroppsspråket til personene på bildet, og vurderer i hvor stor grad damen dekker mannen med kroppen og hånden sin. De vurderer også om det

muligens er en form for hersketeknikk. De prater også om det er nødvendig å legge hånden på skulderen, og om det er nødvendig å søke fysisk kontakt. Solveig og Liv kommer med disse berettelsene:

Hun grabber skulderen hans liksom, og det er det jo eksempler på også. Kvinnelige sjefer og sånn som på en måte hersker litt med menn som er under de da. (Solveig)

Jeg har sett så mange artikler og nyhetsartikler om lærere som utnytter gutta, og da er det alltid i kommentarfeltene «Åh herregud så heldig. Hvorfor er det ikke slike lærere på min skole». Og jeg blir sånn, HALLO, det er jo fortsatt ille. (Liv)

Solveig forteller at hun synes denne damen virkelig tar tak i skulderen, og at hun har hørt om eksempler hvor det er kvinnelige sjefer som, som hun sier, «hersker med menn som er under de». Solveig sier ikke direkte at dette er feil eller karakteriserer det som eksempelvis seksuell trakassering, og dette skiller seg fra formeningen om det forrige bildet.

Liv forteller at hun har lest flere nyhetsartikler hvor kvinnelige lærere har utnyttet sine mannlige elever, og at det i kommentarfelt under disse artiklene alltid dukker opp kommentarer som går på dette med at «elevene er heldige» og «hvorfor finnes det ikke slike lærere på min skole». Liv uttrykker frustrasjon over at det er slik, men også her blir det tydelig at en som kvinne har mer å gå på, og at det nesten eksisterer andre regler for hvordan en kvinne kan oppføre seg. Det som blir tydelig er at bildene belyser at det eksisterer ulike forståelser av seksuell trakassering basert på forståelser av kjønn.

Jorun legger seg noe i forlengelse av Livs utsagn, og forteller om en oppfatning av jenters og gutters handlingsrom:

Det er jo forskjeller også. Jeg sitter også med den oppfatningen av at kvinner, som regel får de jo han hvis de vil det, får ja selvfølgelig skal de ha sex når hun prøver seg. SÅ hun er kanskje mer forførende fra første øyeblikk, fordi hun vet det kommer til å skje, mens han på andre siden er litt sånn «okei, jeg føler meg frem». Litt mer usikker. Han må teste seg fram litt da, det må ikke hun nødvendigvis. (Jorun)

Fokusgruppen med jenter og gutter er av den oppfatningen av at det eksisterer ulike regler for kvinner og menn. Jorun poengterer at hun sitter med oppfatningen av at kvinner får som regel sex hvis de har lyst på det. Kvinnen er mer forførende fra start fordi hun har litt andre

spilleregler enn mannen, som er litt mer usikker og må prøve og teste seg frem, nesten i frykt for at det skal ende galt. Dette er noe fokusgruppen bikker bekreftende til.

Etter at jeg hadde vist informantene begge bildene spurte jeg dem direkte ut om kjønn har noe å si for definisjonen av seksuell trakassering. Fokusgruppene var i stor grad enige om at kjønn er en viktig komponent når de kommer til forståelsen av seksuell trakassering. Jacob kommenterte fort:

Ja, det har jo det. og det er litt sånn med mediene også. Hvis en mann hadde gått ut og sagt at «sjefen min tar meg på kuken hver dag liksom». Da hadde jo alle mennene i kommentarfeltet bare «jeg hadde blitt sykt glad hvis dette hadde skjedd med meg», og det er litt sånn, hva ditt kjønn responderer med i ulike situasjoner. (Jacob)

Jacob tar her opp samme tråden som Liv gjorde med eksemplet om kvinnelige lærere som utnytter mannlige elever. Jacob prøver her å poengtere forskjellen mellom responsen på et utsagn. Han mener at hadde en mann sagt at den kvinnelige sjefen hans tok han på penis, så hadde responsen blant annet i kommentarfelt vært av typen «skulle ønske det var meg»-utsagn. Her både sier han og viser til eksempler med at ja, kjønn har noe å si for betydningen av seksuell trakassering.

Også Heidi er av denne oppfatningen:

Ja, jeg tror det. (...) Det jeg reagerte litt mer på var at han var i så mye større grad over, på det bildet med mannen som tar på kvinnen. Det var så mye mer tårning virket det som. Mens her har du (peker på det andre bildet), ja det var, det var noe feil med det bildet med kvinnen som tok på mannen og. Men kanskje ikke i like stor grad på grunn av at hun ikke overskygger han så mye, og det var ikke like mange kontaktpunkter. (Heidi)

Heidi starter med å si at hun tror det er slik at kjønn legger føringer for begrepet, og poengterer dette med å si at hun reagerte litt mer på bilde nummer en fordi mannen tårnet litt mer over kvinnen enn motsatt. Dette indikerer en rekke ulike ting, men det kan tenkes at hun henter til at menn kan være fysisk større enn kvinner og at det er makt i seg selv.

Det som blir tydelig her er at forståelsen av kjønn, sex og makt legger føringer for hvordan en kan tolke det ulike innholdet i seksuell trakassering. For premissene til #metoo er maktulighet

den sterkeste markøren, men også kjønn, seksualitet og makt trer frem som viktige markører. I neste kapittel skal funnene i analysen kobles til teori og tidligere forskning.

6.0 Diskusjon

Gjennom denne studien har jeg undersøkt forståelser av #metoo og seksuell trakassering. I den foregående analysen har det blitt synlig at det eksisterer ulike, og til tider motstridende syn på hva #metoo og seksuell trakassering er. Det er de ulike forståelsene av #metoo som utpeker seg som sterkest motstridende, og forståelsen av hva #metoo er og hvilke historier som kan karakteriseres som #metoo er gjenstand for interessant diskusjon. Jeg vil diskutere resultatene fra analysen opp mot det teoretiske grunnlaget for oppgaven. I den følgende diskusjonsdelen skal jeg gå gjennom hvilke forståelser av seksuell trakassering og #metoo som gjør seg gjeldende, hvilke grenser og grenseforhandlinger som oppstår i denne diskusjonen samt hvordan denne forståelsen gir utspring for forståelsen av kjønn, seksualitet og makt. Denne diskusjonen fokuserer på forskningsspørsmålene mine, men fordi disse er ment å svare på problemstillingen vil også den bli diskutert indirekte.

6.1 Definisjonen og forståelsen av #metoo og seksuell trakassering

For det første forskningsspørsmålet valgte jeg å ta utgangspunkt i #metoo og seksuell trakassering, og jeg ønsket å finne svar på: *Hvordan definerer og diskuterer unge menn og kvinner #metoo og seksuell trakassering*

6.1.1 #metoo

Gjennom fokusgruppeintervjuene ble det tydelig at forståelsene av #metoo gir uttrykk for at det finnes behov for å sette grenser for #metoo og hva som skal regnes som seksuell trakassering. Witkowska (2005) poengterer at utbredelsen av ulike definisjoner av begrepet seksuell trakassering gjør at det å definere seksuell trakassering blir en vanskelig oppgave, og dette synes å være overførbart når fokusgruppene skal komme frem til en definisjon og forståelse av hva #metoo er. Fokusgruppene er enige om mange punkter, eksempelvis at det må settes grenser for #metoo, men hvor disse grensene skal gå er med på å skape uenigheter.

#metoo stammer fra en amerikansk kontekst, og det er ikke usannsynlig at historiene som stammer fra den konteksten legger føringer for hvordan fenomenet skal forstås, og i så måte hvilke historier som er #metoo og ikke, også i en norsk sammenheng. På denne måten virker

det som den sosiale virkeligheten i en amerikansk kontekst overføres til en norsk kontekst, hvor forhandlingene om hva som er hva grunner i hvordan seksuell trakassering og #metoo er forstått i USA. Samtlige av fokusgruppene er av den forståelsen at #metoo startet som et opprør mot utbredelsen av seksuell trakassering som et samfunnsproblem, men de problematiserer #metoo ved å si at #metoo har «blitt vannet ut», «det har sklidd ut» og blir «slengt over alt uten noe filter». Denne oppfatningen forteller noe om at fokusgruppene har et behov for å sette grenser for hva som er hva, og hvilke historier om seksuell trakassering som kan plasseres under emneknaggen. De gir også et inntrykk av at enkelte saker er mer metoo enn andre, og setter dermed noen begrensninger. Sånn sett kan man også si at motstanden mot «stempelet» som #metoo etterhvert fungerer på, kan forstås som et oppgjør med en sosial orden slik man kjenner den, der relasjonene mellom kvinner og menn er preget av maktulikheter og kvinners mangelfulle rett til å bestemme over egen intimsone.

Stina Jeffner (1997) har undersøkt ungdoms forestillinger om voldtekt, og hennes funn viser at det som er en voldtekt ikke alltid blir definert som en voldtekt. Fokusgruppene mine består av unge voksne og ikke ungdommer, og dette må tas hensyn til, men i forlengelsen av disse funnene kan en argumentere for at fokusgruppene sine forståelser av hva som «rettmessig» rommer #metoo ikke har en fasit. Subjektive forståelser vil naturlig nok variere fra individ til individ, men det er viktig å skille mellom seksuell trakassering og #metoo ved at seksuell trakassering er forankret i lovverket og det kommer tydelig frem etter hvilke kriterier seksuell trakassering skal forstås ut ifra. #metoo er ikke forankret i lovverk, og derfor er det de subjektive opplevelsene av hva #metoo rommer som blir førende for hvilke historier fokusgruppene mener hører til under emneknaggen.

I tillegg blir det tydelig at #metoo stadfestes av en viktig markør som jeg vil utdype i kapittel 6.3; ujevne maktforhold. I lys av dette fremtoner det en tanke om at #metoo burde ta for seg formelle relasjoner og misbruk av makten som disse formelle relasjonene gir. #metoo hadde sitt utspring i USA og mange av historiene som ble skrevet om i media presenterte ubalanse i maktforhold mellom trakassør og den trakasserte. Dette kan være en av årsakene til at fokusgruppene føler behovet for tilstedeværelsen av ujevne maktforhold, samt at de amerikanske definisjonene av seksuell trakassering fungerer som førende for hva som er «fasit».

6.1.2 Seksuell trakassering

Funnene i denne studien viser at fokusgruppene har en nokså felles og lik definisjon av begrepet seksuell trakassering, både på tvers av og innad i gruppene. Fokusgruppene beskriver alle en oppførsel som er uønsket, ensidig og som har en seksuell karakter ved seg. Premissene for seksuell trakassering ble nesten ikke diskutert i noen av fokusgruppene. I alle gruppene presenterte en deltaker sin forståelse, og de andre sa seg enige eller la seg i en forlengelse av den definisjonen som ble beskrevet. Dette vitner om at forståelsen av innholdet i seksuell trakassering er omtrentlig likt for alle fokusgruppene. Deltakerne har nokså lik alder og dette kan være med å påvirke at de har tilnærmet lik forståelse av innholdet i begrepet.

I sin definisjon av hva seksuell trakassering er, er det interessant nok ingen av fokusgruppene som nevner noe om ubalanse i maktforhold som en markør eller betingelse. Fokusgruppene deler heller ikke seksuell trakassering inn i verbal, ikke-verbal og fysisk, slik som Fitzgerald et al (1997;1988) gjør, og det kommer til syne at det er diskusjonen rundt om noe er seksuell trakassering eller ikke som er viktig. De definisjonene og forståelsene som kommer til syne peker på at de unge mennene og kvinnene deler samme oppfatning av seksuell trakassering. I Likestillingsloven §13 og i store norske leksikon (Ik Dahl 2018) finner vi en definisjon av seksuell trakassering som ikke vektlegger intensjonen til personen som utfører seksuell trakassering, men både intensjon og setting er noe fokusgruppene er opptatt av. Dette er et interessant skille som er med på å beskrive hvordan seksuell trakassering forstås i det sosiale, levde liv, og at slike forståelser ikke nødvendigvis allierer seg med definisjonen en finner i verken ordbøker eller lovverk.

6.1.3 Forskjellen mellom #metoo og seksuell trakassering

Gjennom fokusgruppene fortellinger blir det tydelig at seksuell trakassering er et sentralt element for om noe forstås og defineres som #metoo. Det som like vel gjør seg gjeldende er at dette ikke er den eneste forutsetningen. Når det kommer til definisjonen av seksuell trakassering er fokusgruppene av samme oppfatning, og legger seg i en forlengelse av definisjonen som finnes i det norske lovverket og i en norsk kontekst. Fokusgruppene forståelse av hva #metoo viser at maktulighet trekkes frem som en markør og betingelse for om noe er #metoo eller ikke, og at denne betingelsen fungerer som den viktigste. MacKinnons

(1979) definisjon av seksuell trakassering trekker også frem den uønskede tilnærmingen med seksuelle krav i sammenheng med et forhold av ulik makt. Dette viser at informantene er klare på at #metoo-historier er historier som inneholder seksuell trakassering, men det blir tydelig at det likevel er nødvendig med et forhold av maktulikhet for at en historie om seksuell trakassering skal kunne kategoriseres som #metoo. Det kan tenkes at informantene drøfter det dithen basert på de historiene om #metoo som virkelig har fått mediens søkelys. Disse medieartiklene har omhandlet kjendiser og politikere, som jo gjerne er mennesker med mye påvirkning. Det kan tenkes at disse artiklene har vært førende i å sette standard for hva som er og ikke er en #metoo-sak, og at det derfor for informantene er det som er med på å bestemme om en historie kan karakteriseres som #metoo eller ikke.

Det som kommer frem her er et tydelig skille mellom innholdet i seksuell trakassering og innholdet i #metoo, og dermed hva som forstås som seksuell trakassering og hva som forstås som #metoo. Studiens funn indikerer at innholdet i #metoo handler om seksuell trakassering, men historier om seksuell trakassering vil ikke alltid blir forstått og tolket som #metoo.

6.2 Grenser og forhandlinger

Det andre forskningsspørsmålet er knyttet opp mot begrepene symbolske grenser og forhandlet orden. I denne delen vil det andre forskningsspørsmålet diskuteres i sammenheng med teori. Forskningsspørsmålet er: *Hvilke grenser trer frem i måten informantene diskuterer #metoo og seksuell trakassering på?*

Det som blir tydelig i måten fokusgruppene diskuterer premissene for #metoo og seksuell trakassering, er at det trer frem en rekke ulike grenser. Løvgren og Orupabo (2018) beskriver hvordan symbolske grenser er med på å gi den sosiale verdenen mening. Symbolske grenser er konseptuelle distinksjoner som definerer om noe er utenfor eller innenfor (Lamont 1992:9). Det som blir tydelig i fokusgruppens interaksjoner er grensen mellom seksuell trakassering og flørt, og forståelsen av hvor seksuell trakassering starter.

For å gi #metoo mening oppstår det noen symbolske grenser i fokusgruppens interaksjoner. Symbolske grenser kan forstås som relasjonelle (Løvgren og Orupabo 2018), og i tilknytning til forståelsen av #metoo kan dette være med på å forklare hvordan #metoo er noe som

ustanselig defineres i relasjon til grenser. Hva er innenfor og hva er utenfor? Det å ha merkelapper og kategorier, og dermed grenser for hvor det ene slutter og det andre starter, er med på å skape sosial orden i det levde liv. Grensene er ikke ferdigdefinerte enheter, men de fungerer som en kontinuerlig diskusjon og forhandling. De er flertydige og gir rom for overskridelse, spesielt når en ser det i relasjon til flørting.

Strauss (1993) beskriver hvordan nesten all sosial orden er en type forhandlet orden, og at alle settinger krever prosesser av forhandlinger. Fokusgruppene søker etter en forståelse av #metoo, og dette søket er en prosess av forhandlinger. De nevner at i enkelte settinger er en viss type oppførsel mer forventet enn i andre settinger. Det blir tydelig at en setting enten er formell eller uformell. Det blir tydelig at fokusgruppene for det meste er enige, men det foregår en konstant forhandling og nærmest reforhandling av hva som er innenfor og utenfor premissene for hva som kan kalles #metoo eller hvilke historier som rettmessig kan plasseres under emneknaggen #metoo. Fokusgruppen definerer formell setting som på en arbeidsplass, mens en uformell setting for eksempel kan være på fest. Det råder en slags oppfatning om at det er mer forventet å få et klask på rumpen ute på byen enn det er på jobb, og at det klasket på byen er mindre #metoo enn hvis du hadde opplevd det på arbeidsplassen. For å finne ut hva som er greit eller ikke greit, forhandler fokusgruppene internt ved å fortelle hva de mener, samtidig som de sier seg enige eller uenige i de meningene de blir presentert. På denne måten forhandler de konstant frem grenser for hva som er hva. Her trer det frem en slags link mellom individ og samfunn, hvor de sosiale aktørene responderer på den sosiale strukturen som er at ujevne maktforhold gjør seksuell trakassering mulig (Pilcher og Whelehan 2004).

6.3 Kjønn, sex og makt

Seksuell trakassering er tett knyttet til begrepene kjønn, seksualitet og makt, og i denne siste diskusjonsdelen vil det tredje forskningsspørsmålet diskuteres i lys av teori om disse begrepene. Forskningsspørsmålet jeg ville besvare var: *Hvordan gjør forståelser av kjønn, seksualitet og makt seg gjeldende i diskusjonen om #metoo og seksuell trakassering?*

6.3.1 Kjønnets betydning

Fokusgruppenes forståelser og diskusjoner av hva #metoo og seksuell trakassering er, gjør det

tydelig at kjønnsaspektet har stor påvirkningskraft. Forståelsen av kjønn påvirker og interferer i stor grad forståelsen av seksuell trakassering og #metoo. På direkte spørsmål om kjønn har betydning for definisjonen av seksuell trakassering, er fokusgruppene oppfattet at kjønnsaspektet har mye å si for hvordan en tolker en historie eller hendelse som seksuell trakassering, og videre om den kan plasseres under emneknaggen #metoo.

Det ble tydelig at kjønn gjorde seg gjeldende på flere måter. West og Zimmermann (1987) forstår kjønn som noe som gjøres i sosial samhandling. Fokusgruppen med kun menn beskriver seksuell trakassering som «verre hvis en mann gjør det mot en kvinne enn motsatt», og grunner dette i at de har blitt fortalt at det er slik av samfunnet. Det blir også tydelig at kjønn forstås som en relasjon preget av makt og dominans (Pilcher og Whelehan 2004). Fokusgruppene beskriver kvinners handlingsrom for feil som større enn menns, og fokusgruppen bestående av kun menn beskriver seksuell trakassering som «verre hvis en mann gjør det mot en kvinne enn motsatt.» De grunner denne forståelsen i at det er dette de har blitt fortalt av samfunnet. Dette kan argumenteres for å begrunne i en forståelse av kjønn som en relasjon hvor relasjonen mellom kvinner og menn har vært styrt av ulik tilgang til makt. I et historisk perspektiv har menns dominans over kvinner skapt et rom for misbruk av makt (Pilcher og Whelehan 2004), og det kan derfor tenkes at denne forståelsen av kjønn legger føringer for hvordan informantene tolker dette.

Det synes også å råde en oppfatning innad i fokusgruppene om at det er «mer metoo hvis en mann gjør noe mot en kvinne» kontra hvis «en kvinne gjør noe mot en mann». Denne oppfatningen roter også i en forståelse av kjønn som noe som står på spill. Forskning viser at seksuell trakassering rammer flest kvinner (McDonald 2012), og seksuell trakassering er i størst grad noe som hemmer kvinner og kvinners utfoldelse.

Funnene viser også at det er tydelig at kvinners tilnærming og menns tilnærming til for eksempel flørt referer til ulike tolkninger. En kvinne har større handlingsrom for feil. Det er også en forståelse av kjønn som illustrerer ulikheter mellom menn og kvinner.

Fokusgruppen bestående av kun gutter presenterte tanken om at hadde en mann sagt at han ble tatt på kuken av sin kvinnelige sjef hver dag, hadde alle ville fått lyst til å jobbe der. Dette illustrerer noen forskjeller mellom menn og kvinner, samtidig som en kan argumentere for at det er en bagatellisering av hva seksuell trakassering handler om.

6.3.2 Seksualitet og flørt

I forlengelsen av og i lys av kjønns betydning kommer koblingen til seksualitet. Det maskuline og det feminine naturaliseres gjennom heteroseksualiteten som norm, og fokusgruppene forstår av den heteroseksuelle normen (Rosenberg 2002) kommer til uttrykk i eksemplene som for det meste omhandler den heteroseksuelle flørten. Fokusgruppene presenterer i størst grad eksempler som inneholder relasjonen mellom mann og kvinne. MacKinnon (1979) argumenterer for at distinksjonen mellom makt og sex ikke er funksjonell fordi seksuell trakassering kan sees på som en forlengelse av den frivillige, flørtende seksuelle relasjonen som eksisterer mellom menn og kvinner.

Denne oppgaven tar for seg seksuell trakassering og den uønskede seksuelle oppmerksomheten som følger med, men en beskrivelse av den positivt ønskede seksuelle oppmerksomheten er også nødvendig (Widerberg og Brantsæter 1992). Fokusgruppene presenterer seksuell trakassering som uønsket og flørting som ønsket. Når det kommer til flørting, og distinksjonen mellom flørting og seksuell trakassering, blir det tydelig at denne atskillelsen ikke bare avgrenses av skillet mellom ønsket og uønsket. MacKinnon (1979, 1987) forstår seksuell trakassering som et kontinuum av den frivillige flørten. Fokusgruppen sier at flørting ikke er galt, og at det er fint å bli flørtet med, men det kommer an på måten man flørter på og i hvilken setting og kontekst en prøver seg på denne flørtingen. Fokusgruppene er av den oppfatning at flørting kan være ønsket, men det er ikke alltid slik, og ønsket seksuell oppmerksomhet kan derfor forta skifte til uønsket seksuell oppmerksomhet. Seksuell trakassering rammer jenter flest og gutter flest på ulike måter, og dette kan forklares med å ta jenters og gutters seksualitet vurderes forskjellig (Pilcher og Whelehan 2004).

Funnene i studien viser at det er forskjell på dårlig flørt og seksuell trakassering. Spesielt jentegruppen er opptatt av distinksjonen mellom disse. De er dermed av den oppfatningen at flørting ikke automatisk blir #metoo, men at det kommer an på måten du velger å flørte på. Det blir her tydelig at de gir rom for feil, og at de har forståelse for at ikke alle er like gode på å flørte, men de tegner like vel en grense ved å poengtere at å stille upassende, seksuelle spørsmål i de fleste tilfeller ikke regnes som flørting, men et forsøk på å herske eller utøve makt. Det oppstår her en grense mellom hva som er såkalt uskyldig flørt og hva som er seksuell trakassering. Det blir derimot tydelig at det denne grensen er vanskelig. Flørt kan forstås som en form for forhandling. Det å flørte er å sende en slags invitasjon, mens seksuell trakassering

er invaderende og ensidig, hvor muligheten for å si nei kan diskuteres å være mer begrenset enn ved invitasjonen som følger med flørt. Fokusgruppene skaper på denne måten symbolske grenser (Løvgren og Orupabo 2018) som skaper nærhet til meninger som ligner deres egen, og avstand til folk som ikke deler de samme verdiene, oppfatningene og meningene som dem selv.

6.3.3 Makt som markør

Denne studien viser at forståelser av kjønn, seksualitet og makt kommer til uttrykk i fokusgruppene drøfting om seksuell trakassering og #metoo. I tråd med Engelstads (2005) definisjon av makt som noe allestedsværende, og som spesielt blir viktig i sosiale relasjoner, ser vi at makt gjør seg gjeldende ved flere anledninger. Tidligere i diskusjonen presenterte jeg funnet om at maktulighet blir viktig som en grensemarkør for hvor grensen går for om noe er #metoo eller ikke, og nå skal jeg utdype dette i større skala. Dette funnet indikerer at maktperspektivet er av stor betydning for #metoo, og det er derfor interessant å drøfte videre.

Alle historiene som ble fortalt gjennom emneknaggen #metoo fungerte som et opprør mot maktmisbruk og seksuell trakassering. #metoo kan på sin side derfor fortolkes som at kvinner gjør opprør mot dette maktmisbruket – og videre reforhandler premissene for relasjonen mellom kvinner og menn. I analysen kommer det frem at det eksisterer en grense for om noe er #metoo eller ikke. Den sterkeste markøren for om noe er #metoo synes å være ubalanse i maktforhold. Maktulighet fungerer derfor som en grensemarkør, der grensen går for om noe er #metoo eller ikke. Dette kan argumenteres for å ha sammenheng med den amerikanske definisjonene av seksuell trakassering, som en finnes hos Catharine MacKinnon (1979). Det som likevel også gjør seg gjeldende er at det er variasjoner også innenfor dette aspektet.

Utbredelsen av seksuell trakassering viser til at dette er et stort samfunnsproblem, som legger begrensninger på spesielt kvinners handlingsrom. Fokusgruppene diskusjoner sentrerer rundt hva som er seksuell trakassering og hva som ikke er seksuell trakassering, og videre hvilken oppførsel er grei og hvilken oppførsel er ugrei. De diskuterer også premissene som må være tilstede for at en historie om seksuell trakassering skal tolkes som #metoo. Jeg vil også diskutere for at det etter metoo-kampanjen blir vanskelig å skulle snakke om seksuell trakassering uten å se det i lys av #metoo.

Det er også verdt å merke seg at det mellom linjene ligger en forståelse som sier noe om at vi som samfunn i større grad må bli bedre til å lære unge menn og kvinner, gutter og jenter, hvordan tolke og sende signaler, hvordan tegn på avvisning ser ut samt forståelsen av grenser, kjønn, seksualitet og grenser. Håpet er at #metoo-bevegelsen tok et så kraftig oppgjør med seksuell trakassering at vi i fremtiden klarer oss kvitte oss med seksuell trakassering som strukturelt samfunnsproblem.

7.0 Konklusjon

I denne oppgaven har jeg undersøkt hvordan unge voksne menn og kvinner diskuterer og forhandler grenser for #metoo og seksuell trakassering. Problemstillingen for oppgaven er: *Hvordan forhandler unge voksne menn og kvinner grenser for seksuell trakassering i kjølvannet av #metoo?* For å hjelpe med å svare på problemstillingen formulerte jeg tre forskningsspørsmål som ble styrende for studien og også analysen og drøftingen. Forskningsspørsmålene lyder som følger:

1. *Hvordan definerer og diskuterer unge menn og kvinner #metoo og seksuell trakassering?*
2. *Hvilke grenser trer frem i måten informantene diskuterer #metoo og seksuell trakassering på?*
3. *Hvordan gjør forståelser av kjønn, seksualitet og makt seg gjeldende i diskusjonen om #metoo og seksuell trakassering*

Utgangspunktet for å besvare det første forskningsspørsmålet har vært for å få en oversikt over informantenes egne forståelser av begrepet seksuell trakassering og fenomenet #metoo. I arbeidet med litteratursøk oppdaget jeg mange ulike definisjoner av seksuell trakassering, og det ble derfor viktig for meg å stadfeste hva informantene legger i begrepet. Funnene i denne studien viser at de unge mennene og kvinnene i fokusgruppene har relativt lik forståelse av hva de legger i begrepet seksuell trakassering, og de definerer seksuell trakassering som uønsket seksuell oppmerksomhet, som er ensidig og av seksuell karakter. Når det kommer til forståelsen av hva #metoo er, er fokusgruppene enige om at #metoo rommer mye, men de er ikke enige om alle premissene.

Utgangspunktet for det andre forskningsspørsmålet var å studere hvilke grenser som blir fremtredende i måten informantene forstår #metoo og seksuell trakassering. Informantenes diskusjoner av hva seksuell trakassering og #metoo er beskrev behovet for en avgrensning. Funnet i studien viser at det eksisterer et behov for å sette grenser for metoo og hva som skal telles som seksuell trakassering.

Det tredje forskningsspørsmålet baserte seg på Catharine MacKinnons (1979) forståelse om at kjønn, makt og seksualitet er begreper som må ses i lys av hverandre for å kunne studere seksuell trakassering. Denne studien viser at maktulikhet fungerer som en grensemarkør, der grensen går for om noe er #metoo eller ikke. Det kommer også til syne at forståelser av seksuell trakassering og #metoo forteller noe om kjønnets betydning som gjeldende for alvorlighetsgrad og hvordan en ser på fenomenene #metoo og seksuell trakassering. Grensen mellom flørt og seksuell trakassering er også av interesse for fokusgruppene diskusjoner, og forteller noe om at det trer frem noen grenser i relasjon til dette. Forståelsene av kjønn, seksualitet og makt gjør seg gjeldende i informantenes diskusjoner av #metoo og seksuell trakassering

Gjennom fokusgruppeintervjuer med unge menn og kvinner, viser studien at unge voksne menn og kvinner forhandler grenser for seksuell trakassering i sammenheng med forståelsen av #metoo, og at det eksisterer noen grenser mellom hva skal telles som seksuell trakassering og hva som skal telles som #metoo.

Oppgaven består av sju ulike deler. Etter introduksjonen presenterte jeg kapittel to som gav en gjennomgang av definisjoner av begrepet seksuell trakassering, samt presenterte forskningsfeltet til seksuell trakassering. I kapittel tre introduserer jeg studiens teoretiske rammeverk, hvor begrepene seksuell trakassering, symbolske grenser, forhandlet orden, samt kjønn, seksualitet og makt ble redegjort for. Kapittel fire er metodekapittelet og her presenterer jeg forskningsprosessen. Jeg valgte fokusgruppeintervju som min metode, og jeg redegjør for valgene bak datainnsamlingen. I kapittel fem presenterte jeg empirien og analyserte fokusgruppene forståelser av #metoo og seksuell trakassering. Kapittel seks er drøftingskapittel og her drøftet jeg studiens funn opp mot teori og tidligere forskning.

Referanseliste

Aaser, Kristian & Grøttum, Eva-Therese (2018) *Dette er Giske-saken*. Hentet 15.02.18 fra <https://www.vg.no/spesial/2018/giske-saken/>

Abbot, Andrew (1995) Things of Boundaries. (Defining the Boundaries of Social Inquiry). *Social Research*, 62(04), 857.

Aftenposten (2017) Stilleforopptak: 590 norske kvinnelige skuespillere tar et oppgjør med ukulturen i norsk tv, film og teater. Hentet 20.04.18 fra https://www.aftenposten.no/kultur/i/0wPRg/stilleforopptak-590-norske-kvinnelige-skuespillere-tar-et-oppgjor-med-ukulturen-i-norsk-TV_-film-og-teater

Ask, Kristine, Svendsen, Stine. H. B., & Karlstrøm, Henrik (2016). Når jentene må inn i skapet: Seksuell trakassering og kjønnsfrihet i online dataspill. *Norsk medietidsskrift*, 23(01), 1-21.

Atkinson, Paul & Housley, William (2003) *Interactionism*. London: Sage Publications.

Bendixen, Mons, & Kennair, Leif E. O. (2008). Seksuell trakassering blant elever og ansatte i videregående skole: En resultatrapport Trondheim: NTNU.

Bendixen, Mons, & Kennair, Leif E. O. (2014). Resultater fra prosjekt Seksuell helse og trakassering i videregående opplæring 2013-2014. *Trondheim, Psykologisk Institutt, NTNU*.

Bolsø, Agnes, Svendsen, Stine Helena B., Sørensen, Siri Øyslebø (Eds.) (2018) *Bodies, Symbols and Organizational Practice: The Gendered Dynamics of Power*. Routledge.

Borchorst, Anette, & Agustin, Lise. R. (2017). *Seksuel chikane på arbeidsplassen: Faglige, politiske og rettlige spor*. Aalborg: Aalborg Universitetsforlag.

Brodtkorb, Helena (2018) *Det skjer nå: Fortellinger fra en feministisk revolusjon*. Oslo: Kagge Forlag.

Connell, Raewyn W. (1987) *Gender & Power*. Cambridge: Polity Press.

Creswell, John W. (2014) *Research Design. Qualitative, quantitative & mixed methods approaches*. 4. Utgave. London, Los Angeles: Sage Publications.

Dahl, Ingvill D. (2017) Kanskje på tide å skru av dette #metoo-fjolleriet nå?. Hentet 15.08.2018 fra <https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/qlm1gR/kanskje-paa-tide-aa-skru-av-dette-idiotiske-metoo-fjolleriet-naa>

Dammen, Christin (2018) 4 prosent utsatt for uønsket seksuell oppmerksomhet. Hentet 20.04.18 fra <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/4-prosent-utsatt-for-uonsket-seksuell-oppmerksomhet>

De Beauvoir, Simone & Parshley, Howard Madison (1972) *The Second Sex*. Harmondsworth: Penguin Books.

Engelstad, Fredrik (2005) *Hva er makt*. Oslo: Universitetsforlaget.

Ertesvåg, Frank og Rosenlund-Hauglid, Signe (2018) Kunsthøgskolen avskjediger ansatt etter student-varsler om seksuell trakassering. Hentet 20.08.18 fra <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/L0x60x/kunsthogskolen-avskjediger-ansatt-etter-student-varsler-om-seksuell-trakassering>

Figur 1: Mann holder kvinne på skulder. Hentet 12.02.18 fra <https://www.shutterstock.com/nb/image-photo/manager-putting-his-hand-on-shoulder-286293899?src=4QWe2DTsQ9qeuJcPS81m5g-1-21>

Figur 2: Kvinne holder mann på skulder. Hentet 12.02.18 fra <https://www.bonobology.com/wp-content/uploads/2018/03/lady-touching-man-in-the-office.jpg>

Fitzgerald, Louise. F., Shullman, Sandra. L., Bailey, Nancy, Richards, Margaret, Swecker, Janice, Gold, Yael, Ormerud, Mimi & Weitzman, Lauren. (1988). The incidence and

dimensions of sexual harassment in academia and the workplace. *Journal of vocational behavior*, 32(2), 152-175.

Fitzgerald, Louise. F., Swan, Suzanne, & Magley, Vicki. J. (1997). But was it really sexual harassment?: Legal, behavioral, and psychological definitions of the workplace victimization of women. I O'Donohue, W (red), *Sexual Harassment: Theory, research and treatment*, (5-28). Needham Heights, MA, US: Allyn & Bacon.

Glaw, Xante, Inder, Kerry, Kable, Ashley, & Hazelton, Michael. (2017). Visual Methodologies in Qualitative Research: Autophotography and Photo Elicitation Applied to Mental Health Research. *International Journal of Qualitative Methods*, 16(1), 1609406917748215.

Hagen, Angelica (2017) Aleksander Schau med knallsterkt oppgjør om seksuell trakassering. Hentet 12.01.18 fra <https://www.tv2.no/a/9484794/>

Hellevik, Ottar (2002) *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. Oslo: Universitetsforlaget.

Helseth, Hannah (2007) Kunnskapsstatus om kjønnsrelatert mobbing blant barn og unge. *Nesna: Høgskolen i Nesna*.

Holter, Harriet (1992) Seksuell trakassering: en hersketeknikk i arbeidsorganisasjonen?. I Widerberg, Karin og Brantsæter, Marianne (red). *Sex i arbeid(et)*. (130-145) Oslo: Tiden norsk forlag.

Ikdahl, Ingunn (2018) *Seksuell trakassering*. I Store norske leksikon. Hentet 20.01.2018 fra https://snl.no/seksuell_trakassering

Jeffner, Stina (1997) «Liksom våldtäkt, typ»: om betydelsen av kön och heterosexualitet för ungdomars forståelse av våldtäkt. Uppsala: Uppsala University.

Kamberelis, George, & Dimitriadis, Greg (2013). *Focus groups: From structured interviews to collective conversations*. Routledge.

Kantor, Jodi & Twohey, Megan (2017) Harvey Weinstein paid off sexual harassment accusers for decades. Hentet 20.01.18 fra <https://www.nytimes.com/2017/10/05/us/harvey-weinstein-harassment-allegations.html>

Kennair, L.O & Bendixen, Mons (2014) *Resultater fra prosjekt seksuell helse og trakassering i videregående opplæring 2013-2014*. Trondheim: NTNU.

Knapstad Marit, Heradstveit Ove, Sivertsen Børge. "Studentenes Helse- og Trivselsundersøkelse 2018". Oslo: SiO (Studentsamskipnaden i Oslo og Akershus) Hentet 15.05.2019 fra <https://shotstorage.blob.core.windows.net/shotcontainer/SHOT2018.pdf>

Korsvold, Kaia (2017) «Jan Guillou – En eldre mann er det mest motbydelig man kan være for tiden. Hentet 14.01.18 fra <https://www.aftenposten.no/kultur/i/nk5zL/Jan-Guillou--En-eldre-mann-er-det-mest-motbydelige-man-kan-vare-for-tiden>

Lamont, M (1992) *Money, Morals & Manners. The Culture of the French and the American Upper-Middle Class*. Chicago: University of Chicago Press.

Lengermann, Patricia M. & Niebrugge, Gillian (2014) Contemporary Feminist Theory. I Ritzer, George & Stepnisky, Jeffrey (red.) *Sociological Theory*. 9. utgave (440-485) McGraw-Hill Education

Leseth, Anne Birgitte og Tellmann, Silje Maria (2014) *Hvordan lese kvalitativ forskning?* Oslo: Cappelen Damm.

Likestillings- og diskrimineringsloven (2018) Lov om likestilling og forbud mot trakassering (LOV-2017-06-16-51) Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2017-06-16-51?q=likestillingsloven>

Løvgren, Mette, & Orupabo, Julia. (2018). En sosiologi om symbolske grenser. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 2(03), 203-207.

McDonald, Paula (2012). Workplace sexual harassment 30 years on: A review of the literature. *International Journal of Management Reviews*, 14(1), 1-17.

MacKinnon, Catharine (1979) *Sexual Harassment of Working Women. A Case of Sex Discrimination*. New Haven: Yale University Press.

MacKinnon, Catharine (1987) *Feminism Unmodified. Discourses on Life and Law*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.

Martinussen, Willy (2001) *Samfunnsliv: Innføring i sosiologiske tenkemåter*. Oslo: Universitetsforlaget.

Morrison, Ken (2006) *Marx, Durkheim, Weber. Formations of modern social thought*. London: Sage Publications.

Nicolson, Paula (1997) Gender inequality, sexual harassment and the toxic organization: The case of medical women. I Thomas & Kitzinger (red.) *Sexual harassment. Contemporary feminist perspectives*. (32-48) Buckingham: Open University Press.

Pilcher, Jane & Whelehan, Imelda (2004) *50 Key Concepts in Gender Studies*. London: Sage Publications.

Retriever (2019) #metoo – Gjennomslag og spredning. Hentet 20.03.18 fra <https://www.retriever.no/det-har-gatt-en-maned-siden-metoo-ble-tvitret-forste-gang/>

Rose, Gillian (2016) *Visual Methodologies. An Introduction to Researching with Visual Materials*. London: Sage Publications.

Rosenberg, Tiina (2002). *Queerfeministisk agenda*. Stockholm: Atlas.

Simmel, Georg (2004) *The philosophy of money*. London: Routledge

Sletteland, Anja. (2018) Da# metoo kom til Norge. *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 42(03), 142-161.

Sletteland, Anja, og Helseth, Hannah (2018) *Det jeg skulle sagt - Håndbok mot seksuell trakassering*. Oslo: Manifest Forlag.

Stefansen, Kari, Smette, Ingrid & Bossy, Dagmar (2014) Angrep mot kjønnsfriheten: Unge jenters erfaringer med uønsket beføling. *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 38 (01), 3-19.

Strauss, Anselm (1993) *Continual permutations of action*. New York: Aldine de Gruyter.

Svaar, Petter (2018) Leirstein foreslo sex med 15-år gammel FpU-gutt. Hentet 17.04.18 fra <https://www.nrk.no/norge/leirstein-foreslo-gruppe-sex-med-15-ar-gammel-partifelle-1.13861200>

Sveen, Heidi Helene (2016) *Såpass må du tåle. Sex, krenkelser og offentlig debatt*. Humanist forlag.

Sveen, Heidi Helene (2018) Bageteller og #metoo. Hentet 20.08.18 fra <https://www.dagbladet.no/kultur/bageteller-og-metoo/69342782>

Thagaard, Tove (2013) *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. 4. utgave. Bergen: Fagbokforlaget.

Thomas, Alison M. & Kitzinger, Celia (1997) Sexual harassment: Reviewing the field. I Thomas & Kitzinger (red). *Sexual Harassment. Contemporary Feminist Perspectives*, (1-18) Buckingham: Open University Press.

Tjora, Aksel (2012) *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. 2. utgave. Oslo: Gyldendal Akademisk.

West, Candace., & Zimmerman, Don. H. (1987). Doing gender. *Gender & society*, 1(2), 125-151.

Widerberg, Karin & Brantsæter, Marianne C. (1992) *Sex i arbeid(et)*. Oslo: Tiden Norsk Forlag.

Wilkinson, Sue (2004) Focus Group Research. I Silverman, David (red). *Qualitative Research: Theory, Method, Practice*, (179-199). London: Sage Publications.

Witkowska, Eva (2005) *Sexual harassment in schools. Prevalence, structure and perceptions*. Stockholm: Arbete och Hälsa. Vetenskaplig skriftserie.

Zacharek, Stephanie, Dockterman, Eliana & Edwards, Haley Sweetland (2017). *The Silence Breakers*. Hentet 03.01.18 fra <http://time.com/time-person-of-the-year-2017-silence-breakers/>

Zander, Ines M (2018) *Aftenposten: Unge Høyre ble varslet om alvorlig seksuell episode i 2014*. Hentet 15.03.18 fra https://www.nrk.no/norge/aftenposten_-unge-hoyre-ble-varslet-om-alvorlig-seksuell-episode-i-2014-1.13864126

Zippel, Kathrin. S. (2006). *The politics of sexual harassment: A comparative study of the United States, the European Union, and Germany*. New York: Cambridge University Press.

Det kongelige barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (2016) *Likestilling i praksis. Like muligheter for kvinner og menn* (Meld. St. 7 (2015-2016)) Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/cd129c6dfff54129b42a1b82071913f0/no/pdfs/stm201520160007000dddpdfs.pdf>

Vedlegg

Vedlegg 1: Samtykkeskjema

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet ”#metoo, seksuell trakassering og grenser”

Kunne du tenke deg å snakke i halvannen time om grensene mellom flørt og seksuell trakassering i kjølvannet av #metoo? Da søker jeg deg!

Jeg skriver nemlig masteroppgave ved Institutt for sosiologi og statsvitenskap på NTNU om #metoo og seksuell trakassering, og søker i den forbindelse deltakere til en fokusgruppe om tematikken.

Formålet med studien

Formålet med studien er å undersøke forståelser av seksuell trakassering i kjølvannet av #metoo. Det siste halvåret har #metoo satt fokus på uønsket seksuell oppmerksomhet og seksuell trakassering, noe som har aktualisert en debatt om hvor grensene går for hva som er grei og ikke grei oppførsel i kulturliv, arbeidsliv, i politikken og i academia. Jeg er interessert i hvordan disse grensene trekkes opp og hvordan grenser for hva som er såkalt uskyldig flørt og hva som er seksuell trakassering blir etablert

Hvem søker jeg?

For å undersøke dette vil jeg gjennomføre fokusgruppeintervjuer med folk av alle kjønn i alderen 19 til 30 år, gjerne studenter og/eller folk med arbeidserfaring, enten fra deltidsjobb eller fulltidsjobb. Det kreves ingen personlige erfaringer med seksuell trakassering.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Deltakelse i prosjektet innebærer deltakelse i ett fokusgruppeintervju, som vil vare opptil 1,5 time. Hver fokusgruppe vil bestå av 5-6 personer. Formålet med fokusgruppene er å få til en

samtale om når noe forstås som flørt og grei omgang med andre, og når noe forstås som seksuell trakassering og ugrei oppførsel.

Intervjuene vil foregå enten på Dragvoll eller Gløshaugen, enten på ettermiddagen (etter kl. 12.00) eller tidlig kveld (ferdig før kl. 20.00) i løpet av mars og muligens ut i april. Jeg vil bruke båndopptaker i intervjuet og senere transkribere det som blir sagt.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Det er kun jeg som vil ha tilgang til lydopptakene og de transkriberte intervjuene. Lydopptaket vil bli slettet når transkriberingen er gjennomført, og deltakerne anonymiseres i transkriberingen. Deltakerne vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjonen, og informasjon som inneholder personopplysninger vil ikke være med. Prosjektet skal etter planen avsluttes innen Juni 2018. Etter endt prosjekt vil alt datamateriale slettes.

Vil du delta? Ta kontakt! Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål til studien, ta kontakt med Mia Johnsen, tlf. 91170206/ mia-johnsen@hotmail.com eller veileder Ingvill Stuvøy på ingvill.stuvoy@svt.ntnu.no.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, NSD - Norsk senter for forskningsdata AS.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

-----
(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2: Intervjuguide

Intervjuguide om #metoo, seksuell trakassering og grenser

Tusen takk for at dere har kommet i dag og at dere har sagt dere villige til å delta i dette fokusgruppeintervjuet om #metoo og seksuell trakassering. Som jeg jo har nevnt for dere alle hver for dere, så inngår intervjuet i dag i mastergradsprosjektet mitt. Her skriver jeg om forståelser av seksuell trakassering i kjølvannet av #metoo.

Jeg tar mastergraden på Institutt for sosiologi og statsvitenskap på NTNU, og prosjektet veiledes av stipendiat Ingvill Stuvøy og professor Håkon Leiulfsrud. Som nevnt, så kommer jeg til å ta opptak av intervjuet i dag. Dere vil bli anonymisert i oppgaven, og opptakene slettes etter innlevering.

Planen min for i dag er at dere som gruppe skal diskutere utvalgte temaer. Jeg vil fungere som en fasilitator som skal formulere spørsmål for å etablere diskusjoner og sørge for at alle kommer til ordet. Jeg er interessert i hva dere tenker om og hvordan dere snakker om #metoo og seksuell trakassering, samt hvor grensene går for når noe er eller ikke er seksuell trakassering.

Intervjuguiden er delt inn i fem overordnede tema og disse er #metoo, seksuell trakassering, seksualitet og flørt etter #metoo, scenarioer/caser og veien videre etter #metoo.

Har dere lest informasjonsskrivet ?

Tema 1: #Metoo.

I dette første temaet er jeg ute etter deres tanker rundt #metoo-kampanjen. Alle har hørt om den?

- Hva er deres tanker om #metoo? Hva er #metoo?
- Har #metoo påvirket deres hverdag? På Hvilken måte?
- Hva er positivt?
- Hva er problematisk med #metoo?
- Har #metoo gått for langt? Hvorfor/hvorfor ikke?

- «Metoo startet jo opp som et oppgjør med kulturen i Hollywood, og spesielt mot Harvey Weinstein, men har bredt om seg, blant annet ved at det har kommet til Norge. Er metoo relevant også i Norge, eller er dette noen problemstillinger som først og fremst gir mening i Hollywood og USA? Gir det mening å adoptere en hashtag fra den amerikanske konteksten til den norske, gitt at Norge på en rekke indikatorer er langt mer likestilt enn USA?
- Hvorfor tror dere #metoo nådde ut til så mange?

Tema 2: Seksuell trakassering

I tema nummer 2 vil jeg at dere skal diskutere definisjoner av seksuell trakassering, samt gi eksempler. Jeg er interessert i deres refleksjoner rundt hva som er greit og ikke greit.

- Hvordan vil dere definere seksuell trakassering?
- Kan dere gi eksempler på seksuell trakassering?
- Kan dere gi noen eksempler på ting dere ikke tenker at er seksuell trakassering – eller som ikke nødvendigvis er det?
- Hvor går grensen for hva som er greit og ikke greit? Hvem bestemmer disse?
- Jeg vil nå fremlegge to bilder for dere. Jeg vil ha dere til å drøfte grenser/grensedragninger ved disse bildene. Hvilke assosiasjoner får dere av disse bildene?

Hva avgjør om det vi ser på bildet er greit eller ikke?

1: Det å ta på, kroppslig berøring, kjønn, situasjon

- Betyr det noe hvem som gjør noe eller hvor det gjøres for om noe er eller ikke er seksuell trakassering?
- Hva betyr det for definisjonen av seksuell trakassering om det er en mann eller kvinne som gjøre noe ovenfor det motsatte kjønn?
- I deres egen erfaring, er det forskjell på om det er en kvinne eller mann som gjøre noe som er eller er på grensa til å være seksuell trakassering? Hva med alder? Har det noe å si?

Tema 3: Seksualitet og Flørt

Under temaet seksualitet og flørt er jeg ute etter diskusjoner knyttet til hvor grensen mellom seksuell trakassering og flørt går. Når og hvor er det greit å flørte, og når er det ikke greit?

- Hva tenker dere er forskjellen mellom seksuell trakassering og flørt? Hvor går grensen mellom det ene og det andre?
- Hvor går grensen for ønsket og uønsket seksuell oppmerksomhet?
- Flørt etter #metoo, er det mulig? Hvordan gjør man det?
- Er det greit med flørting og seksuelle relasjoner på en arbeidsplass? Hvorfor/hvorfor ikke?

- Hva tenker dere om flørting fra forelesere? Er det et no-go uansett hva? Når blir det ikke greit? Hva er problematisk? Har kjønn noe å si?
- Hva med flørting mellom medstudenter eller kollegaer – Er det fritt fram?

Tema 4: Scenarier/caser Jeg har nå lyst til å fremlegge noen saker for dere, som dere kanskje allerede kjenner til. Jeg vil høre hva dere tenker om disse sakene, og om hvorvidt det er snakk om seksuell trakassering eller noe annet. Sakene vil gi mulighet for å diskutere ulike tilfeller av grensedragninger.

I Norge har politikken vært en av disse sosiale arenaene hvor #metoo virkelig har fått konsekvenser i sær de siste månedene og spesielt rundt juletid. Jeg har lyst til å høre med dere om disse #metoo-sakene fra politikken. Den saken som kanskje fikk mest oppmerksomhet var Trond-Giske saken. Har dere alle fått med dere denne saken?

I Desember 2017 kom de første varslene om seksuell trakassering rettet mot tidligere AP-nestleder Trond Giske.

- Hva tenker dere om denne saken?
- Hvordan tenker dere på denne saken i lys av #metoo? Konsekvensene det fikk?

Og hva med de andre sakene fra politikken? Har dere fått med dere saken om Høyres Tonning-Riise?

Varslingene i Høyre, 21 stykker og 10 var direkte mot Tonning Riise. Brutt retningslinjer, upassende i sosiale sammenhenger, seksuell trakassering, og samleie med beruset 16-åring. Det har kommet frem at en ikke kunne la han være alene på Unge Høyre arrangementer. Hva med FRPs Ulf Leirstein? Leirstein sendte hardporno til 14 år gammel partifelle, og andre pornografiske bilder til unge tillitsvalgte i FpU, samt foreslo gruppesex med 15-årig partifelle.

- Illustrerer disse sakene noen forskjellige grenser?
- Hvordan hadde det vært om en kvinne hadde vært beskyldt for/gjort dette?
- I forlengelsen av dette; Hva med Trine Skei Grande-saken. I denne saken ser vi at kjønn er «byttet om» Hvor går grensen? Hva definerer dere denne saken som?

- Denne meldingen Sp- politiker Liv Signe Navarsete fikk tilsendt, hva tenker dere om denne meldingen?

Tema 5: Veien videre etter #metoo. Her er jeg ute etter hva dere tror konsekvensene av #metoo er, og om dere tror metoo-kampanjen vil få ringvirkninger en kan se i flere år i ettertid.

- Tror dere metoo kommer til å endre alt, eller vil ting falle tilbake til «normalen» etter hvert? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Er det i så fall bra eller dårlig?
- Hvorfor tror dere det ene eller andre?

Vedlegg 3: Godkjenning fra NSD

Ingvill Stuvøy
Dragvoll
7491 TRONDHEIM

Vår dato: 13.03.2018

Vår ref: 59298 / 3 / OOS

Deres dato:

Deres ref:

Tilråding fra NSD Personvernombudet for forskning § 7-27

Personvernombudet for forskning viser til meldeskjema mottatt 18.02.2018 for prosjektet:

<i>59298</i>	<i># metoo, seksuell trakassering og grenser</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>NTNU, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Ingvill Stuvøy</i>
<i>Student</i>	<i>Mia Johnsen</i>

Vurdering

Etter gjennomgang av opplysningene i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon finner vi at prosjektet er unntatt konsesjonsplikt og at personopplysningene som blir samlet inn i dette prosjektet er regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. På den neste siden er vår vurdering av prosjektopplegget slik det er meldt til oss. Du kan nå gå i gang med å behandle personopplysninger.

Vilkår for vår anbefaling

Vår anbefaling forutsetter at du gjennomfører prosjektet i tråd med:

- opplysningene gitt i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon
- vår prosjektvurdering, se side 2
- eventuell korrespondanse med oss

Meld fra hvis du gjør vesentlige endringer i prosjektet

Dersom prosjektet endrer seg, kan det være nødvendig å sende inn endringsmelding. På våre nettsider finner du svar på hvilke [endringer](#) du må melde, samt endringsskjema.

Opplysninger om prosjektet blir lagt ut på våre nettsider og i Meldingsarkivet

Vi har lagt ut opplysninger om prosjektet på nettsidene våre. Alle våre institusjoner har også tilgang til egne prosjekter i [Meldingsarkivet](#).

Vi tar kontakt om status for behandling av personopplysninger ved prosjektslutt

Ved prosjektslutt 31.05.2018 vil vi ta kontakt for å avklare status for behandlingen av personopplysninger.

Se våre nettsider eller ta kontakt dersom du har spørsmål. Vi ønsker lykke til med prosjektet!

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Vennlig hilsen

Marianne Høgetveit Myhren

Øyvind Straume

Kontaktperson: Øyvind Straume tlf: 55 58 21 88 / Oyvind.Straume@nsd.no

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Mia Johnsen, mia-johnsen@hotmail.com

FORMÅL

Formålet med studien er å undersøke forståelser av seksuell trakassering i kjølvannet av #metoo. Det siste halvåret har #metoo satt fokus på uønsket seksuell oppmerksomhet og seksuell trakassering, noe som har aktualisert en debatt om hvor grensene går for hva som er grei og ikke grei oppførsel i kulturliv, arbeidsliv, i politikken og i akademien. Studien innebærer intervjuer for å undersøke forståelser i hvordan disse grensene trekkes opp og hvordan grenser for hva som er såkalt uskyldig flørt og hva som er seksuell trakassering blir etablert.

INFORMASJON OG SAMTYKKE

Du har opplyst i meldeskjema at utvalget vil motta skriftlig og muntlig informasjon om prosjektet, og samtykke skriftlig til å delta. Vår vurdering er at informasjonsskrivet til utvalget er godt utformet, og personvernombudet har ingen innvendinger til dette.

SENSITIVE DATA

Studien vil inkludere intervjuer om seksuell trakassering. Personvernombudet tar høyde for at det kan innebære behandling av sensitive opplysninger om politisk oppfatning og/eller helseforhold. Personvernombudet vurderer data til å være relevante og nødvendige for å gjennomføre prosjektet, og har ingen innvendinger til datainnsamlingen.

INFORMASJONSSIKKERHET

NTNU er behandlingsansvarlig institusjon i prosjektet. Personvernombudet forutsetter at du behandler alle data i tråd med NTNU sine retningslinjer for datahåndtering og informasjonssikkerhet. Vi legger til grunn at bruk av privat pc er i samsvar med institusjonens retningslinjer.

PROSJEKTLUTT

Prosjektsslutt er oppgitt til 31.05.2018. Det fremgår av meldeskjema at du/dere vil anonymisere datamaterialet ved prosjektsslutt. Personvernombudet gjør oppmerksom på at anonymisering innebærer å:

- slette eventuelle direkte identifiserbare opplysninger som navn og e-postadresse
- slette eller omskrive/gruppere indirekte identifiserbare opplysninger som yrke, alder og kjønn
- slette lydopptak

For en utdypende beskrivelse av anonymisering av personopplysninger, se Datatilsynets veileder:

<https://www.datatilsynet.no/globalassets/global/regelverk-skjema/veiledere/anonymisering-veileder-041115.pdf>

